

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
"ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ"

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στην Πρωτοβάθμια
Εκπαίδευση με αξιοποίηση ΤΠΕ:

Μία μελέτη εφαρμογής εκπαιδευτικών σεναρίων

Χειλάκη Αγγελική

(Αριθμός Μητρώου: 335)

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Σμαράγδα Παπαδοπούλου,

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2016

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Από την εποχή που οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) συνδέθηκαν άμεσα με τον τομέα της εκπαίδευσης, δημιουργήθηκε η επιχειρηματολογία υπέρ ή κατά της χρήσης των ΤΠΕ στο πλαίσιο της παιδαγωγικής διαδικασίας. Τις τελευταίες δεκαετίες πραγματοποιήθηκαν πολλές έρευνες, οι οποίες δίνουν έμφαση τόσο στον επαναπροσδιορισμό της Διδακτικής των γνωστικών αντικειμένων όσο και στον ρόλο που διαδραματίζουν οι Νέες Τεχνολογίες στη μάθηση.

Μέσα από τη βιβλιογραφική επισκόπηση διαπιστώνεται ότι, αν και υπάρχει μεγάλο πλήθος ερευνών για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πράξη, δεν υπάρχουν παρεμβάσεις που να συνδέονται άμεσα με διδακτικές προσεγγίσεις γνωστικών αντικειμένων και στη συγκεκριμένη περίπτωση με τη διδακτική του γλωσσικού μαθήματος στο δημοτικό.

Επομένως, στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να παρουσιαστούν τρία πρότυπα εκπαιδευτικά σενάρια για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Τα συγκεκριμένα εκπαιδευτικά σενάρια έχουν ως ιδιαίτερο χαρακτηριστικό ότι αξιοποιούν τις ΤΠΕ και επιπλέον έχουν σχεδιαστεί σύμφωνα με τρεις διαφορετικές διδακτικές προσεγγίσεις της διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας. Αναλυτικότερα, ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός του πρώτου εκπαιδευτικού σεναρίου σχεδιάστηκε σύμφωνα με τις αρχές της δομιστικής προσέγγισης της γλωσσικής διδασκαλίας, του δεύτερου σύμφωνα με το επικοινωνιακό μοντέλο εκμάθησης της γλώσσας και του τρίτου κατά το μοντέλο της ολικής γλώσσας.

Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση των εν λόγω εκπαιδευτικών σεναρίων είχε ως απώτερο σκοπό τη συγκριτική μελέτη όλων των παραμέτρων και στοιχείων που λαμβάνουν χώρα κατά τη διαδικασία της γλωσσικής διδασκαλίας. Η εργασία ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της πειραματικής εφαρμογής των σεναρίων σε μια Ε' τάξη ενός Πειραματικού Δημοτικού Σχολείου με δείγμα 25 μαθητές. Η μεθοδολογία της συγκεκριμένης προσπάθειας επρόκειτο για σχεδιασμό έρευνας δράσης. Ο ερευνητικός αυτός σχεδιασμός είναι μεικτή μέθοδο τόσο ποιοτικής όσο και ποσοτικής έρευνας. Στο πλαίσιο της ποσοτικής έρευνας χρησιμοποιήθηκε η συγκεκριμένη ομάδα μαθητών ως πειραματική ομάδα και

αναζητήθηκε μια δεύτερη ομάδα μαθητών ενός άλλου Πειραματικού Δημοτικού Σχολείου η οποία αποτέλεσε την ομάδα ελέγχου. Τα δεδομένα που συλλέχτηκαν μελετήθηκαν και αποδόθηκαν συγκριτικά.

Λέξεις-κλειδιά: Διδακτική Νεοελληνικής Γλώσσας, σενάρια διδασκαλίας, Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ), Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, έρευνα δράσης

ABSTRACT

Since the period when the Technologies of Information and Communication (TIC) were directly connected with the field of education, it was created for and against argumentation in the use of TIC within the framework of pedagogic process. The last decades a considerable number of surveys were conducted. They put emphasis not only on the redefinition of the Teaching of cognitive segments but also on the role they play on the New Technologies in the learning process.

Through the bibliographic survey it is ascertained that although there is a great number of researches into the exploitation of TIC, there are no interventions which are directly linked to the teaching approaches of cognitive segments and in this particular case with the teaching of linguistic subject in the primary school.

Therefore, the aim of this dissertation is to present three educational models for the teaching of the Greek Language in the Primary Education. The exceptional characteristic of these particular educational models is that they exploit the TIC and they have been designed according to three different teaching approaches of the native language teaching. In particular, the educational design of the first educational model was made according to the principles of structuralist approach of linguistic teaching, the second according to the communicative model of language learning and the third according to the whole language standard.

The design well as the implementation of these educational models had as an ultimate aim the relative study of all the parameters and elements which take place during the linguistic teaching process. The project is completed with the result presentation of experimental implementation of the models in the fifth grade class of the Experimental Primary School. The sample is consisted of 25 students. The methodology of this particular effort was about the design of survey action. This investigative design is an integrated method of both qualitative and quantitative survey.

As far as the quantitative survey is concerned, it was used the specific group of students as the experimental team. Also, a second group of another Experimental Primary School was sought. It consisted the control team. The collected data were studied and presented comparatively.

Key-words: Teaching of the Greek Language, teaching senarios, Technologies of Information and Communication (TIC), Primary Education, Action Research

Ευχαριστίες

Με την παρούσα διπλωματική εργασία περατώνονται οι σπουδές μου στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Επιστήμες της Αγωγής του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Ολοκληρώνοντας την προσπάθεια αυτή, θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κ. Παπαδοπούλου Σμαράγδα γιατί ανέλαβε την επίβλεψη της διπλωματικής εργασίας και στάθηκε συνεχώς δίπλα μου. Επίσης, θα ήθελα να της εκφράσω τις ευχαριστίες μου που σε όλη τη διάρκεια εκπόνησης και συγγραφής της διπλωματικής μου εργασίας έδειξε αμείωτο ενδιαφέρον και επιστημονική συνείδηση, ενισχύοντας και κατευθύνοντας συνεχώς την προσπάθειά μου. Τέλος, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές ευχαριστίες μου στα μέλη αξιολόγησης της διπλωματικής μου εργασίας, κ. Μικρόπουλο Αναστάσιο και κ. Εμβαλωτή Αναστάσιο, για τις ουσιαστικές και πολύ σημαντικές παρατηρήσεις τους, οι οποίες βελτίωσαν το κείμενο της μεταπτυχιακής διπλωματικής μου εργασίας.

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη/Λέξεις-κλειδιά.....	3
Abstract/Key-words.....	5
Ευχαριστίες	8
Περιεχόμενα.....	9
Ευρετήριο πινάκων, γραφημάτων και σχημάτων	11
Πίνακας συντομογραφιών.....	12
Κεφάλαιο 1: Εισαγωγικό μέρος.....	13
1.1 Ορισμός του προβλήματος της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας	13
1.2 Σκοπός της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας	14
1.3 Δομή της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας.....	15
Κεφάλαιο 2: Θεωρητικό μέρος – Βιβλιογραφική επισκόπηση.....	16
2.1 Εισαγωγή στην Γλωσσολογία.....	16
2.2 Γλώσσα και Νόηση (Σκέψη)	18
2.3 Γλώσσα και Κοινωνία	19
2.4 Ψυχολογία της Γλώσσας	21
Κεφάλαιο 3: Διδακτική της Γλώσσας.....	23
3.1 Το εννοιολογικό πλαίσιο της Διδακτικής.....	23
3.2 Διαφορετικές προσεγγίσεις για τη Διδακτική της Γλώσσας.....	24
3.2.1 Η Δομιστική προσέγγιση (Structural Language Approach)	26
3.2.2 Η Επικοινωνιακή προσέγγιση(Communicative Language Approach)	27
3.2.3 Η Ολική προσέγγιση (Whole Language Approach)	30
Κεφάλαιο 4: Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών για τη Διδασκαλία της Γλώσσας.....	32
4.1 Η Διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	32
4.2 Το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών (Νέο Σχολείο) για τη Διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας.....	36
4.3 Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην Εκπαίδευση...	42
4.4 Η παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ στη Διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας ..	44

Κεφάλαιο 5: Σχεδίαση εκπαιδευτικών σεναρίων για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	48
5.1 Εισαγωγή.....	48
5.2 Βασικές αρχές σχεδίασης των εκπαιδευτικών σεναρίων.....	49
5.2.1 Σενάριο 1 ^ο : αναλυτική περιγραφή	49
5.2.2 Σενάριο 2 ^ο : αναλυτική περιγραφή	56
5.2.3 Σενάριο 3 ^ο : αναλυτική περιγραφή	63
5.3 Παρουσίαση σεναρίων	73
5.3.1 Σενάριο 1 ^ο : παρουσίαση δραστηριοτήτων	73
5.3.2 Σενάριο 2 ^ο : παρουσίαση δραστηριοτήτων.....	86
5.3.3 Σενάριο 3 ^ο : παρουσίαση δραστηριοτήτων	94
Κεφάλαιο 6: Παρουσίαση ερευνητικού σχεδιασμού- Υλοποίηση εκπαιδευτικών σεναρίων.....	101
6.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα	101
6.2 Μεθοδολογικό πλαίσιο της έρευνας	102
6.2.1 Επιλογή μεθοδολογίας για τη συλλογή των δεδομένων	102
6.2.2 Επιχειρηματολογία καταλληλότητας της μεθόδου	103
6.2.3 Εγκυρότητα και αξιοπιστία των διαδικασιών	104
6.3 Ο σχεδιασμός της ερευνητικής διαδικασίας	104
6.3.1 Η περιγραφή της ερευνητικής διαδικασίας.....	104
6.3.2 Περιγραφή και διαδικασία επιλογής δείγματος.....	105
6.4 Τα εργαλεία συλλογής δεδομένων	105
6.4.1 Περιγραφή των εργαλείων συλλογής δεδομένων	105
6.4.2 Καταλληλότητα εργαλείων συλλογής δεδομένων	106
6.4.3 Εγκυρότητα και αξιοπιστία των μετρήσεων	107
Κεφάλαιο 7: Αποτελέσματα της έρευνας.....	108
7.1 Αναλυτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων.....	108
7.2 Συζήτηση των αποτελεσμάτων.....	121
7.3 Γενικά συμπεράσματα - προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....	123
Βιβλιογραφία	125
Ελληνόγλωσση.....	125
Ξενόγλωσση	127

Ευρετήριο πινάκων, γραφημάτων και σχημάτων

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 Σύγκριση κοινωνικών και ψυχολογικών θεωριών γλωσσικής διδασκαλίας	21
ΠΙΝΑΚΑΣ 2 Αναλυτικά οι στόχοι της γλώσσας και της γλωσσικής επικοινωνίας και σε σχέση με την αξιοποίηση των ΤΠΕ «Νέο Σχολείο -Σχολείο 21ου αιώνα, 2011»	35
ΠΙΝΑΚΑΣ 3 Αναλυτική περιγραφή 1 ^{ου} σεναρίου	44
ΠΙΝΑΚΑΣ 4 Αναλυτική περιγραφή 2 ^{ου} σεναρίου	50
ΠΙΝΑΚΑΣ 5 Αναλυτική περιγραφή 3 ^{ου} σεναρίου	58
ΠΙΝΑΚΑΣ 6 Επίδοση των μαθητών στο αρχικό διερευνητικό τεστ στο μάθημα της Γλώσσας	125
ΠΙΝΑΚΑΣ 7 Στατιστικά σημαντική η επίδοση των μαθητών στο αρχικό διερευνητικό τεστ στην ομάδα ελέγχου.....	125
ΠΙΝΑΚΑΣ 8 Οι επιδόσεις των ομάδων στο συμβατικό τεστ των ενότητων	125
ΠΙΝΑΚΑΣ 9 Οι ομάδες απαντούν εάν οι θεματικές ενότητες ήταν ενδιαφέρουσες	125
ΠΙΝΑΚΑΣ 10 Οι ομάδες απαντούν εάν οι δραστηριότητες ήταν ενδιαφέρουσες	125
ΠΙΝΑΚΑΣ 11 Οι ομάδες απαντούν εάν το υλικό και οι οδηγίες ήταν σαφείς.....	125
ΠΙΝΑΚΑΣ 12 Οι ομάδες απαντούν εάν συνεργάστηκαν με τους συμμαθητές τους	125
ΠΙΝΑΚΑΣ 13 Οι ομάδες απαντούν εάν παρουσίασαν την εργασία τους στην ολομέλεια της τάξης.....	125
ΠΙΝΑΚΑΣ 14 Ημερολογιακή καταγραφή των γεγονότων του 1 ^{ου} σεναρίου από την εκπαιδευτικό.....	125
ΠΙΝΑΚΑΣ 15 Ημερολογιακή καταγραφή των γεγονότων του 2 ^{ου} σεναρίου από την εκπαιδευτικό.....	125
ΠΙΝΑΚΑΣ 16 Ημερολογιακή καταγραφή των γεγονότων του 3 ^{ου} σεναρίου από την εκπαιδευτικό.....	125
ΠΙΝΑΚΑΣ 17 Σχάρα παρατήρησης των δυνατοτήτων των ψηφιακών εργαλείων.....	125
ΓΡΑΦΗΜΑ 1 Στατιστικά σημαντική η επίδοση των μαθητών στο αρχικό διερευνητικό τεστ στην ομάδα ελέγχου.....	125
ΓΡΑΦΗΜΑ 2 Η επίδοση των ομάδων στο συμβατικό τεστ της ενότητας 1	125
ΓΡΑΦΗΜΑ 3 Η επίδοση των ομάδων στο συμβατικό τεστ της ενότητας 2	125
ΓΡΑΦΗΜΑ 4 Η επίδοση των ομάδων στο συμβατικό τεστ της ενότητας 3	125
ΣΧΗΜΑ 1 Το τρίγωνο της Διδακτικής	101

Πίνακας συντομογραφιών

Α.Π.Σ. : Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών

Δ.Ε.Π.Π.Σ. : Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών

Τ.Π.Ε. : Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας

Ε' : Πέμπτη τάξη του Δημοτικού Σχολείου

Ν. Ε. : Νέας Ελληνικής ή Νεοελληνικής

Π.Σ.Δ. : Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο

ΥΠ.Ε.Π.Θ. : Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (παλιότερη ονομασία)

Π.Ι. : Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

TIC : Technologies of Information and Communication

κ.ά. : και άλλοι

et al. : and others

δηλ. : δηλαδή

κ.λ.π. : και λοιπά

κτλ : και τα λοιπά

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1.1 Ορισμός του προβλήματος της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας

Η διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος αποτελεί έναν από τους πυλώνες του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Τις τελευταίες δεκαετίες και σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ)¹ έχουν επαναπροσδιοριστεί οι διδακτικές προσεγγίσεις αλλά και τα μαθησιακά εργαλεία που χρησιμοποιούνται στην εκπαιδευτική πράξη.

Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό, στην οργανωμένη και δομημένη διαδικασία ποικίλων διδακτικών μεθόδων και πρακτικών που αποβλέπουν με έμμεσο και άμεσο τρόπο στην ενίσχυση και βελτίωση της μαθησιακής διαδικασίας. Επιπλέον, η εισαγωγή και αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ) στην εκπαιδευτική διαδικασία, ως διδακτικό εργαλείο στη διαδικασία της διδασκαλίας και της μάθησης των γνωστικών αντικειμένων αποτελεί μια από τις σημαντικότερες αλλαγές στην σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα.

Συχνά οι εκπαιδευτικοί, όταν βρίσκονται μπροστά στην πρόκληση της ενσωμάτωσης των ψηφιακών τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία, δε γνωρίζουν ακριβώς τον τρόπο με τον οποίο θα τις ενσωματώσουν έτσι ώστε να έχουν πρόσθετη εκπαιδευτική αξία. Για τη λειτουργική εφαρμογή της αξιοποίησης των ψηφιακών τεχνολογιών είναι αναγκαίο και παιδαγωγικά ωφέλιμο να λαμβάνονται υπόψη οι παιδαγωγικές πτυχές που απορρέουν από την αξιοποίηση των ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς.

Ωστόσο, οι ψηφιακές τεχνολογίες διαθέτουν μία ιδιαίτερη εκπαιδευτική δυναμική, θέτουν περιορισμούς, αλλά προσφέρουν σύμφωνα με μελέτες παράλληλα σημαντικές δυνατότητες για διαφόρων τύπων αναπαραστάσεις του μαθησιακού περιεχομένου, ενώ ενισχύουν ποικίλες αλληλεπιδράσεις μεταξύ μαθητών ή μαθητών και εκπαιδευτικού (Kalantzis & Cope 1999, Δενδρινού 2001,

---

¹ Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) Δημοτικού – Γυμνασίου τα οποία ανακοινώθηκαν στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως με Υπουργική απόφαση ΦΕΚ 303, τ. Β - 13/03/2003.

Κουτσογιάννης, 2008). Η «Ομάδα του Νέου Λονδίνου»², αποτελεί μια νέα πρόταση για τη γλωσσική διδασκαλία, η οποία εστιάζει το ενδιαφέρον της στην ανάπτυξη, μέσω του γλωσσικού μαθήματος αλλά και της σχολικής εκπαίδευσης ευρύτερα, ενός νέου τύπου γραμματισμού, του πολυτροπικού γραμματισμού (Cope & Kalantzis 2000b).

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω κι έπειτα από βιβλιογραφική επισκόπηση ανακύπτει η αναγκαιότητα μιας νέας ερευνητικής προσπάθειας όπου σε πρώτο επίπεδο θα πραγματοποιηθεί ο κατάλληλος εκπαιδευτικός σχεδιασμός με εκπαιδευτικά σενάρια με την αξιοποίηση των ΤΠΕ και σε δεύτερο επίπεδο θα εφαρμοστούν τα σενάρια διδασκαλίας και οι συνεργατικές δραστηριότητες που θα δημιουργηθούν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

1.2 Σκοπός της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας

Με βάση τον αρχικό θεωρητικό προβληματισμό που αναπτύχθηκε πιο πάνω ο σκοπός της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας είναι, αρχικά, ο σχεδιασμός, η οργάνωση και η υλοποίηση εκπαιδευτικών σεναρίων για τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος με τη χρήση και αξιοποίηση συνεργατικών και ψηφιακών εργαλείων και μετέπειτα η αξιολόγηση αυτών των εκπαιδευτικών σεναρίων (τόσο από τους εμπλεκόμενους εκπαιδευτικούς όσο και από τους συμμετέχοντες μαθητές). Είναι σημαντικό να διερευνηθούν και να μελετηθούν οι αντιλήψεις και οι στάσεις των εκπαιδευτικών και των μαθητών που ενεπλάκησαν και δραστηριοποιήθηκαν σε τέτοιου είδους περιβάλλοντα μάθησης.

Η εργασία αυτή στοχεύει να διερευνήσει ως προς την ένταξη των ψηφιακών εργαλείων ποιες δυνατότητες προσφέρουν, ποια τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους, πώς μπορούν να ενσωματωθούν σε δραστηριότητες μάθησης και ποια η επίδρασή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Η κύρια ερευνητική υπόθεση είναι η εξής: Ποια είναι τα μαθησιακά αποτελέσματα που επιτυγχάνονται στη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος μέσα από εκπαιδευτικά σενάρια με την αξιοποίηση ΤΠΕ και ποιος ο βαθμός συμμετοχής, συνεργατικότητας και αλληλεπίδρασης που επιτυγχάνεται και προάγεται μέσα από

---

² Η ομάδα του Νέου Λονδίνου αποτελείται από τους Courtney Cazden, Bill Cope, Norman Fairclough, Jim Gee, Mary Kalantzis, Gunther Kress, Joseph Io Bianco, Allan Luke, Carmen Luke, Sarah Michaels και Martin Nakata.

τέτοιου είδους περιβάλλοντα μάθησης. Η ερευνητική προσπάθεια διερευνά και ελέγχει κατά πόσο οι ΤΠΕ συμβάλλουν στη συνεργασία τόσο μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών, όσο και μεταξύ μαθητών.

1.3 Δομή της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας

Στην ενότητα αυτή αναφέρεται η δομή της συγκεκριμένης Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύονται και παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αρχικής βιβλιογραφικής επισκόπησης από τα οποία αναδείχτηκαν και αποσαφηνίστηκαν βασικοί όροι και θεωρίες που σχετίζονται με τη γλώσσα και τη γλωσσική επιστήμη.

Στο τρίτο κεφάλαιο δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη Διδακτική της Γλώσσας στην Εκπαίδευση και στις κυριότερες διδακτικές προσεγγίσεις. Γίνεται αναφορά στην Δομιστική, στην Επικοινωνιακή προσέγγιση καθώς και στην Ολική προσέγγιση της γλώσσας.

Στο επόμενο κεφάλαιο που ακολουθεί παρουσιάζεται συνοπτικά το Πλαίσιο Αναφοράς για τη γλωσσική διδασκαλία καθώς επίσης και τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών για τη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με τη λεπτομερή αναφορά της παιδαγωγικής αξιοποίησης των ΤΠΕ στη διδασκαλία της γλώσσας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Στο πέμπτο κεφάλαιο αναφέρεται η σχεδίαση των συγκεκριμένων εκπαιδευτικών σεναρίων για τη Διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Παρουσιάζονται οι βασικές αρχές σχεδίασης των εκπαιδευτικών σεναρίων και ακολουθεί η αναλυτική περιγραφή αυτών.

Μετάπειτα παρουσιάζεται το έκτο κεφάλαιο, το οποίο αποτελεί το ερευνητικό μέρος. Προβάλλεται ο ερευνητικός σχεδιασμός της υλοποίησης των συγκεκριμένων εκπαιδευτικών σεναρίων για τη Διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Η Διπλωματική Εργασία και κατ' επέκταση το μεθοδολογικό πλαίσιο της ερευνητικής μελέτης ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των αποτελεσμάτων και συμπερασμάτων της συγκεκριμένης προσπάθειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

2.1 Εισαγωγή στη Γλωσσολογία

Γλωσσολογία (Linguistics, Linguistique) είναι ο κλάδος της επιστήμης, που έχει ως αντικείμενο την επιστημονική σπουδή της γλώσσας (Μπαμπινιώτης, 1998). «Η γλώσσα ως σύνολο είναι κάτι πολύπλευρο και ετερογενές. Η ετερογένεια ή ανομοιογένεια της γλώσσας οφείλεται στην ποικιλία των στοιχείων που την αποτελούν. Γλώσσα είναι ο λόγος και η ομιλία: το εσωτερικό, γενικό σύστημα που χαρακτηρίζει τη δομή μιας φυσικής γλώσσας (ο λόγος) και η συγκεκριμένη από τα άτομα μιας γλωσσικής κοινότητας πραγμάτωσή του (η ομιλία). Γλώσσα είναι, βεβαίως, και οι φθόγγοι και το περιεχόμενο, οι σημασίες που δηλώνονται από διαφορετικές φωνολογικές μορφές. Γλώσσα είναι ακόμη η επικοινωνία του ανθρώπου είτε ως ατόμου είτε ως κοινωνικής ομάδας και τέλος, γλώσσα είναι η κατάσταση και η εξέλιξη της επικοινωνίας» (Saussure, 1979). Σύμφωνα με τον Μηνά (1998) η γλώσσα είναι κώδικας σημείων γλωσσικής μορφής με τα οποία επιτυγχάνεται η έκφραση του ανθρώπου και η επικοινωνία του (communication) με τα άλλα μέλη της γλωσσικής κοινότητας.

Η επικοινωνία, όπως και κάθε άλλη ανθρώπινη εκδήλωση, είναι τοποθετημένη στον χώρο και στον χρόνο. Η γλώσσα (Μπαμπινιώτης, 1998, σελ. 34) δεν μπορεί να αποσυνδεθεί από τις πραγματικές συνθήκες επικοινωνίας, οι επικοινωνούντες μεταφέρουν ένα μήνυμα, για κάποιο θέμα το οποίο συνδέεται με την πολιτιστική, πολιτική, κοινωνική, οικονομική, ιστορική κατάσταση των ομιλούντων και της γλώσσας τους.

Απόρροια των πιο πάνω προϋποθέσεων είναι το γεγονός ότι η γλώσσα παίρνει διαστάσεις που ξεφεύγουν από τα όρια του αντικειμένου μιας συγκεκριμένης επιστήμης. Γιατί τότε δεν είναι μόνο η γλωσσολογία, αλλά και η ψυχολογία και η φιλοσοφία και η φυσική και η κοινωνιολογία και η ανθρωπολογία και πολλοί άλλοι κλάδοι που έχουν λόγο για τη γλώσσα. Η γλωσσική επιστήμη έχει πολύ στενές σχέσεις με άλλες επιστήμες. Τα όρια που τη διαχωρίζουν από τις επιστήμες αυτές δεν φαίνονται πάντοτε καθαρά (Saussure, 1979). Οι επιστήμες αυτές ονομάζονται συγγενείς επιστήμες της γλωσσολογίας, μερικές από αυτές είναι η

κοινωνιογλωσσολογία, η ψυχολογολογία, η υφολογολογία κ.α.. Ο ρόλος τους είναι πολύ σημαντικός στη δημιουργία διδακτικών μοντέλων διδασκαλίας της.

Οι βασικές διακρίσεις της γλωσσολογίας είναι τρεις και κρίνονται απαραίτητο να απαριθμηθούν (Μπαμπινιώτης, 1998, σελ. 24):

i) Γενική – Ειδική γλωσσολογία

Εδώ μελετώνται οι μέθοδοι και τα γενικά ζητήματα περιγραφής και ανάλυσης της γλώσσας.

ii) Θεωρητική – Εφαρμοσμένη γλωσσολογία

Η γλωσσική επιστήμη μπορεί να διακριθεί σε δύο μεγάλους κλάδους, στον κλάδο που ασχολείται με τη θεωρία της γλώσσας (Θεωρητική γλωσσολογία) και σε εκείνον που μελετά την πρακτική εφαρμογή των πορισμάτων της γλωσσικής επιστήμης (Εφαρμοσμένη γλωσσολογία). Το αντικείμενο της εφαρμοσμένης γλωσσολογίας είναι πολύ ευρύ. Στην πράξη όμως έχει περιοριστεί στη διδακτική πράξη της γλώσσας (Language teaching).

iii) Επιστημονική – Διεπιστημονική γλωσσολογία

Η συνειδητοποίηση του γεγονότος ότι καθοριστικό παράγοντα στην κατανόηση της γλώσσας αποτελεί η ερμηνεία της κατάκτησης και εκμάθησης μιας γλώσσας («language acquisition» και «language learning») και άλλα συναφή ψυχολογικής φύσεως ζητήματα οδήγησαν στην ίδρυση του κλάδου της Ψυχολογικής γλωσσολογίας ή Ψυχολογολογίας (Psycholinguistics) (Saporta, 1961· Lyons & Wales, 1966· Brown, 1970· Θεοφανοπούλου - Κοντού, 1974).

Η διαπίστωση του κοινωνικού χαρακτήρα της γλώσσας και η σύνδεση της γλώσσας με τον φορέα της, τον άνθρωπο που δρα και κινείται κοινωνικά συντέλεσε στη δημιουργία της Κοινωνικής γλωσσολογίας ή Κοινωνιογλωσσολογίας (Sociolinguistics) (Fishman, 1972· Gumbertz & Hymes, 1970· Bernestein, 1970· Labov, 1970).

Η εξάρτηση και η εν γένει σχέση της γλώσσας με την πολιτιστική κατάσταση των φορέων της σε επίπεδο έθνους έγινε αφορμή να ιδρυθεί ο ιδιαίτερος κλάδος της Ανθρωπολογικής ή Εθνολογικής γλωσσολογίας ή Εθνογλωσσολογίας (Ethnolinguistics ή Anthropological Linguistics) (Hymes, 1964· Pottier, 1970).

Ο γενικότερος προβληματισμός γύρω από θέματα αναλύσεως και λειτουργίας της γλώσσας, η σχέση της με τη νόηση και τη γνώση των ανθρώπων, έδωσαν λαβή στη δημιουργία του κλάδου της Φιλοσοφίας της γλώσσας ή της Φιλοσοφικής

γλωσσολογίας (Language philosophy) (Chomsky, 1969· Rosenberg & Travis, 1971· Βουδούρης, 1972).

Η «θετικοποίηση» των θεωρητικών επιστημών και η ευρύτατη τάση πρακτικής εφαρμογής των θεωρητικών γνώσεων οδήγησαν στη δημιουργία των κλάδων της Μαθηματικής γλωσσολογίας και της Γλωσσολογίας των ηλεκτρονικών υπολογιστών («Computational Linguistics») (Locke & Booth, 1955· Hays, 1967· Lenders, 1972).

Η «υπολογιστική γλωσσολογία» είναι στην πραγματικότητα η εκμετάλλευση των δυνατοτήτων των ηλεκτρονικών υπολογιστών στη σπουδή της γλώσσας. Τέλος, τα προβλήματα που γεννάει η επιστημονικά θεμελιωμένη ανάλυση της γλώσσας των λογοτεχνικών έργων οδήγησαν στην επί νέας βάσεως οργάνωση του κλάδου της Υφολογίας ως Γλωσσολογικής υφολογίας (Linguistic Stylistics) (Arrivé & Chevalier, 1969· Freeman, 1970· Beaugrande & Dressler, 1981).

2.2 Γλώσσα και Νόηση (Σκέψη)

Ένα από τα δυσκολότερα ζητήματα στον κύκλο της πειραματικής ψυχολογίας είναι τα προβλήματα της νόησης και της γλώσσας. Καθίσταται ασαφής και ακαθόριστη η σχέση μεταξύ σκέψης και λέξης. Οι πιο σημαντικές θεωρίες της εξέλιξης της νόησης και της γλώσσας είναι οι θεωρίες του J.Piaget και του W. Stern, από τη μία πλευρά, οι οποίες ερευνούν την ανάπτυξη των εννοιών και των κύριων μορφών της γλωσσικά αρθρωμένης νόησης και η θεωρία του L. Vygotsky από την άλλη, η οποία αποσαφηνίζει τις απαρχές της εξέλιξης της νόησης και της γλώσσας.

Από την άποψη της ψυχολογίας της μάθησης η γλωσσική έκφραση αποτελεί μια συμπεριφορά, τα βασικά χαρακτηριστικά της οποίας συνοψίζονται ως εξής:

- ✓ είναι παρατηρήσιμη,
- ✓ εκδηλώνει πρόθεση της επικοινωνίας του υποκειμένου με το κοινωνικό του περιβάλλον,
- ✓ αποτελεί προϊόν μαθησιακής διαδικασίας,
- ✓ συγκροτείται από τρεις διαφορετικές ψυχολογικές διεργασίες (παραγωγή φράσεων, αντίληψη και ερμηνεία, απομνημόνευση),
- ✓ πραγματώνεται και εμφανίζεται στο διάστημα και στο πλαίσιο της εκμάθησης μιας γλώσσας.

Αυτή η ψυχολογική θεώρηση της γλωσσικής έκφρασης αναδιατύπωνε ουσιαστικά τους όρους με τους οποίους τίθενται οι σχέσεις της σκέψης με τη γλωσσική έκφραση. Συνοπτικά, για τους επιστήμονες της ψυχολογίας, η σκέψη συγκροτείται σύμφωνα με τη γλωσσική έκφραση και δεν μπορεί να λειτουργήσει ανεξάρτητα και φυσικά «πριν» την ανάπτυξη της έκφρασης αυτής. Στο χώρο της ψυχολογίας η πρώτη θεωρητική επεξεργασία σχετικά με το διττό ρόλο της γλώσσας προήλθε από τον Vygotsky, ο οποίος είναι ιδρυτής ενός ρεύματος ερευνών που ονομάζεται «**κοινωνικός οικοδομισμός**» (**social constructivism**). Υπέθεσε ότι η γλώσσα αναπτύσσεται καταρχάς εντός της εξελικτικής διαδικασίας ως όργανο επικοινωνίας, αλλά από ένα σημείο και μετά (στην ηλικία των 2 ετών) εξελίσσεται σε οργανωτή της ατομικής σκέψης.

Ο Vygotsky (1934) προσφέρει μεταξύ άλλων και μια υπόθεση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η γλώσσα κατά την ανάπτυξη του μικρού παιδιού μετατρέπεται από όργανο επικοινωνίας σε οργανωτή της σκέψης. Μια από τις πιο λεπτομερείς υποθέσεις για την ανάπτυξη των λειτουργιών της γλώσσας στο παιδί έχουμε από τον Halliday (1975), ο οποίος μελέτησε την ανάπτυξη διαφόρων λειτουργιών στην ομιλία του γιου του, από την ηλικία των εννέα έως δεκαοκτώ μηνών.

Ως εκ τούτου, η σχολική εκπαίδευση θα στηριχθεί σε χρήσεις γλώσσας πολύ πιο απαιτητικές από γνωστικής άποψης και θα θέσει στο παιδί προβλήματα γνωστικά και ταυτόχρονα επικοινωνιακά που συνήθως δεν αντιμετωπίζει στην καθημερινή του ζωή. Αυτό συνεπάγεται ότι όσο πιο πολλές ευκαιρίες έχει το παιδί να εξασκηθεί σε πιο δύσκολες μορφές επικοινωνίας, τόσο πιο προετοιμασμένο θα είναι για την ένταξή του στις εκπαιδευτικές διαδικασίες. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια η εξάσκηση στις πιο απαιτητικές μορφές επικοινωνιακών δεξιοτήτων μπορεί να συνεισφέρει στην ανάπτυξη των γνωστικών δυνατοτήτων του μαθητή.

2.3 Γλώσσα και Κοινωνία

Για τον Saussure (1916) η γλώσσα έχει μια τριπλή υπόσταση, αφού είναι ταυτόχρονα εγγενής ικανότητα του ανθρώπου (λόγος- language), εσωτερικευμένος μηχανισμός, προϊόν κοινωνικό (γλώσσα-langue) αλλά και πραγμάτωση ως ατομικό προϊόν (parole). Σύμφωνα με τις τρεις αυτές παραδοχές γίνεται εμφανές ότι η γλώσσα ως σύστημα είναι κοινωνικό προϊόν και συνδέεται άμεσα με την κοινωνία.

Επιπρόσθετα, ως ατομική πραγμάτωση συνδέεται με τα άτομα αλλά και σε ευρύτερη κλίμακα με την κοινωνία.

Ο Chomsky, μετά από 40 χρόνια, έρχεται να επιβεβαιώσει την επιστημονική θεώρηση του Saussure, αλλά αυτό που δεν κάνει είναι να συνδέσει την επίδραση της κοινωνικής ομάδας με τη γλωσσική συμπεριφορά. Αυτό που δεν έκανε ο Chomsky πραγματοποιήθηκε με τους κοινωνιογλωσσολόγους, οι οποίοι έδειξαν ενδιαφέρον για τις έννοιες της οσοιρικής «γλώσσας» και «ομιλίας» και τις έννοιες της «γλωσσικής ικανότητας» και «γλωσσικής πλήρωσης» του Chomsky (1957), της διαισθητικής (ή συνειδητής) δηλαδή της απόκτησης γνώσεων για τους μορφοσυντακτικούς κανόνες ενός γλωσσικού συστήματος, αλλά και για την ικανότητα έκφρασής τους.

Οι κοινωνιογλωσσολόγοι, με πρωτεργάτη τον Hymes (1974) θεώρησαν ότι η έννοια της γλωσσικής ολοκλήρωσης, έτσι όπως την είχε οριοθετήσει ο Chomsky ήταν πολύ περιορισμένη και στενή γι' αυτό ανέπτυξαν την έννοια της επικοινωνιακής ικανότητας. Η συγκεκριμένη ικανότητα θέτει κάποιες προϋποθέσεις όπως είναι η γνώση κάποιων κανόνων κοινωνικού περιεχομένου που επιτρέπουν στον χρήστη μιας γλώσσας την επίτευξη μιας αποτελεσματικής επικοινωνίας. Η επικοινωνία αυτή οφείλεται στη δυνατότητα να γίνεται η επιλογή της κατάλληλης γλωσσικής μορφής που απαιτούν οι περιστάσεις επικοινωνίας. Ο άνθρωπος δεν έχει άλλη επιλογή παρά μόνο να επικοινωνεί (Watzlawick et al., 1990).

Λίγο αργότερα, ένας άλλος κοινωνιογλωσσολόγος, ο Habermas κινήθηκε σε παρόμοια επιστημονική βάση και υποστήριξε ότι η κατανόηση της επικοινωνίας είναι θεμελιώδης μέσα στο πλαίσιο μιας γενικής θεωρίας κοινωνικών και πολιτικών διαδικασιών, η οποία προϋποθέτει μια θεωρία επικοινωνιακής ικανότητας. Τη συγκεκριμένη απαραίτητη προϋπόθεση ο Habermas την ονομάζει «παγκόσμιες συνθήκες πιθανής κατανόησης».

Τέλος, ο Γερμανός φιλόσοφος Wittgenstein (1978, σελ. 110) υποστηρίζει ότι «Τα όρια της γλώσσας μου σημαίνουν τα όρια του κόσμου μου. Από τη δεκαετία λοιπόν του 1970 και μετά η σχέση της γλώσσας με την κοινωνία είναι αναμφισβήτητη και ευρύτατα αποδεκτή και τεκμηριωμένη. Αυτή η επιστημονική τεκμηρίωση δημιουργεί και έναν επιστημονικό κλάδο που είναι γνωστός ως «Κοινωνιογλωσσολογία» και προσανατολίζει την επιστήμη σε έρευνες που αφορούν

φαινόμενα που συνδέονται με την πολυγλωσσία, την εναλλαγή κωδικών, τη γλωσσική ποικιλία, με τις γλωσσικές πολιτικές και με την εκμάθηση της γλώσσας (Μπασιλής, 1983, σελ. 26).

Αντικείμενο της Κοινωνιογλωσσολογίας είναι η γλώσσα ως κοινωνικό και πολιτικό φαινόμενο, η δομή και η χρήση της γλώσσας σε σχέση με το κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον, ή, όπως αναφέρει ο J.Fishman, ποιος μιλάει, ποια γλώσσα, σε ποιον και πότε. Ο τελευταίος τομέας, της εκμάθησης δηλαδή της γλώσσας και της διδασκαλίας, είναι αυτός που μας ενδιαφέρει εδώ και θα αναλυθεί εκτενέστερα σε επόμενο κεφάλαιο.

2.4 Ψυχολογία της Γλώσσας

Η ψυχολογία (Θεοφανοπούλου- Κοντού, 1978· Κατή, 1992· Μήτσης, 1996) βασίζεται στις αρχές και στις θεωρίες των γλωσσολογικών, κοινωνικών, ανθρωπολογικών και φιλοσοφικών επιστημών, καθώς και στην ενασχόληση με τα συμβολικά συστήματα, με πρώτιστο αυτό της γλώσσας.

Η Ψυχολογία της γλώσσας είναι η επιστήμη που μελετά τις διαδικασίες απόκτησης, εξέλιξης και χρήσης της γλώσσας (ομιλία, κατανόηση, ανάγνωση, γραφή) (Πήτα, 1998). Επεκτείνεται και ερμηνεύει τις λειτουργικές δομές της, τη διαπλοκή δηλαδή των ατομικών ψυχοφυσικών προϋποθέσεων (συναίσθημα, κίνηση, αισθητήρια - γνωστική προϋπόθεση, γλωσσικά κέντρα, κοινωνική προϋπόθεση, επικοινωνιακή δυνατότητα) και προσδιορίζει μέσα από την έρευνα τη σχέση όλων αυτών με το περιβάλλον και αξιολογεί το “προϊόν” αυτής της αλληλεπίδρασης.

Πιο συγκεκριμένα το πεδίο έρευνας της ψυχολογίας της γλώσσας είναι να καταστήσει σαφές ότι η γλώσσα, ως μια από τις μοναδικότερες ανθρώπινες δραστηριότητες χαρακτηρίζεται ως ψυχοφυσική, ψυχοπνευματική δραστηριότητα με συγκεκριμένη οργανική υποδομή. Η ψυχολογία της γλώσσας προσδιορίζει τις ατομικές κατακτήσεις και τους νόμους που διέπουν την κτήση και τη χρήση του λόγου ώστε να εξυπηρετείται η ανταλλαγή πληροφοριών και επικοινωνίας. Επιπρόσθετα, αναγνωρίζεται πως η γλώσσα αποτελεί τον θεμέλιο λίθο της ανθρώπινης νόησης και κοινωνικότητας (Κατή, 1992, σελ. 12). Η θεωρητική μελέτη των γλωσσικών διεργασιών περιλαμβάνει ακόμη και τη μελέτη της σχέσης με τις ευρύτερες ψυχοδιανοητικές επιδόσεις.

Παράλληλα, η γλώσσα εξετάζεται και ως ανθρώπινη συμπεριφορά, ως ενέργεια, ως διάδραση. Η συμπεριφορά αυτή δεν μπορεί παρά να θεωρηθεί ως επικοινωνιακό γεγονός με συγκεκριμένες δραστηριότητες και νέες συμπεριφορές που εμφανίζονται από αυτή τη σχέση. Σύμφωνα με γενικές παραδοχές και όπως επισημαίνουν οι Clark και Clark (1977) και ο Tannenhaus (1989) τρεις είναι οι βασικές κατευθύνσεις που ενδιαφέρουν την ψυχολογολογία:

- I) Πώς οι άνθρωποι κατανοούν τον προφορικό και τον γραπτό λόγο (speech perception, comprehension process).
- II) Πώς οι άνθρωποι παράγουν λόγο (speech production).
- III) Πώς οι άνθρωποι αποκτούν λόγο (developmental psycholinguistics).
- IV) Πώς οι εγκεφαλικές λειτουργίες επεξεργάζονται τον λόγο υπό το φάσμα των νευρογλωσσολογικών προσεγγίσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

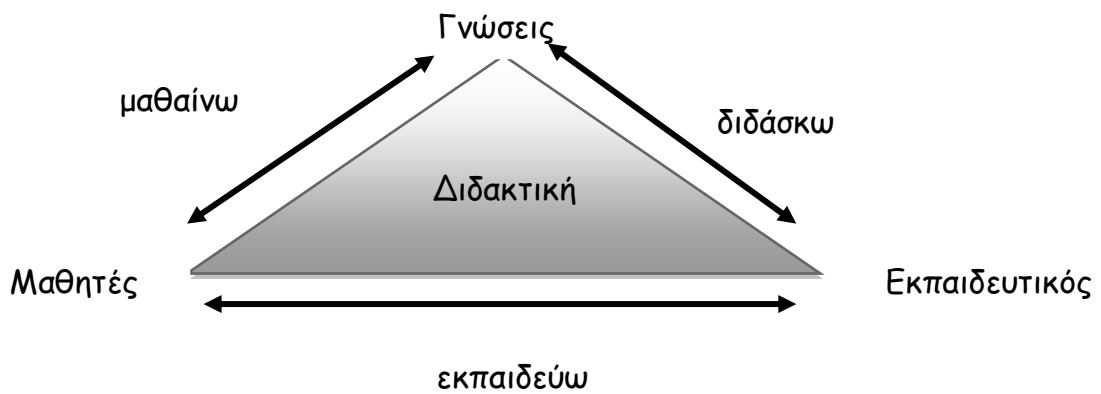
3.1 Το εννοιολογικό πλαίσιο της Διδακτικής

Ο όρος Διδακτική πρωτοεμφανίστηκε στον χώρο της Ευρωπαϊκής Παιδαγωγικής από τον Ρατίχιο και μετέπειτα καθιερώθηκε από τον Κομένιο. Στη βιβλιογραφία συναντώνται πολλοί ορισμοί για τη Διδακτική (Κραγιέβοκι, 19896 · Τριλιανός, 1991· Πετρουλάκης, 1992 · Χριστιάς, 1992 · Ματσαγγούρας, 1998 κ.ά.) σύμφωνα με τους οποίους οι περισσότεροι συγκλίνουν πως η Διδακτική είναι ο βασικός επιστημονικός κλάδος της Παιδαγωγικής Επιστήμης και ασχολείται με συστηματικό τρόπο τόσο με τη θεωρία όσο και με την πράξη της διδασκαλίας. Η Διδακτική αποτελεί με τη σειρά της κλάδο της Σχολικής Παιδαγωγικής, ο οποίος έχει ως αντικείμενο εξέτασης τη θεωρία και την πράξη της διδασκαλίας (Lenzen 1973). Η διδακτική διακρίνεται: α) στη γενική διδακτική, που περιλαμβάνει τους γενικούς κανόνες της διδασκαλίας και β) στην ειδική διδακτική, που αναφέρεται στον τρόπο εφαρμογής των κανόνων αυτών στη διδασκαλία των επιμέρους γνωστικών αντικειμένων (Κοσσυβάκη-Αθανασάκη, 1991).

Ο Ματσαγγούρας (1998) σημειώνει πως στόχος της Διδακτικής είναι να δημιουργήσει με συστηματικό τρόπο τους διδακτικούς προβληματισμούς ως προς το περιεχόμενο και την οργάνωση, μέσα από σκόπιμες και αναγκαίες ενέργειες της διδασκαλίας για να εξασφαλίσει αυξημένα ποσοστά επιτυχίας.

Τις τελευταίες δεκαετίες, η παιδαγωγική έρευνα έχει εστιάσει το ερευνητικό της ενδιαφέρον στον τρόπο με τον οποίο επιτυγχάνεται η οικοδόμηση των γνώσεων σε ένα πλαίσιο τόσο ατομικών όσο και συλλογικών καταστάσεων διδασκαλίας (Κόμης, 2005). Μελετώνται όλες οι συνθήκες σύμφωνα με τις οποίες τα υποκείμενα (οι μαθητές) οδηγούνται στη μάθηση και στην απόκτηση δεξιοτήτων κατά τη διαδικασία της διδασκαλίας (Ραβάνης, 2003).

Όλοι οι αλληλοεξαρτώμενοι παράγοντες που προσδιορίζουν τη Διδακτική είναι οι γνώσεις, ο μαθητής και ο εκπαιδευτικός, οι οποίοι αναπαρίστανται στο παρακάτω τρίγωνο όπως φαίνεται στο σχήμα 1:

Σχήμα 1: Το τρίγωνο της Διδακτικής

Μέσα σε λίγες δεκαετίες η Διδακτική των Επιστημών αποτέλεσε έναν σημαντικό επιστημονικό κλάδο με επιμέρους επιστημονικά πεδία, όπως τη Διδακτική των Μαθηματικών, τη Διδακτική της Ιστορίας, κ.λ.π. Οι κλάδοι αυτοί ανέπτυξαν τις δικές τους έννοιες και εργαλεία αλλά έχουν και κάποιες κοινές βασικές παραδοχές.

Στο πλαίσιο των κλάδων αυτών δημιουργήθηκε και η Διδακτική της γλώσσας και ειδικότερα της μητρικής γλώσσας που θα αναλυθεί εκτενέστερα παρακάτω.

3.2 Διαφορετικές προσεγγίσεις για τη Διδακτική της Γλώσσας

Στο εισαγωγικό κεφάλαιο αναφέρθηκαν οι κυριότερες θεωρίες που έχουν επηρεάσει την εκμάθηση και τη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση και οι οποίες χωρίζονται σε τρεις βασικές κατευθύνσεις τις οποίες θα αναλύσουμε:

Γνωστικές θεωρίες

Οι συγκεκριμένες θεωρίες υποστηρίζουν τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας ο οποίος ακολουθεί μια γραμμική και δομική πορεία. Υπάρχει ένα και μόνο σύνολο γνώσεων και δεξιοτήτων το οποίο μπορεί να διδαχτεί σε διαφορετικά μαθησιακά περιβάλλοντα. Έντονη ήταν η αμφισβήτηση που δέχτηκαν οι συγκεκριμένες θεωρίες ως προς την αποτελεσματικότητα και την καταλληλότητα στην εκπαιδευτική διαδικασία. Τονίζεται πως η γλωσσική διδασκαλία δεν προσαρμόζεται στα εκάστοτε χαρακτηριστικά και στις ανάγκες των μαθητών και επιπλέον, περιορίζουν το ρόλο τόσο του δασκάλου όσο και του μαθητή και οδηγούν

στην άκριτη παθητικότητα. Ο Goodman (1996) θεωρεί πως είναι μειονέκτημα αυτών των θεωριών ότι δε λαμβάνουν υπόψη τις πρότερες γνώσεις των μαθητών καθώς η γλώσσα είναι απόκτημα της φυσικής εξέλιξης και ανάπτυξης του ατόμου.

Κοινωνικές θεωρίες

Οι υποστηρικτές των κοινωνικών θεωριών σε αντιδιαστολή με αυτούς της παραδοσιακής προσέγγισης προτάσσουν την αναγκαιότητα διαφοροποίησης της διδασκαλίας αναλόγως με το εκάστοτε κοινωνικό περιβάλλον. Επιπρόσθετα, τονίζεται το γεγονός ότι η γλωσσική παιδεία δεν διαμορφώνεται μόνο μέσα στο σχολικό περιβάλλον αλλά και σε ένα πρωιμότερο περιβάλλον που είναι η οικογένεια του μαθητή. Επομένως, η γλώσσα δεν είναι απλά ένα σύνολο δεξιοτήτων που αποκτιούνται στο σχολικό περιβάλλον αλλά είναι το αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης των ατόμων μέσα σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό πλαίσιο (Barton & Hamilton, 1998, σελ. 3).

Ψυχογλωσσολογικές θεωρίες

Οι ψυχογλωσσικές θεωρίες συγκλίνουν αρκετά στις κοινωνικές θεωρίες κι έχουν ως βασική παραδοχή ότι η γλωσσική παιδεία δεν διαμορφώνεται μόνο μέσα στο σχολικό περιβάλλον. Οι οπαδοί των ψυχογλωσσικών θεωριών είναι πεπεισμένοι πως η μάθηση και η χρήση της γλώσσας είναι ένα φυσικό αποτέλεσμα της εξέλιξης και ανάπτυξης του ατόμου. Ο Goodman (1996) υποστηρίζει ότι η απόκτηση της γλώσσας εξαρτάται από την ικανότητα του ατόμου να σκέφτεται με συμβολικό τρόπο. Δηλαδή, με τη γλώσσα και συγκεκριμένα με τις λέξεις χαρακτηρίζουμε πράγματα ή ενέργειες που κάνουμε στην καθημερινή μας ζωή. Εκφράζουμε, βέβαια, και συνθετότερες καταστάσεις όπως είναι εμπειρίες, συναισθήματα και ιδεολογικές απόψεις.

Στον πίνακα 1 παρουσιάζονται συγκριτικά στοιχεία για τις κοινωνικές και ψυχογλωσσικές θεωρίες ως προς τη γλωσσική διδασκαλία.

Σύγκριση κοινωνικών και ψυχολinguιστικών θεωριών για τη γλωσσική διδασκαλία	
Κοινά χαρακτηριστικά των θεωριών	
<ul style="list-style-type: none"> • Οι μαθητές ερχόμενοι στο σχολείο είναι ήδη γλώστες γλωσσικών εννοιών και εμπειρικών, καταστασιακών δεδομένων. • Η διδασκαλία προσαρμόζεται ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των μαθητών. • Η εκπαιδευτική διαδικασία αποτελεί μια δυναμική και ενεργητική διαδικασία. 	
Διαφορετικά χαρακτηριστικά των θεωριών	
<ul style="list-style-type: none"> • Στις κοινωνικές θεωρίες η γλωσσική ικανότητα θεωρείται ως φυσικό αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης των ατόμων στο κοινωνικό περιβάλλον. Στις ψυχολinguιστικές θεωρίες η γλωσσική ικανότητα θεωρείται η ικανότητά του να σκέφτεται συμβολικά και η έμφυτη προδιάθεσή του. • Στις κοινωνικές θεωρίες η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας είναι άμεσα συνυφασμένη με κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά περιβάλλοντα. Στις ψυχολinguιστικές θεωρίες δίνεται έμφαση και μαθησιακή επάρκεια στον προφορικό λόγο και ο γραπτός λόγος ενεργοποιείται μόνο όταν ο πρώτος θεωρηθεί ανεπαρκής. 	

Πίνακας 1: Σύγκριση κοινωνικών και ψυχολinguιστικών θεωριών γλωσσικής διδασκαλίας

3.2.1 Η Δομιστική προσέγγιση (Structural Language Approach)

Η Δομιστική προσέγγιση γλωσσικής διδασκαλίας έγινε ευρέως γνωστή ιδιαίτερα μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο με βασικό γνώρισμά της την έννοια της δομής και της δομικής ανάλυσης (Μπαμπινιώτης, 1998, σελ. 176). Στο επίπεδο της γλώσσας, η δομική ανάλυση παραπέμπει όχι σε μεμονωμένα στοιχεία αλλά σε ευρύτερα σύνολα, σε δομές με κυρίαρχο ενδιαφέρον την ιεραρχική διάρθρωση και τα δίκτυα των σχέσεων που αναπτύσσονται. Σημειώνουμε ότι κανένα επιμέρους στοιχείο δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως γλωσσικό παρά μόνο εξεταζόμενο σε σύγκριση με τα

υπόλοιπα και πάντα στα πλαίσια ενός ευρύτερου γλωσσικού συνόλου που θα το χαρακτηρίσουμε γλωσσική δομή.

Το βασικό γνώρισμα όλων των εκπροσώπων του δομοισμού όπως ο Saussure, ο Bloomfield, ο Jakobson είναι ότι η δομή θεωρείται ένα οργανωμένο όλο με συστηματική υπόσταση, που απαρτίζεται από επιμέρους ενότητες ή στοιχεία τα οποία μεταξύ τους βρίσκονται σε σχέση άμεσης αλληλεξάρτησης, που επηρεάζουν το ένα το άλλο και ταυτόχρονα έχουν ξεχωριστές λειτουργίες στα πλαίσια του συστήματος (Μπαμπινιώτης, 1998, σελ. 176).

Σύμφωνα με τις θέσεις εκπροσώπων του δομοισμού, όπως ο L.Bloomfield³ και οι οπαδοί του Hockett, Harris, Bloch, η κατάκτηση της γλώσσας από το παιδί ισοδυναμεί με την οικειοποίηση μιας μορφής συμπεριφοράς η οποία συντελείται με τη μίμηση και την επανάληψη των γλωσσικών στοιχείων ή δομών που ακούει να λέγονται στο περιβάλλον του. Στην περίπτωση αυτή η γλώσσα εκλαμβάνεται ως σειρά υποκατάστατων απαντήσεων σε φυσικά ερεθίσματα, η γλώσσα δηλ. θεωρείται ως τμήμα ή μορφή της ανθρώπινης συμπεριφοράς.

Για να γίνει κατανοητή αυτή η γλωσσική δομική παρατίθεται ένα παράδειγμα σύμφωνα με το οποίο: Στο επίπεδο της σύνταξης μια λέξη χαρακτηρίζεται ως υποκείμενο μόνο με την προϋπόθεση ότι αποτελεί στοιχείο δομής της πρότασης στην οποία συνυπάρχει και συλλειτουργεί με άλλα στοιχεία όπως είναι το ρήμα, το αντικείμενο, οι προσδιορισμοί κ.λ.π. Επομένως τη δομική ανάλυση δεν την ενδιαφέρει κάθε μεμονωμένο στοιχείο αλλά η δομική ανάλυση του ευρύτερου συνόλου.

Η ψυχολογική σχολή του συμπεριφορισμού αποτέλεσε τη θεωρητική βάση για τον Δομοισμό. Η συμπεριφοριστική θεωρία (Littlewood, 1984) χρησιμοποιεί την παραδοχή ότι η γλώσσα είναι μέρος ή μορφή της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Αυτό έχει ως φυσικό επακόλουθο η γλώσσα να εξετάζεται στην επιφανειακή της μορφή και μάλιστα με μια μηχανιστική αντίληψη όπου η γλωσσική έκφραση γίνεται μια αυτοματοποιημένη αντίδραση σε ένα αντίστοιχο ερέθισμα του περιβάλλοντος.

---

³Ο Bloomfield παρουσίασε το πρώτο καθαρά δομικό σύνταξης. Η σχολή του Bloomfield ιδιαίτερα και οι δομιστές έδωσαν έμφαση και προσηλώθηκαν στους μηχανιστικούς για την αποκάλυψη των στοιχείων και λειτουργιών της γλώσσας στηρίχτηκε στην εμπειρία του από μελέτες του στο γλωσσολογικό τομέα και πρότεινε μια σχεδόν τεχνική προσέγγιση. Υποστήριξε ότι μια γλώσσα μπορεί να τη μάθει ένας ομιλητής, ο οποίος πρέπει προσεκτικά να παρατηρεί και να μιμείται (Για πιο αναλυτικά βλ. H.H.Stern, *Fundamental Concepts of Language Teaching*, Oxford University Press, 1984, σελ. 157).

3.2.2 Η Επικοινωνιακή προσέγγιση της γλώσσας (Communicative Language Approach)

Οι πρώτες αμφισβητήσεις του Δορισμού άρχισαν να εκφράζονται την εποχή που βρισκόταν στο αποκορύφωμά του, στα μέσα της δεκαετίας του 1960. Ένας από αυτούς που αμφισβήτησαν τα θεμέλια του Δορισμού ήταν ο Αμερικανός γλωσσολόγος Noam Chomsky.

Οι αμφισβητήσεις επικεντρώθηκαν κυρίως στο ότι δε διαθέτει ερμηνευτική επάρκεια και αντιμετωπίζει το γλωσσικό φαινόμενο μόνο στην επιφανειακή του διάσταση. Έτσι, δεν μπορεί να εξηγήσει γλωσσικά φαινόμενα όπως η αμφισημία προτάσεων, η σχέση ενεργητικής και παθητικής σύνταξης κλπ. Και κυρίως τη δημιουργική ικανότητα του ομιλητή να παράγει και να αντιλαμβάνεται άπειρο αριθμό προτάσεων της μητρικής του γλώσσας οι οποίες λέγονται ή ακούγονται πρώτη φορά και είναι γραμματικά ορθές.

Ο Chomsky (1957) για να ερμηνεύσει, λοιπόν, τη δημιουργική αυτή ικανότητα-συμπεριφορά του ανθρώπου διατύπωσε τη διάσημη θεωρία του, τη Γενετική Μετασχηματιστική Θεωρία. Η γενετική θεωρία του για τη γλώσσα χαρακτηρίζεται από κάποιες σταθερές παραδοχές ως η ικανότητα του ανθρώπου να παράγει και να κατανοεί έναν ασύλληπτο, για τον ανθρώπινο νου, αριθμό προτάσεων. Ο ομιλητής μιας γλώσσας δεν κατέχει το σύνολο των μεμονωμένων γλωσσικών δομών, αφού αυτές είναι άπειρες. Κατέχει έναν πεπερασμένο κλειστό μηχανισμό. Τα θεμελιώδη συστατικά στοιχεία (βασικές συντακτικές λειτουργίες, λεξιλόγιο που συνδυάζονται σύμφωνα με ορισμένους συντακτικούς και λεξιλογικούς κανόνες) δημιουργούν τα γενικά συντακτικά σχήματα της γλώσσας, τη βαθιά δομή της. Αυτές οι δομές δεν εμφανίζονται αυτούσιες στην ομιλία. Τροποποιούνται διαδοχικά, μεταβάλλονται ή μετασχηματίζονται με βάση και πάλι κανόνες και νόμους και αποκτούν την τελική, την επιφανειακή τους δομή.

Από την αλλή κάποιοι θεωρητικοί, όπως οι H.Widdowson, K.Morrow, W.Littlewood κ.ά., ακολούθησαν την παράδοση της αγγλικής λειτουργικής σχολής των J.Firth και M.Halliday, στηρίχτηκαν στις απόψεις αμερικανών κοινωνιογλωσσολόγων (P.Hymes, W.Labov, J.Gumperz) και ορισμένων φιλοσόφων της γλώσσας (J.Austin, J.Searle) και διαμόρφωσαν ένα νέο μοντέλο διδασκαλίας της γλώσσας που στηρίζεται στην επικοινωνία και είναι γνωστό ως επικοινωνιακή

προσέγγιση ή ως επικοινωνιακή γλωσσική διδασκαλία. Βασικό χαρακτηριστικό της της προσέγγισης αυτής είναι ότι δίνεται έμφαση στην επικοινωνία⁴.

Η νέα αυτή διδακτική προσέγγιση σύμφωνα με τον Hymes (1972) δίνει προτεραιότητα και έμφαση στην χρήση της γλώσσας και όχι στην εκμάθηση της γλωσσικής δομής. Στην προκείμενη περίπτωση, η επικοινωνιακή προσέγγιση της γλώσσας είναι επικοινωνία με άλλα άτομα σε πραγματικές περιστάσεις κοινωνικής πραγματικότητας. Σύμφωνα με τον Halliday (1978, σελ. 12) δεν μπορεί να υπάρξει κοινωνικό άτομο χωρίς γλώσσα ούτε γλώσσα χωρίς κοινωνικό άτομο.

Οι βασικές θεωρητικές αρχές στις οποίες βασίζεται η Επικοινωνιακή προσέγγιση (Richards & Rodgers, 2001, σελ. 172, Μήτσης, 1996) είναι οι εξής:

- i. Ο προφορικός λόγος υπερισχύει έναντι του γραπτού λόγου.
- ii. Η χρήση και εκμάθηση της γλώσσας για επικοινωνία είναι σημαντικότερη από την εκμάθηση των κανόνων.
- iii. Η γλωσσική ευχέρεια διευκολύνει τη γλωσσική επικοινωνία.
- iv. Η επικοινωνία αποτελεί συνδυασμό διαφορετικών γλωσσικών δεξιοτήτων (ακουστικής, προφορικής, αναγνωστικής και γραπτής).
- v. Οι διάφορες περιστάσεις στις οποίες χρησιμοποιούμε τη γλώσσα (σε ποιον απευθυνόμαστε, για ποιο λόγο μιλάμε) επηρεάζουν τις γλωσσικές μας επιλογές (π.χ. ποιες λέξεις θα χρησιμοποιήσουμε για να γίνουμε κατανοητοί).
- vi. Μέσα από διάφορες δημιουργικές διεργασίες επιτυγχάνεται η μάθηση της γλώσσας με δοκιμές και λάθη.

Σύμφωνα με τους Johnson και Johnson (1998) η Επικοινωνιακή Γλωσσική Διδασκαλία στοχεύει πώς οι μαθητές θα μπορούν να χρησιμοποιούν τις ποικίλες μορφές της γλώσσας σε διαφορετικές επικοινωνιακές και λειτουργικές περιστάσεις της κοινωνικής πραγματικότητας. Πώς δηλαδή να μάθει ο μαθητής να είναι καλός χρήστης της γλώσσας και να προσαρμόζει το γλωσσικό του κώδικα στις απαιτήσεις της επικοινωνίας και των συνομιλητών καθώς και σε διαφοροποιημένα κοινωνικά-γλωσσικά περιβάλλοντα.

---

⁴ Όπως αναφέρει ο Μπαμπινιώτης (1998, σελ. 30) : « Λέγοντας επικοινωνία νοούμε την ανταλλαγή μηνυμάτων, την "εκπομπή" δηλ. εκ μέρους του "πομπού" (ομιλητού) και την λήψη εκ μέρους του "δέκτη" (ακροατού) διαφόρων μηνυμάτων με τα οποία πραγματοποιείται η συνεννόηση μεταξύ των μελών μιας γλωσσικής κοινότητας".

Η επικοινωνία προσδιορίζεται ως μια μορφή κοινωνικής αλληλεπίδρασης, όπου τα άτομα εσωτερικεύουν εμπειρίες από ακούσματα και γλωσσικές συμπεριφορές που εκπορεύονται από το κοινωνικό – πολιτισμικό περιβάλλον.

Μια τέτοια επικοινωνία αλληλεπίδρασης περιέχει κανονικότητες και προσδιορίζεται από παράγοντες βιολογικούς, συναισθηματικούς, νοητικούς, εθνολογικούς και ευρύτερα κοινωνικούς, οι οποίοι δεν είναι πάντοτε προβλέψιμοι (Χατζησαββίδης, 1997, σελ. 107). Οι κανονικότητες αυτές είναι πολύ δύσκολα περιγράψιμες, καθώς μεταβιβάζονται και κατακτώνται δια της χρήσης.

Η επικοινωνία είναι χρήση και όχι γνώση και ως χρήση είναι και διαδικασία, γιατί μέσον αυτής νοηματοδοτείται ο περιβάλλοντας κόσμος κι έτσι διαμορφώνονται στάσεις, αξίες, συμπεριφορές, κοινωνικά δεδομένα, αντιλήψεις, πολιτισμικές κουλτούρες και στερεότυπα (Πυργιωτάκης, Κρίβας, Μπρούζος, & Εμβαλωτής, 2007).

3.2.3 Η Ολική προσέγγιση της γλώσσας (Whole Language Approach)

Ο όρος ολιστική ή ολική προσέγγιση της γλώσσας (whole language approach) δημιουργήθηκε το 1980 και σύμφωνα με τον οποίο η γλώσσα αντιμετωπίζεται ως όλο (Goodman, 1998), ως αδιαίρετη ενότητα. Τα βασικά τμήματα της γλώσσας όπως είναι η ακρόαση, η ομιλία, η ανάγνωση και η γραφή εξελίσσονται αλληλένδετα και παράλληλα. Η ολιστική προσέγγιση της γλώσσας (Holdaway, 1979) θεωρεί ότι η μάθηση της γλώσσας είναι εύκολη υπόθεση, όταν η γλώσσα που χρησιμοποιείται είναι ολική, αυθεντική και σχετική με αυτούς που μαθαίνουν. Επιπλέον, δίνει έμφαση στην ανάγνωση αυθεντικών λογοτεχνικών κειμένων από τα παιδιά (Παπαδοπούλου, 2000).

Τα παιδιά μαθαίνουν και ταυτόχρονα χρησιμοποιούν τη γλώσσα μέσα σε ένα αυθεντικό γλωσσικό περιβάλλον (Boutel, 1984) όπου μιλούν, συζητούν, γράφουν για πραγματικούς σκοπούς και μέσα από την ενεργητική συμμετοχή τους σε καταστάσεις οι οποίες απαιτούν τη χρήση του γραπτού και του προφορικού λόγου σε αλληλεπίδραση με ενήλικες και συνομήλικους στο σχολείο και στο σπίτι (Μουζάκη, 2005).

Αναγνωρίζεται, βεβαίως, ότι μπορούν και τα μέρη να εξεταστούν π.χ. λέξεις, ήχοι, γράμματα, αλλά το όλον είναι πάντα κάτι περισσότερο από τα τμήματά του. Γι' αυτό και αποφεύγεται η αποσπασματική διδασκαλία κειμένων ή νοηματικών

ενοτήτων και χρησιμοποιείται αυθεντικό έντυπο υλικό, με κείμενα αληθινά. Τα παιδιά με την ενασχόλησή τους με ολοκληρωμένα και όχι αποσπασματικά λογοτεχνικά κείμενα μαθαίνουν να επιλέγουν τις απαραίτητες πληροφορίες, να προβλέπουν, να επιβεβαιώνουν τις υποθέσεις τους και να αυτοδιορθώνονται (Goodman, 1969).

Επιπλέον, δίνεται έμφαση στη χρήση της λογοτεχνίας στη διδασκαλία, τόσο ως μαθησιακή διαδικασία (χρήση γλώσσας και μάθηση συμβαίνουν ταυτόχρονα), όσο και ως επεξηγηματική μέθοδο της φύσης που διέπει τη γλωσσική διδασκαλία της θεωρίας αυτής. Έτσι μέσα από διάφορες δραστηριότητες π.χ. μεγαλόφωνη ανάγνωση και γραφή τα παιδιά μαθαίνουν για το γραπτό και προφορικό λόγο μέσα από μια φυσική και ευχάριστη διαδικασία.

Η ολιστική προσέγγιση της γλώσσας αρνείται την απομονωμένη διαδικασία δεξιοτήτων και το κομμάτιασμα της ανάγνωσης και γραφής σε βαθμίδες δυσκολίας, όπου η επόμενη στηρίζεται στην προηγούμενη και δε δέχεται την ύπαρξη ενός μόνου σχολικού εγχειριδίου. Πρωταρχικός στόχος στη διαδικασία εκμάθησης του γραπτού λόγου είναι η κατανόηση. Η κατανόηση των σημασιών που φέρει η γραφή και η ανάγνωση, η έκφραση των νοημάτων, όταν τα παιδιά γράφουν. Αποτελεί κυρίαρχη προσέγγιση στο εκπαιδευτικό σύστημα της Αυστραλίας αλλά και σε άλλα εκπαιδευτικά συστήματα, καθώς επίσης στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα ενυπάρχει ως συνδυαστικό μοντέλο με την αναλυτικοσυνθετική μέθοδο στις πρώτες τάξεις του δημοτικού.

Η Ολική Γλώσσα είναι μια κίνηση στην εκπαιδευτική διαδικασία με απώτερο στόχο να απαλλαγεί η εκπαίδευση από τη βιβλιοκεντρική και δεξιοτητοκεντρική διδασκαλία και να εστιάσει με θετικό τρόπο σε ένα ενιαίο πρόγραμμα δομικής χρήσης της γλώσσας για τους μαθητές (Παπαδοπούλου, 2000, σελ. 105).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, βασική αρχή της ολιστικής προσέγγισης είναι η έλλειψη ιεράρχησης δεξιοτήτων αλλά και η μη χρήση του σχολικού εγχειριδίου. Στη διαδικασία εκμάθησης του γραπτού λόγου πρωταρχικός στόχος είναι η κατανόηση. Για να το πετύχουν αυτό τα παιδιά συνδυάζουν πληροφορίες από τρία διαφορετικά συστήματα, το γραφοφωνημικό, το συντακτικό και το σημασιολογικό (Gollasch, 1982). Τόσο στην ολιστική προσέγγιση, όσο και στον αναδυόμενο γραμματισμό (emergent literacy), θεωρούνται πολύ σημαντικές οι προηγούμενες γνώσεις και τα ενδιαφέροντα των μαθητών, καθώς θεωρούν ότι «η γλωσσική

ανάπτυξη και μάθηση συγκροτείται ανάλογα με τις προσωπικές και κοινωνικές ανάγκες» (Παπαδοπούλου, 2000, σελ. 93).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

4.1 Η διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Στην Ελλάδα μέχρι το 1976, η γλωσσική εκπαίδευση ήταν άμεσα συνδεδεμένη με τους όρους που είχαν διαμορφωθεί υπό το πρίσμα της διαμάχης γύρω από το γλωσσικό ζήτημα. Κυριαρχούσε η αρχαία ελληνική γλώσσα και η διδασκαλία της ήταν αδιαμφισβήτητη σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης. Μετά τη μεταπολίτευση ακολούθησε μία γενικότερη γλωσσική σύγχυση, η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας διαπνεόταν από χαρακτηριστικά επίσημης κανονιστικής νόρμας και ρυθμιστικής προσέγγισης χωρίς να αποδέχεται οποιαδήποτε άλλη εκδοχή της γλώσσας πέραν της επίσημης (Halliday κ.ά. 1964· Trudgill, 1975· Χαραλαμπίδης & Χατζησαββίδης 1997).

Την τελευταία τριακονταετία, που εξέλιπε το ζήτημα της σύγκρουσης των δύο γλωσσικών μορφών με την επικράτηση της καθομιλουμένης ως πρότυπης γλώσσας, ανέκυψαν νέες ανάγκες κοινωνικές, παιδαγωγικές και πολιτισμικές, οι οποίες οδήγησαν σε νέες μεταρρυθμίσεις. Χαρακτηριστικό των μεταρρυθμίσεων αυτών ήταν η στροφή προς μορφές κειμενοκεντρικής και επικοινωνιακής προσέγγισης της γλώσσας, οι οποίες έρχονται σε αντίθεση με παλαιότερες, γραμματικοκεντρικές μορφές διδασκαλίας.

Αμφισβητήθηκε ο παραδοσιακός τρόπος διδασκαλίας τόσο ως προς τη θεωρητική του θεμελίωση όσο και ως προς την εφαρμογή του στη διδακτική πράξη. Ο έντονος προβληματισμός για τη διδασκαλία της γλώσσας αφορούσε τόσο το περιεχόμενο, το τι πρέπει να διδαχθεί, όσο και τη διδακτική μεθοδολογία, το πώς πρέπει να διδαχθεί. Έτσι προέκυψε το Προεδρικό Διάταγμα Π.Δ. 583/1982 το οποίο έκανε λόγο «Περί του Αναλυτικού Προγράμματος» και το νόμο 1566/85 «Περί της Δομής της εκπαίδευσης», όπου η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης του μαθητή συγκαταλέγεται μεταξύ των βασικών σκοπών της εκπαίδευσης (Ματσαγγούρας, 1998).

Σημειώθηκαν σημαντικές εξελίξεις στον χώρο της γλωσσολογίας και των επιστημών, οι οποίες είναι απόρροια των κοινωνικών μεταβολών και των ολοένα αυξανόμενων αλλαγών στην πληροφορική-επικοινωνιακή τεχνολογία.

Σύμφωνα με τα παραπάνω η γλωσσολογία μεταστρέφει το επιστημονικό της ενδιαφέρον από τη μελέτη της δομής της γλώσσας και της γλωσσικής ικανότητας του ομιλητή, στη μελέτη και εναλλακτική προσέγγιση θεμάτων που σχετίζονται με τη χρήση της γλώσσας και τη λειτουργική διαφοροποίησή της.

Οι αλλαγές και η οργάνωση της σχολικής γνώσης για την Ελλάδα παρουσιάστηκαν μέσα από την δίτομη έκδοση του ΥΠ.Ε.Π.Θ./Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (Π.Ι.)(2002) «Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης». Σύμφωνα με αυτό, διατηρούνται τα διακριτά μαθήματα, αλλά ταυτόχρονα προωθούνται ποικίλοι τρόποι συσχέτισης της γνώσης σε δύο άξονες διαθεματικότητας – τον οριζόντιο και τον κατακόρυφο - ώστε ο μαθητής να συγκροτήσει ένα ενιαίο σύνολο γνώσεων και δεξιοτήτων που του επιτρέπουν να διαμορφώσει προσωπική άποψη για θέματα που άπτονται της καθημερινότητάς του αλλά και του ευρύτερου κοινωνικού γίγνεσθαι (ΥΠ.Ε.Π.Θ./Π.Ι.,2002, σελ. 10)

Η διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας αποτελεί το σημαντικότερο κομμάτι σχεδιασμού του εκπαιδευτικού συστήματος, ιδιαίτερα για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι εναρμονισμένο και απόλυτα συνυφασμένο με τη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας. Από την εποχή του Δάντη έχει καταστεί σαφές ότι η καθομιλουμένη είναι η φυσική μητρική γλώσσα που ανήκει σε όλους και η γραμματική είναι η τεχνητή γλώσσα που την κατακτούν οι λίγοι μετά από επίπονη προσπάθεια. Αυτές οι δύο αποτελούν το δίπολο στο οποίο ισοροπεί η διδασκαλία της γλώσσας (Παπαδοπούλου – Μανταδάκη, 2008, σελ. 42)

Σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών της Ελληνικής Γλώσσας για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (2002) σκοπός της διδασκαλίας του μαθήματος είναι η ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών να χειρίζονται με επάρκεια και αυτοπεποίθηση, συνειδητά, υπεύθυνα, αποτελεσματικά και δημιουργικά τον γραπτό και τον προφορικό λόγο, ώστε να συμμετέχουν ενεργά στη σχολική και την ευρύτερη κοινωνία τους.

Η γλώσσα νοείται καταρχήν ως σύστημα επικοινωνίας με βάση τον αρθρωμένο λόγο (σε πραγματικές συνθήκες), ως μέσο προαγωγής της διάνοησης, της δημιουργικής και κριτικής σκέψης, συνιστά φορέα και μέσο υλοποίησης των σκοπών των υπόλοιπων μαθημάτων και γενικά της εκπαίδευσης. Ωστόσο, η αντιμετώπιση της γλώσσας ως εργαλείου (μάθησης στον σχολικό και εξωσχολικό

χώρο αλλά και διεξαγωγής του μαθήματος) συνυπάρχει με τη θεώρησή της ως αξίας και ως φορέα πολιτισμού. Η γλώσσα αντιμετωπίζεται ως μέσο δράσης και αλληλεπίδρασης των ανθρώπων, καθώς και ως μέσο κατανόησης, έκφρασης, περιγραφής και μετατροπής της πραγματικότητας, αλλά και δημιουργίας αυτής. Εξάλλου, με τη λογοτεχνία η γλώσσα γίνεται όχημα και αποτέλεσμα τέχνης και αισθητικής καλλιέργειας. Επίσης τα κείμενα της λογοτεχνίας, παρέχουν διάφορες οπτικές και ερμηνείες του κόσμου, εμπλουτίζουν την αντίληψη των μαθητών για τον κόσμο, διευρύνουν τον ορίζοντα των εμπειριών τους, ευνοούν την κατανόηση της διαφορετικότητας και την ανάπτυξη της ανεκτικότητας.

Το Πρόγραμμα λαμβάνει υπόψη τόσο τη συγχρονική όσο και τη διαχρονική διάσταση της ελληνικής γλώσσας, εφόσον αυτή θεωρείται στοιχείο εθνικής ταυτότητας, φορέας μακραίωνης πολιτισμικής παράδοσης και γραμματολογίας, δίαυλος επικοινωνίας στην ευρωπαϊκή και στην παγκόσμια κοινότητα. Στους στόχους του Προγράμματος αξιοποιείται ο ετερογενής χαρακτήρας της ελληνικής γλώσσας, με τις κοινωνικές, γεωγραφικές και υφολογικές παραλλαγές της. Τέλος, με δεδομένο το πολυπολιτισμικό στοιχείο της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας, η γλώσσα προτείνεται ως μέσο ένταξης των αλλοδαπών στην κοινωνία αυτή.

Η πολυεπιστημονική θεώρηση της γλώσσας, έτσι όπως πραγματώνεται στο Πρόγραμμα, τα επίπεδα και το εύρος των στόχων και η ποικιλία των διαδικασιών αντανακλούν, άμεσα ή έμμεσα, αντίστοιχο φάσμα επιστημονικών κλάδων, με επίκεντρο τη Γλωσσολογία. Πιο συγκεκριμένα, το θεωρητικό πλαίσιο του Προγράμματος αναφέρεται τόσο σε διάφορους ειδικούς τομείς της Γλωσσολογίας (κυρίως: Ανάλυση του Λόγου, Πραγματολογία, Θεωρία των γλωσσικών πράξεων, Συστημική Λειτουργική Γλωσσολογία, αλλά και Παραδοσιακή και Δομολειτουργική Γραμματική, Γενετική-Μετασχηματιστική Γραμματική, Φωνητική-Φωνολογία, Μορφολογία, Σημασιολογία, Διαλεκτολογία), όσο και στις συναφείς επιστημονικές περιοχές (κυρίως: Αναλυτική Φιλοσοφία, Κυβερνητική, Επιστήμη της Επικοινωνίας, Γλωσσική Ανθρωπολογία, Εθνογραφία της Επικοινωνίας, Εθνογλωσσολογία, Ψυχολογία, Κοινωνιογλωσσολογία, Κειμενολογία, Αφηγηματολογία, Υφολογία, Γνωστική Ψυχολογία, Θεωρία της Πρόσληψης).

Επιπρόσθετα, το Πρόγραμμα έλαβε υπόψη πορίσματα των επιστημονικών κλάδων που σχετίζονται με τη διδακτική και γενικά τη διαχείριση της σχολικής

ζωής (κυρίως: Κοινωνιολογία του Σχολείου, Παιδαγωγική Ψυχολογία, Παιδαγωγική του «λάθους», Ειδική Αγωγή, Θεωρία των Μαθησιακών Δυσκολιών), υπό τη συνθετική θεώρηση του κλάδου της σύγχρονης Διδακτικής της Γλώσσας.

Κατά τη διαμόρφωση της τελικής του φυσιογνωμίας στο πλαίσιο του κλάδου του Γλωσσικού Σχεδιασμού, το Πρόγραμμα του Δημοτικού αξιοποίησε κατά περίπτωση τα πιο πάνω, σε συνδυασμό με τους στρατηγικούς στόχους της Πολιτείας, λαμβάνοντας υπόψη τις δυναμικές τις οποίες καθορίζουν τα γεωπολιτικά δεδομένα της εποχής.

Σύμφωνα με το γενικό σκοπό της διδασκαλίας του μαθήματος της Γλώσσας, ο μαθητής επιδιώκεται να μάθει να χειρίζεται όσο το δυνατόν καλύτερα την ελληνική γλώσσα: να την καταλαβαίνει, να την ομιλεί, να τη διαβάζει, να τη γράφει με άνεση, ώστε να συμμετέχει ενεργά στη σχολική και την ευρύτερη κοινωνία του.

Αναλυτικότερα:

-Να χρησιμοποιεί τη γλώσσα ως κώδικα επικοινωνίας, αλλά και ως σύστημα σκέψης, για να ανακαλύπτει και να κατανοεί νέες γνώσεις και εμπειρίες και να ικανοποιεί έτσι τις πρακτικές, συναισθηματικές, πνευματικές και κοινωνικές του ανάγκες.

- Να κατανοεί ως σημασία και ως πρόθεση το περιεχόμενο κάθε είδους λόγου με το οποίο έρχεται σε επαφή και να χρησιμοποιεί τα γλωσσικά μέσα με τρόπο, ώστε να παράγει λόγο αποτελεσματικό και κατάλληλο για κάθε ειδική περίπτωση επικοινωνίας.

- Να είναι σε θέση να εκφράζει τον εσωτερικό του κόσμο.

- Να συνειδητοποιήσει ότι:

(α) διαθέτει την ικανότητα να περιγράφει, να τροποποιεί την εξωτερική πραγματικότητα αλλά και να δημιουργεί πραγματικότητα με το λόγο του, στο μέτρο που μεταχειρίζεται τα κατάλληλα γλωσσικά μέσα και ότι (β) η δυνατότητα αυτή είναι συνάρτηση της γνώσης και της συνειδητής χρήσης του γλωσσικού συστήματος.

- Να αποκτήσει τις βάσεις μιας κριτικής γλωσσικής επίγνωσης, ώστε να μπορεί να αξιολογεί αντικειμενικά τα μηνύματα.

- Να γνωρίσει και να αγαπήσει ποικίλες μορφές λογοτεχνικών έργων, έτσι ώστε να ευαισθητοποιηθεί και να αποζητά μόνος του τη συντροφιά του καλού λογοτεχνικού βιβλίου.

- Να αποκτήσει αίσθηση και γνώση της γλωσσικής του παράδοσης και να ενισχύσει το γλωσσικό του αυτοσυναίσθημα.
  - Να χρησιμοποιεί δημιουργικά τα διαχρονικά στοιχεία που λειτουργούν στη σημερινή ζωντανή γλώσσα.
  - Να συνειδητοποιήσει την κοινωνική και τη γεωγραφική ποικιλία της ελληνικής γλώσσας.
  - Να εξοικειωθεί με την τεχνολογία των ηλεκτρονικών υπολογιστών έτσι ώστε:
    - α) να αποκτήσει ευχέρεια πρόσβασης στις πληροφορίες που παρέχονται μέσω του Διαδικτύου και των πολυμέσων και
    - β) να μπορεί να επεξεργάζεται στοιχειωδώς κείμενα σε Η/Υ.
  - Να κατανοήσει τη θέση που κατέχει η γλώσσα, γενικά, στον πολιτισμό ενός λαού, τη σημασία της για τα έθνη, και να έρθει σε επαφή και με γλωσσικής υφής πολιτισμικά στοιχεία άλλων λαών.
  - Να εκτιμά και να σέβεται τη γλώσσα του άλλου και να συμβιώνει αρμονικά με αλλόγλωσσους.
- Όσον αφορά τον αλλοδαπό μαθητή, τον ενταγμένο σε τάξη, στην οποία χρησιμοποιείται η ελληνική ως μητρική γλώσσα, αυτός πρέπει:
- Μέσα σε πλαίσιο φυσικής επικοινωνίας να εσωτερικεύσει αβίαστα ορισμένες δύσκολες γι' αυτόν γλωσσικές δομές της ελληνικής γλώσσας.
  - Να βιώσει μέσα από τη γλώσσα τον ελληνικό πολιτισμό και να υιοθετήσει θετική στάση απέναντί του.

4.2 Το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών (Νέο Σχολείο) για τη Διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας

Στη δεκαετία του '90 σημειώθηκαν σημαντικές αλλαγές στην παγκόσμια σκηνή με τις διεκδικήσεις εθνοτικών και θρησκευτικών ομάδων, με την αμφισβήτηση των συνόρων και την ανάδυση νέων κρατών-εθνών, με την κλιματική αλλαγή, με την παγκοσμιοποίηση, με τις αναγκαστικές μετακινήσεις πληθυσμών λόγω πολιτικών και θρησκευτικών συγκρούσεων, αλλά και λόγω ανέχειας, με τη διεύρυνση της οικονομικής ανισότητας μεταξύ χωρών και ατόμων.

Παράλληλα η ανάπτυξη της τεχνολογίας δημιούργησε τις συνθήκες για μια χωρίς προηγούμενο επικοινωνία και ανταλλαγή πληροφοριών, προϊόντων και υπηρεσιών σ' ένα τεράστιο εύρος πληθυσμού. Το νέο αυτό περιβάλλον που

δημιουργήθηκε είχε ως αποτέλεσμα τις αλλαγές σε διάφορους τομείς της κοινωνικής ζωής, τις αλλαγές σε αξίες, συμπεριφορές των ανθρώπων, σε τρόπους προσέγγισης κάποιων πολιτισμικών αγαθών και στη θέαση του παρελθόντος αλλά και του μέλλοντος.

Στο επίπεδο της γλώσσας ο σύγχρονος άνθρωπος είναι αποδέκτης μιας τεράστιας ποσότητας κειμένων προφορικών, γραπτών και υβριδικών που μεταδίδονται τόσο με τα παραδοσιακά μέσα (ραδιόφωνο, τηλεόραση, έντυπα) όσο και με τα μέσα της σύγχρονης τεχνολογίας (διαδίκτυο, κινητή τηλεφωνία κτλ.). Παράλληλα ο ήχος, η εικόνα, το σκίτσο και κάθε άλλη μορφή εικονιστικής αναπαράστασης –με ή χωρίς συνδυασμό λόγου– είναι παρόντα καθημερινά και σε μεγάλο βαθμό και έκταση. Η παρουσία αυτή των μορφών εικονιστικής αναπαράστασης σε συνδυασμό με τον ήχο έχει διαμορφώσει ή τείνει να διαμορφώσει νέες κοινωνικές πρακτικές έκφρασης και επικοινωνίας και μια νέα σύλληψη της έννοιας του κειμένου και της γλώσσας, η οποία είναι σαφώς διαφορετική από εκείνες που είχαν οι άνθρωποι πριν από είκοσι ή τριάντα χρόνια.

Οι κοινωνικές αλλαγές που έχουν επέλθει τα τελευταία χρόνια, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, οδηγούν σε νέους στόχους και νέα περιεχόμενα, συμβατά με τις διαμορφωθείσες κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες. Το σχολείο καλείται να αναπτύξει στους μαθητές και στις μαθήτριες ένα εύρος δεξιοτήτων που θα τους επιτρέψει να κινηθούν με ευελιξία και δημιουργικότητα σε ένα εργασιακό και κοινωνικό περιβάλλον που έχει αυξημένες και μεταβαλλόμενες απαιτήσεις.

Αυτές οι συνθήκες οδηγούν αναγκαστικά επίσης σε νέες διδακτικές προσεγγίσεις και σε νέα παιδαγωγική «φιλοσοφία», που έχει ως επίκεντρο τον μαθητή, που δίνει έμφαση στην καινοτομία και στη χρήση των νέων μέσων, στη δημιουργικότητα, στην αποδοχή της διαφορετικότητας, στη λογική της αειφόρου ανάπτυξης, ενώ παράλληλα ενισχύει το διερευνητικό και κριτικό πνεύμα απέναντι στη γλώσσα και στον τριπλό ρόλο που αυτή επωμίζεται: ως το βασικό μέσο επικοινωνίας ανάμεσα στους ανθρώπους, ως το μέσο που αντικατοπτρίζει με τη μεγαλύτερη πιστότητα τον ανθρώπινο νου και ως μηχανισμός κατασκευής ή/και αναδόμησης στάσεων, αξιών, κοινωνικών τάσεων και ιδεολογίας.

Ο επίσημος κρατικός φορέας αναλαμβάνει τη σύνταξη και την αναθεώρηση (Robinsohn, 1967 & Frey, 1980) ενός αναλυτικού προγράμματος το οποίο θα

εξυπηρετεί τις εκάστοτε εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανάγκες σε όλες της βαθμίδες εκπαίδευσης.

Στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα επιχειρήθηκε η ανασύνταξη των Αναλυτικών Προγραμμάτων με σκοπό την εναρμόνιση με τις κοινωνικοπολιτισμικές και τεχνολογικές συνθήκες. Για όλους τους παραπάνω λόγους το Πρόγραμμα Σπουδών που ακολουθεί είναι ένα πρόγραμμα που στηρίζεται στις αρχές του κριτικού γραμματισμού, σύμφωνα με τον οποίο κάθε πολιτισμικό προϊόν (και στην περίπτωση μας η γλώσσα και η λογοτεχνία), προσεγγίζεται μαθησιακά ως ένα πολυεπίπεδο αποτέλεσμα ιδεολογικών, κοινωνικών και τεχνολογικών διεργασιών, οι οποίες στο πλαίσιο της παιδαγωγικής του κριτικού γραμματισμού είναι –και πρέπει να είναι– διερευνήσιμες και ερμηνεύσιμες.

Επιπλέον, το Πρόγραμμα Σπουδών βρίσκεται σε πλήρη αρμονία και σύγκλιση στόχων με το Ψηφιακό Σχολείο (<http://digitalschool.minedu.gov.gr/>), το οποίο είναι βασικό συστατικό του οράματος του Νέου Σχολείου. Η ανάπτυξη ψηφιακής πλατφόρμας παροχής εκπαιδευτικού υλικού και βοήθειας σε μαθητή και εκπαιδευτικό αποτελεί έναν από τους πέντε πυλώνες δράσης του Ψηφιακού Σχολείου, ο οποίος βρίσκεται σε διαρκή ανάπτυξη και εξέλιξη. Το Πρόγραμμα Σπουδών ενσωματώνει πλήρως τους στόχους του πυλώνα αυτού για «πλούσιο, διαδραστικό και αντιστοιχισμένο με τα προγράμματα σπουδών ψηφιακό εκπαιδευτικό περιεχόμενο (e-books) για όλες τις τάξεις και τα μαθήματα» (<http://digitalschool.minedu.gov.gr/manuals/sxoleio.php>) και τους ενισχύει με στοχευμένες δράσεις, εξειδικευμένες για κάθε γλωσσικό μάθημα.

Στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών της Νεοελληνικής Γλώσσας (2011) επιδιώκεται:

- ✚ η καλλιέργεια του γλωσσικού γραμματισμού των μαθητών, η οποία θα στηρίζεται στις αρχές της διαφοροποίησης στη διδασκαλία, μάθηση και αξιολόγηση,
- ✚ η ενίσχυση της καινοτομίας και της δημιουργικότητας, της διαπολιτισμικής συνεργασίας, της δημοκρατίας και της ισονομίας των πολιτών,
- ✚ η διάχυση των ιδεών της αειφορίας και η προστασία του περιβάλλοντος,
- ✚ η προώθηση της ψηφιακής επικοινωνίας.

Στη βάση των παραπάνω αρχών επιδιώκεται με τη διδασκαλία του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας οι μαθητές να αποκτήσουν γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις

οι οποίες έχουν να κάνουν όχι μόνο με την ίδια τη γλώσσα και την αποτελεσματική γλωσσική επικοινωνία αλλά και με την προσωπική και κοινωνική τους ζωή και τη συνδιαμόρφωση του κοινωνικού γίγνεσθαι η διδασκαλία/μάθηση της γλώσσας οργανώνεται με βάση το μαθητή.

Εξίσου κεντρική επιλογή του νέου Προγράμματος Σπουδών για τη διδασκαλία/μάθηση της γλώσσας στην υποχρεωτική εκπαίδευση είναι η αυτονόμηση του μαθητή απέναντι στη μάθηση, η οποία μπορεί να υλοποιηθεί με τη χρήση στρατηγικών. Μέσω της 'γνωσιακής μαθητείας' οι μαθητές υποστηρίζονται από τους εκπαιδευτικούς να αναπτύξουν και να χρησιμοποιήσουν γνωστικά εργαλεία και στρατηγικές για την κατανόηση και παραγωγή προφορικών και γραπτών κειμένων.

Η έμφαση στο περιεχόμενο του μαθήματος δίνεται σε δύο τομείς: α) γενικά στον τομέα των κειμένων (προφορικών, γραπτών, ψηφιακών, υβριδικών, πολυτροπικών) και β) στον τομέα των κειμένων που αναφέρονται στο σύστημα της γλώσσας (Γραμματική σε όλα τα επίπεδα: Φωνολογία, Μορφολογία, Σύνταξη, Σημασιολογία, Λεξιλόγιο, Πραγματολογία καθώς και Λεξικά). Η γραμματική επομένως αντιμετωπίζεται κριτικά και λειτουργικά: οι κανόνες και οι ταξινομήσεις αξιολογούνται ως προς την ακρίβεια και επάρκειά τους σε σχέση με την πραγματική χρήση της γλώσσας (Μήτσης, 2015).

Το μεθοδολογικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινείται το Πρόγραμμα Σπουδών αποτελεί έναν συνδυασμό των σύγχρονων γλωσσοπαιδαγωγικών απόψεων, οι οποίες βάζουν στο κέντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας τον μαθητή, στηρίζουν τη μάθηση σε εκπαιδευτικό υλικό που έχει νόημα για τη ζωή των μαθητών και στοχεύουν συνολικά στην κατάκτηση δεξιοτήτων γραμματισμού και κριτικής θεώρησης των πραγμάτων.

Ειδικά οι δεξιότητες που καλείται ο εκπαιδευτικός να καλλιεργήσει μέσω της διδασκαλίας είναι οι εξής τέσσερις:

- α) κατανόηση προφορικού λόγου,
- β) παραγωγή προφορικού λόγου,
- γ) κατανόηση γραπτού λόγου,
- δ) παραγωγή γραπτού λόγου.

Στο πλαίσιο αυτών των γενικών δεξιοτήτων καλούνται να καλλιεργήσουν ειδικότερες δεξιότητες, όπως δεξιότητες αναγνώρισης του κάθε κειμενικού είδους,

των κοινωνικών χαρακτηριστικών των συμμετεχόντων σε μια επικοινωνιακή περίπτωση, του περιεχμένου, ερμηνείας της λειτουργίας επιμέρους γλωσσικών στοιχείων, αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας ενός κειμένου, επιλογής χαρακτηριστικών για το σχεδιασμό ενός κειμένου.

Για να είναι δυνατό να καλλιεργηθούν αυτές και ανάλογες δεξιότητες, θα πρέπει στη διδασκαλία τα κείμενα να αντιμετωπίζονται ως προϊόντα επικοινωνίας, ως γλωσσικές και νοηματικές δομές, ως φορείς ιδεολογικών και κοινωνικοπολιτισμικών νοημάτων, ως μέσα ανάπτυξης των μεταγνώσιακών δεξιοτήτων και της κριτικής σκέψης και ως αντικείμενα αξιολόγησης.

Πιο συγκεκριμένα, οι στόχοι όσον αφορά τη γλώσσα και τη γλωσσική επικοινωνία αναλύονται διεξοδικά στον πίνακα 2 και διαχωρίζονται σε σχέση με την αξιοποίηση των ΤΠΕ.

Γενικοί στόχοι για τη γλώσσα και τη γλωσσική επικοινωνία	Γενικοί στόχοι για τη γλώσσα και τη γλωσσική επικοινωνία σε σχέση με τις ΤΠΕ
Οι μαθητές:	Οι μαθητές:
-Να κατακτήσουν το μηχανισμό προφοράς και γραφής της πρότυπης Νεοελληνικής Γλώσσας (ΝΕ) ώστε να είναι σε θέση να προφέρουν σύμφωνα με τους παραδεκτούς φωνολογικούς κανόνες της ελληνικής, να κωδικοποιούν προφορικά μηνύματα χρησιμοποιώντας τα γράμματα της ΝΕ και να αποκωδικοποιούν γραπτά μηνύματα.	-Να κατανοήσουν ότι ο λόγος των κειμένων που αναδύεται μέσα από τις τεχνολογίες της πληροφορίας και των πολυμέσων είναι λόγος που διαφέρει ως προς τα χαρακτηριστικά του από τον καθημερινό προφορικό και γραπτό λόγο, ώστε να είναι σε θέση να τον αναγνωρίζουν, να τον αξιολογούν και να τον χρησιμοποιούν.
-Να είναι σε θέση να αποτιμούν τα σημεία σύγκλισης μεταξύ προφορικού και γραπτού λόγου αλλά και τις αποκλίσεις μεταξύ τους. Να κατανοήσουν ότι η παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου αποτελεί μια διαδικασία συνεργατική και δημιουργική, ώστε να είναι σε θέση να επανασχεδιάζουν, να σχολιάζουν και να αξιολογούν τον παραγόμενο λόγο τους.	-Να κατανοήσουν ότι εκτός από τα προφορικά και γραπτά κείμενα υφίστανται και υβριδικά κειμενικά είδη, τα οποία χρησιμοποιούνται σε ορισμένες περιπτώσεις καθημερινής επικοινωνίας κυρίως μέσω των ΤΠΕ, ώστε να είναι σε θέση να τα αναγνωρίζουν ως τέτοια και να τα χρησιμοποιούν σε αναγνωρίσιμες επικοινωνιακές περιστάσεις και σε

	επικοινωνιακές περιστάσεις που αναδύονται.
-Να κατακτήσουν τους απαραίτητους επικοινωνιακούς κανόνες της ΝΕ, ώστε να είναι σε θέση να διαφοροποιούν τον λόγο τους ανάλογα με την περίπτωση επικοινωνίας.	-Να κατανοήσουν ότι οι ΤΠΕ μέσω των αλληλεπιδραστικών περιβαλλόντων που προσφέρουν, τους δίνουν τη δυνατότητα να γίνουν κοινωνοί και μέτοχοι στον σύγχρονο κόσμο.
-Να αποκτήσουν επίγνωση της δηλωτικής, της διαδικασιακής και της πλαίσιοθετημένης γνώσης που είναι αναγκαία κατά τη σύνθεση ενός εκτεταμένου επικοινωνιακού κειμένου.	-Να κατανοήσουν και να αποδεχτούν τα εργαλεία του ιστού δεύτερης γενιάς (web 2.0) ως μια πρακτική του ψηφιακού γραμματισμού, η οποία συνδυάζει τη λεκτική με την οπτική παράμετρο.
-Να κατανοήσουν ότι η ανάγνωση και η γραφή είναι κοινωνικοπολιτισμικές και κοινωνιογνωσιακές δραστηριότητες κατασκευής νοήματος και επίλυσης προβλήματος.	-Να κατανοήσουν πως τόσο η κατανόηση όσο και η παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου μπορούν να υποστηριχτούν από εργαλεία web 2.0 παρεμβαίνοντας υποβοηθητικά στην καλλιέργεια της ΝΕ.
-Να αποκτήσουν στέρεη μεταγλωσσική ενημερότητα της μορφολογίας και της σύνταξης της ΝΕ, που έχουν ήδη κατακτήσει με φυσικό τρόπο • να αποτιμούν κριτικά τη συντακτική και μορφολογική ποικιλότητα.	-Οι νέοι μαθητές και μαθήτριες που ανήκουν στη γενιά του διαδικτύου και έχουν εξοικειωθεί με αλληλεπιδραστικά μέσα, να μεταφέρουν τις δεξιότητες αυτές στη μάθηση.
-Να κατανοήσουν ότι η κατανόηση ενός κειμένου απαιτεί εκ μέρους του αναγνώστη γνώσεις για τον κόσμο, γνώσεις για τη γλώσσα και συγκεκριμένα τους κειμενογλωσσολογικούς μηχανισμούς που καθιστούν το κείμενο μια ενότητα λόγου με επικοινωνιακό, λειτουργικό χαρακτήρα και γνωστικές δεξιότητες για την παρακολούθηση της σκέψης.	-Να δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να επιλέγουν το εργαλείο web2.0 που αυτοί επιθυμούν για να επικοινωνήσουν κι έτσι η γλωσσική διδασκαλία να αποτελέσει μια επικοινωνιακή πράξη. (Οι ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες (wikis), οι ιστοσελίδες/τα ιστολόγια (weblogs/blogs), τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (social networking), οι ψηφιακές πλατφόρμες που φιλοξενούν λογισμικά και δραστηριότητες αποτελούν μια ψηφιακή εφαρμογή χρήσης και διδασκαλίας της γλώσσας.)

-Να χρησιμοποιούν το γραπτό λόγο ως ένα μέσο στοχασμού και αναστοχασμού καθώς και ανάπτυξης των μεταγνωσιακών δεξιοτήτων τους.	-Να κατανοήσουν στην κατεύθυνση ενός πολυτροπικού γραμματισμού τη σχέση οπτικού και λεκτικού γραμματισμού.
-Να κατανοήσουν ότι στο σύγχρονο κόσμο κυρίαρχος τρόπος μάθησης είναι ο διερευνητικός, ώστε να είναι σε θέση να λειτουργούν ως ερευνητές και ερευνήτριες και να αποκτούν πρόσβαση σε πρακτικές γραμματισμού εκτός σχολείου.	-Να κατανοήσουν ότι οι ΤΠΕ αποτελούν φορείς γνώσης και πληροφόρησης, ώστε να προσπαθήσουν να πλοηγούνται σε έντυπες και ηλεκτρονικές πηγές και να αποκτήσουν δεξιότητες παραγωγής λόγου με τη βοήθεια εφαρμογών της σύγχρονης τεχνολογίας (εργαλεία επικοινωνίας, συνεργασίας, κοινωνικής δικτύωσης, μάθηση μέσω διαδικτύου κτλ.).
-Να κατανοήσουν ότι η αναγνωστική δραστηριότητα είναι διαδικασία ανάλυσης και η παραγωγή διαδικασία σύνθεσης, όμως και οι δύο είναι πλευρές μιας ενιαίας δραστηριότητας, της επικοινωνίας.	-Να κατανοήσουν ότι τα μέσα της σύγχρονης τεχνολογίας διαδραματίζουν το ρόλο μεταφοράς και μετάδοσης μηνυμάτων, ώστε να είναι σε θέση να προσλαμβάνουν τα νοήματα ως προϊόντα διαμεσολάβησης.

Πίνακας 2: Αναλυτικά οι στόχοι της γλώσσας και της γλωσσικής επικοινωνίας και σε σχέση με την αξιοποίηση των ΤΠΕ «Νέο Σχολείο -Σχολείο 21ου αιώνα, 2011»

4.3 Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην Εκπαίδευση

Τα δεδομένα σύγχρονων ερευνών έχουν καταδείξει ότι οι μη λεκτικές μορφές πληροφορίας συνδυαζόμενες με λεκτικές μορφές δημιουργούν προϋποθέσεις αποτελεσματικότερης επίτευξης της μάθησης. Στη διαπίστωση αυτή καταλήγει η «Θεωρία της Διπλής Κωδικοποίησης» (Dual-Coding Theory) του Paivio (2006). Επιπλέον, η οπτικοακουστική παρουσίαση πληροφοριών οδηγεί στη μάθηση ευκολότερα από ό,τι η αποκλειστικά οπτική παρουσίαση. Τα δεδομένα αυτά επιβεβαιώνουν το μοντέλο μάθησης της «Θεωρίας της Δυσιαδικής Επεξεργασίας του Μνημονικού Εργασίας» (Dual-Processing Theory of Working Memory) των Mayer & Moreno (1998), σύμφωνα με το οποίο η επεξεργασία κειμενικής και εικονικής πληροφορίας πραγματοποιείται αποτελεσματικότερα με τη χρήση οπτικοακουστικών μέσων διδασκαλίας.

Τα τεχνολογικά μέσα κάθε είδους, πολύ περισσότερο οι ΤΠΕ με τον πολυμεσικό χαρακτήρα τους, επιχειρούν να συμπληρώσουν το κενό της άμεσης εμπειρίας των μαθητών με την παροχή σε αυτούς περιβαλλόντων έμμεσης εμπειρίας, που εξασφαλίζουν για τους μαθητές δυνατότητες πειραματισμού (Collins et al., 1997). Η χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία είναι δυνατό να συμβάλει σημαντικά στην εποπτικοποίηση και αισθητοποίηση των πληροφοριών που παρέχονται μέσω των περιεχομένων μάθησης (Kraidy, 2002· Dillon, 2004), τα οποία, καθώς διδάσκονται, συνήθως, σε συμβολική-αφηρημένη μορφή (προφορικός ή γραπτός λόγος), δύσκολα μπορούν να γίνουν κατανοητά από τους μαθητές (Κανάκης, 1989). Τα τεχνολογικά μέσα παρέχουν πληροφορίες μέσω μιας ποικιλίας σημειωτικών τρόπων (οπτικές, ακουστικές, οπτικοακουστικές, απτικές πληροφορίες), οι οποίες καθιστούν, υπό προϋποθέσεις, την εμπέδωση των περιεχομένων μάθησης περισσότερο ελκυστική και αποτελεσματική (Κανάκης, 1989· Weidenmann, 1997).

Οι ΤΠΕ έχουν αξιοποιηθεί στη διδακτική διαδικασία, κυρίως στο πλαίσιο της διδασκαλίας γνωστικών αντικειμένων που σχετίζονται με τις θετικές επιστήμες (π.χ. Μαθηματικά, Φυσική κ.λπ.), ως γνωστικά ή νοητικά εργαλεία (cognitive/mind tools), δηλαδή ως εργαλεία που υποστηρίζουν γνωστικές, νοητικές διεργασίες (Davis et al., 1998· Μικρόπουλος, 2006). Επιπρόσθετα, οι ΤΠΕ, όπως και τα λοιπά μέσα που συνιστούν την εκπαιδευτική τεχνολογία, μπορούν να αξιοποιηθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία ως πηγές πληροφόρησης.

Οι μαθητές, μέσω της χρήσης των ΤΠΕ δεν αναλαμβάνουν το ρόλο των παθητικών αποδεκτών των περιεχομένων μάθησης που είναι προκαθορισμένα και ελέγχονται από τους φορείς παραγωγής του εκάστοτε μέσου διδασκαλίας (Dowling, 2003), αλλά είναι σε θέση, δρώντας με αυτενέργεια, να αξιολογούν τις πληροφορίες που προσλαμβάνουν, να συναποφασίζουν με τον εκπαιδευτικό για την επιλογή των περιεχομένων μάθησης που πραγματεύονται στο πλαίσιο της διδακτικής διαδικασίας, καθώς και να προσθέτουν στα περιεχόμενα μάθησης δικές τους πληροφορίες εμπλουτίζοντάς τα (Kraidy, 2002).

Στο επίκεντρο ενδιαφέροντος των διαφόρων μοντέλων εισαγωγής των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία τίθενται οι θεωρίες που αφορούν στη μάθηση, οι οποίες έχουν επιδράσει καταλυτικά στον σχεδιασμό, αφενός, των προγραμμάτων διδασκαλίας και, αφετέρου, των μέσων διδασκαλίας, επομένως και των τεχνολογικών, όπως είναι οι ΤΠΕ εν γένει (Παναγιωτακόπουλος κ.ά., 2003).

4.4 Η παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ στη Διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας

Η εισαγωγή και η αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ) αποτελεί μια από τις σημαντικότερες αλλαγές στη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα. Συγκεκριμένα, οι ΤΠΕ δεν περιορίζονται στον πληροφορικό αλφαριθμητισμό, αλλά προσφέρουν εργαλεία τα οποία διαθέτουν έντονη δυναμική και αποτελούν εφαρμογές υποστήριξης, ενίσχυσης και εμπλουτισμού της διδασκαλίας και της μάθησης (Τζιμογιάννης, 2001), μέσα από διαφόρων τύπων αναπαραστάσεις του μαθησιακού περιεχομένου.

Ο όρος ηλεκτρονική μάθηση (eLearning) μπορεί γενικά να οριστεί η οποιαδήποτε χρήση των τεχνολογιών της πληροφορικής και των επικοινωνιών, αξιοποιώντας ιδιαίτερα το διαδίκτυο και τις υπηρεσίες του, για τη δημιουργία εμπειριών μάθησης, με απώτερο σκοπό την απόκτηση νέων γνώσεων, δεξιοτήτων και την αλλαγή στάσεων ή αντιλήψεων σε μια ομάδα στόχο (Καμπουράκης & Λουκής, 2006, σελ. 21).

Η ηλεκτρονική μάθηση παρέχει δύο βασικές δυνατότητες: το πολυμεσικό εκπαιδευτικό περιεχόμενο και την προσωποποίηση, εξατομίκευση (personalization), οι οποίες είναι πολύ σημαντικές για την αύξηση της εκπαιδευτικής αποτελεσματικότητας πολλών κατηγοριών και μορφών εκπαίδευσης (Delahoussaye & Zemke, 2001· Turban, et al., 2004).

Παρόλα αυτά, είναι σαφές ότι η τεχνολογία δεν δημιουργεί από μόνη της διεργασίες μάθησης, απλώς υποβοηθά στη μετάδοση του περιεχομένου της και στην αποτελεσματικότερη πραγματοποίηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Γι αυτό το λόγο, το σημείο εκκίνησης σε κάθε τεχνολογική δραστηριότητα είναι οι άνθρωποι στους οποίους αυτή απευθύνεται (Καμπουράκης & Λουκής, 2006, σελ. 25).

Οι εκπαιδευτικοί μάλλον βρίσκονται ακόμα σε περίοδο κατά την οποία δεν έχει αφομοιωθεί η τεχνολογική κουλτούρα με αποτέλεσμα την τεχνοκρατική σχεδίαση πληροφορικών μαθησιακών περιβαλλόντων και όχι την ανάπτυξη μαθητοκεντρικών διδακτικών καταστάσεων με τον υπολογιστή. Η ενεργοποίηση γνωστικών διεργασιών υψηλού επιπέδου αυξάνει με τη συχνότητα χρήσης των γνωστικών εργαλείων (Liu, et al., 2004), υποδηλώνοντας ότι απαιτείται σχεδίαση

κατάλληλων μαθησιακών δραστηριοτήτων από τους εκπαιδευτικούς, ώστε να αναπτύσσεται η δημιουργικότητα και η κριτική σκέψη των μαθητών σε αντίθεση με αυτές που αξιοποιούν τις ΤΠΕ κυρίως ως εποπτικά εργαλεία.

Το υβριδικό αυτό εκπαιδευτικό μοντέλο (hybrid instructional model) (Young, 2002) προσπαθεί να συνδυάσει την παραδοσιακή πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία με τη διδασκαλία που βασίζεται στις υπηρεσίες του διαδικτύου. Δηλαδή, οι εκπαιδευτές και οι εκπαιδευόμενοι έχουν το πλεονέκτημα της παρακολούθησης προγραμματισμένων μαθημάτων σε αίθουσες διδασκαλίας, ενώ παράλληλα μπορούν να συνεχίσουν τη συνεργασία τους και τις δραστηριότητές τους χρησιμοποιώντας τις υπηρεσίες και τις εφαρμογές του διαδικτύου (Young, 2002· Garnham & Kaleta, 2002· Harrison & Thomas, 2009· Gray, et al., 2010).

Όσον αφορά το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΔΕΠΠΣ), που ακολούθησε το Ενιαίο Πλαίσιο αναγνωρίζεται η αξία των ΤΠΕ και επισημαίνεται ότι «η εισαγωγή και χρήση τους στην εκπαιδευτική πράξη δεν θα πρέπει να αντιμετωπιστεί υπό το πρίσμα ενός απλού τεχνολογικού εκσυγχρονισμού ως αυτοσκοπού. Θα πρέπει να γίνει με παιδαγωγικές προϋποθέσεις οι οποίες θα εξασφαλίσουν την ανθρωπιστική παιδεία για την κοινωνία που οραματιζόμαστε», ώστε ο μαθητής να προσεγγίσει κριτικά τόσο την κοινωνία της πληροφορίας όσο και την κοινωνία της γνώσης. Επισημαίνεται επίσης ότι ο ρόλος και η αξία της χρήσης των σύγχρονων εκπαιδευτικών μέσων βρίσκονται σε εκείνα ακριβώς τα χαρακτηριστικά που τα διαφοροποιούν από τα παραδοσιακά (Μικρόπουλος, 2006).

Είναι σαφές ότι δίνεται έμφαση στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ. Η παιδαγωγική αξιοποίηση προκύπτει κυρίως από την ανάγκη για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση μαθησιακών δραστηριοτήτων με τον υπολογιστή (Κόμης, 2004· Bower, et. al., 2010· Baxter, et. al., 2011). Ο εκπαιδευτικός προσφέρει μέσω αυτών των δραστηριοτήτων δυνατότητες προσέγγισης της γνώσης, της πληροφορίας, της επεξεργασίας αυτής και της επικοινωνίας.

Η επίτευξη όλων των παραπάνω δεν είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί με γλωσσική διδασκαλία παραδοσιακού τύπου. Επομένως, το νέο Πρόγραμμα Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα διαφοροποιείται από τα προηγούμενα και ως προς τις διδακτικές μεθόδους με τις οποίες καλεί τους εκπαιδευτικούς να υλοποιήσουν τους στόχους του.

Επίσης, η αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας αποτελεί μια κεντρική επιλογή του Νέου Προγράμματος Σπουδών: οι νέες τεχνολογίες παρέχουν πρόσβαση σε μια αστείρευτη πηγή πληροφοριών και αποτελούν απαραίτητο επικουρικό μέσο για τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος, εφόσον μπορούν να μετατρέψουν την απόκτηση πληροφοριών σε απόκτηση γνώσεων.

Η γνώση όμως, όπως νοείται στο πλαίσιο του κριτικού γραμματισμού που υιοθετείται στο Νέο Πρόγραμμα Σπουδών, είναι προϊόν κριτικής αντιμετώπισης της πληροφορίας. Τα εργαλεία του web 2.0 (Gray, et al., 2010) που υιοθετούνται στο Πρόγραμμα Σπουδών προϋποθέτουν την ενεργό συμμετοχή των μαθητών/τριών σε γλωσσικές δραστηριότητες κατανόησης και παραγωγής λόγου.

Ενδεικτικά, εκτός από τη χρήση κειμενογράφων, προτείνεται α) αξιοποίηση βελτιωμένων μέσων παρουσίασης για το διδάσκοντα αλλά και τους μαθητές, όταν πρόκειται για παρουσίαση εργασιών, β) χρήση ιστολογίων για βελτιωμένη επικοινωνία μεταξύ των μαθητών αλλά και του εκπαιδευτικού με τους μαθητές. Οι τελευταίοι γίνονται συνδημιουργοί του εκπαιδευτικού υλικού, το οποίο είναι πια δυνατό χάρη και στη συνδρομή των νέων τεχνολογιών (χρήση διαδικτύου, διαδραστικού πίνακα, κτλ.) και είναι εφικτό να προσαρμόζεται στις ανάγκες της κάθε τάξης, ακόμη και του κάθε μαθητή σύμφωνα με τις αρχές της διαφοροποιημένης παιδαγωγικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΧΕΔΙΑΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

5.1 Εισαγωγή

Το πρώτο σενάριο που δημιουργήθηκε έχει τίτλο «Οι μικροί περιβαλλοντολόγοι αναλαμβάνουν δράση». Το σενάριο βασίζεται στην επικοινωνιακή διδακτική προσέγγιση της γλωσσικής διδασκαλίας και συγκεκριμένα στην Κριτική Επικοινωνιακή Διδακτική (ΚΕΔ). Χωρίζεται σε 5 θεματικές ενότητες τόσες όσες και οι ομάδες των μαθητών. Οι ενότητες αυτές είναι: 1. Νερό, πηγή ζωής, 2. Εξοικονόμηση ενέργειας – Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, 3. Ρύπανση/Μόλυνση του Περιβάλλοντος, 4. Βιοποικιλότητα, 5. Κλιματικές Αλλαγές. Αξίζει να σημειωθούν οι ειδικότερες στρατηγικές του συγκεκριμένου σεναρίου που είναι το σχέδιο εργασίας (μέθοδος project) και η επίλυση προβλήματος.

Το δεύτερο σενάριο που δημιουργήθηκε έχει τίτλο «Παρουσιάζω και προβάλλω την πόλη μου». Το σενάριο βασίζεται στη δομιστική διδακτική προσέγγιση της γλωσσικής διδασκαλίας και συγκεκριμένα δίνει έμφαση στις γλωσσικές δομές. Χωρίζεται σε πέντε βασικές διαθεματικές ενότητες και σε αντίστοιχες ομάδες γίνεται και ο χωρισμός των μαθητών. Οι ενότητες αυτές είναι: Ομάδα Α – Οι φυσικές ομορφιές της πόλης. Ομάδα Β – Η πολιτιστική κληρονομιά και τα αξιοθέατα της πόλης. Ομάδα Γ - Ο τρόπος ζωής και η κουλτούρα των πολιτών της πόλης. Ομάδα Δ – Οι μορφές τέχνης και οι επιστήμες που αναπτύσσονται στην πόλη. Ομάδα Ε - Τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία της πόλης.

Το τρίτο σενάριο που δημιουργήθηκε έχει τίτλο «Οι φίλοι σε γλωσσική και συναισθηματική αλληλεπίδραση». Το σενάριο βασίζεται στη ολική διδακτική προσέγγιση της γλωσσικής διδασκαλίας και συγκεκριμένα δίνει έμφαση στην ολότητα της γλωσσικής έκφρασης, τόσο της προφορικής όσο και της γραπτής . Χωρίζεται σε πέντε βασικές ενότητες και σε αντίστοιχες ομάδες γίνεται και ο χωρισμός των μαθητών. Οι ενότητες αυτές αντιστοιχούν σε πέντε βασικά κείμενα διαπραγμάτευσης: Ομάδα 1 – «Φιλενάδα, φουντουκιά μου», Αγγελική Βαρελά. Ομάδα 2 – «Ένα σακί μαλλιά», Παντελής Καλιότσος. Ομάδα 3 - «Τα στενά παπούτσια», Ζωρζ Σαρή. Ομάδα 4 – «Το δέντρο που έδινε», Σελ Σιλβερστάιν. Ομάδα 5 - «Ο Μικρός Πρίγκιπας», Αντουάν ντε Σαιντ Εξυπερύ.

Στην εργασία αυτή γίνεται αρχικά η αναλυτική περιγραφή των σεναρίων, ακολουθεί η περιγραφή των δραστηριοτήτων των ομάδων και τέλος παρουσιάζεται αναλυτικά η εφαρμογή των σεναρίων.

5.2 Βασικές αρχές σχεδίασης των εκπαιδευτικών σεναρίων

5.2.1 Σενάριο 1^ο : αναλυτική περιγραφή

	Εκπαιδευτικό σενάριο 1: «Οι μικροί περιβαλλοντολόγοι αναλαμβάνουν δράση»
Τίτλος σεναρίου	Οι μικροί περιβαλλοντολόγοι αναλαμβάνουν δράση
Εκπαιδευτικό πρόβλημα	<p>Οι σύγχρονες κοινωνικοπολιτισμικές και εκπαιδευτικές ανάγκες επιτάσσουν την άμεση υποστήριξη της διδασκαλίας του γλωσσικού μαθήματος στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση με ψηφιακό περιεχόμενο, εφαρμογές και λογισμικά.</p> <p>Η αξιοποίηση των ΤΠΕ επιφέρει επιπρόσθετη παιδαγωγική αξία τόσο κατά τη διάρκεια διεξαγωγής της διαδικασίας όσο και στα αποτελέσματα αυτής.</p> <p>Οι εκπαιδευτικοί, τις περισσότερες φορές, επιμένουν στη σειρά και μοναδική χρήση του σχολικού εγχειριδίου ως εργαλείου μάθησης και αρνούνται να χρησιμοποιήσουν και άλλα διδακτικά μέσα ή υλικά. Η στάση αυτή των εκπαιδευτικών έχει σαν αποτέλεσμα να μειώνεται δραματικά το ενδιαφέρον των μαθητών.</p> <p>Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική πρακτική σχεδιάστηκε στα πλαίσια της 1^{ης} Ενότητας του Γλωσσικού μαθήματος της Ε' Δημοτικού «Ο φίλος μας το Περιβάλλον» με στόχο την περαιτέρω διερευνητική προσέγγιση της ενότητας και την απόκτηση επιπρόσθετης εκπαιδευτικής αξίας με την αξιοποίηση ΤΠΕ.</p> <p>Οι μαθητές εντάσσονται σ' ένα ενεργητικό ψηφιακό περιβάλλον μάθησης με άμεσο καθοδηγητή τον εκπαιδευτικό. Ο εκπαιδευτικός θα προσπαθήσει να κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητών και οι τελευταίοι να ενταχθούν ομαλά και αβίαστα στην εκπαιδευτική διαδικασία.</p>
	Βασικός σκοπός του συγκεκριμένου σεναρίου είναι η ενεργοποίηση και καλλιέργεια της γλωσσικής έκφρασης

Γενικός σκοπός- Διδακτικοί στόχοι

του μαθητή και η δραστηριοποίησή του για το περιβάλλον. Οι κυριότεροι διδακτικοί στόχοι επιμερίζονται στους τρεις παρακάτω βασικούς άξονες:

- Ως προς τους γνωστικούς στόχους. Οι μαθητές:

- να κατανοήσουν την αξία, ωφελιμότητα, προσφορά, χρήση του περιβάλλοντος
- να δραστηριοποιηθούν, να κοινωνικοποιηθούν και να προβληματιστούν για τα περιβαλλοντικά προβλήματα
- να αποκτήσουν γνώσεις, στάσεις, αξίες και δεξιότητες με κριτική σκέψη
- να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους τόσο σε γλωσσικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο κοινωνικοπολιτισμικό
- να δημιουργούν επιχειρηματολογικά ψηφιακά κείμενα με σκοπό την καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης
- να αναδύουν τα βαθύτερα νοήματα κειμένων, άρθρων, συνθηκών και συμβάσεων και να τα συσχετίζουν με τη στάση και θέση των ατόμων για το περιβάλλον.
- να δημιουργούν επικοινωνιακές συνθήκες κατανόησης ενός φαινομένου αλλά και τρόπων επίλυσής του

-Ως προς τη διαδικασία μάθησης. Οι μαθητές να οικειοποιηθούν δεξιότητες

- επικοινωνίας (ομιλία, ακρόαση, επιχειρηματολογία, διάλογος κ.λπ.)
- συνεργασίας με άλλους μαθητές σε ομαδικές εργασίες
- κριτικής επεξεργασίας πληροφοριών
- αξιών και παραδοχών
- δημιουργικής σκέψης
- κριτικής ικανότητας

-Ως προς το γνωστικό αντικείμενο σε σχέση με τις ΤΠΕ. Οι μαθητές:

- να εξοικειωθούν με τη διαδικασία αυτοκαθοδηγούμενης ιστοεξερεύνησης (WebQuest), να μελετήσουν το χρήσιμο υλικό μελέτης και επεξεργασίας
- να συνθέσουν και να αναδιατυπώσουν κείμενα, να συμπληρώσουν εννοιολογικούς χάρτες και να δημιουργήσουν παρουσιάσεις εισάγοντας εικόνες και κείμενα έχοντας υπόψη τους τον σκοπό για τον οποίο συντάσσουν το κείμενο καθώς και τους αναγνώστες ή

	<p>το ακροατήριο στους οποίους πρόκειται να απευθυνθούν,</p> <ul style="list-style-type: none"> • να συνειδητοποιούν ότι οι οπτικοποιήσεις (εγχειρίδια, χάρτες κ.λπ.) και τα άλλα εργαλεία που μας προσφέρουν οι ΤΠΕ μάς επιτρέπουν να εξερευνούμε πτυχές ενός θέματος που μας προβληματίζει ή θέλουμε να αντλήσουμε πληροφορίες γι αυτό, να προβλέπουν, να εκτιμούν και να αξιολογούν τα αποτελέσματα των εφαρμογών που δημιουργούν, • να έρθουν σε επαφή με τη χρήση ιστοσελίδας ως διαδικτυακού μέσου δραστηριοποίησης και προβολής παιδαγωγικού υλικού • να γίνει ανταλλαγή δραστηριοτήτων και διάχυση των αποτελεσμάτων εργασίας μέσω Η/Υ
<p>Εκτιμώμενη διάρκεια σεναρίου</p>	<p>Η εκτιμώμενη διάρκεια του σεναρίου είναι 3 διδακτικές ώρες.</p>
<p>Μαθητές - Εκπαιδευτικός</p>	<p><u>Οι μαθητές</u> Οι μαθητές θα πρέπει ήδη:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✚ να γνωρίζουν βασικούς γραμματικούς και συντακτικούς κανόνες ✚ να ξέρουν τα δομικά στοιχεία μιας παραγράφου ✚ να κατέχουν βασικό λεξιλόγιο σχετικό με το περιβάλλον ✚ να αφηγούνται ιστορίες ✚ να περιγράφουν γεγονότα ✚ να χρησιμοποιούν σωστά τους χρόνους των ρημάτων ✚ να χρησιμοποιούν επιρρήματα, προθέσεις, προτάσεις που φανερώνουν χρόνο. <p>Κατ'επέκταση το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό σενάριο εστιάζει στο να κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητών και να τους εμπλέξει σε μια δυναμική διαδικασία μάθησης κατέχοντας οι ίδιοι ενεργητικό και κυρίαρχο ρόλο. Αναγκαία προϋπόθεση στο συγκεκριμένο σενάριο είναι οι μαθητές να είναι ήδη χειριστές Η/Υ και γνώστες βασικών εφαρμογών. Λόγω της ηλικιακής ομάδας των μαθητών στους οποίους απευθύνεται το σενάριο (11 ή 12 χρονών) οι προϋποθέσεις αυτές είναι εφικτές.</p> <p>Ο/Η εκπαιδευτικός: Ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει ρόλο συντονιστή και</p>

**Παιδαγωγικές –
Διδακτικές
προσεγγίσεις**

καθοδηγητή σε όλη τη διαδικασία. Οργανώνει και κατευθύνει τις ομάδες των μαθητών του και αναλαμβάνει να προσφέρει τα απαραίτητα εκπαιδευτικά εφόδια ώστε να οδηγήσει τους μαθητές του με αβίαστο τρόπο στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων.

Το σενάριο βασίζεται στην επικοινωνιακή διδακτική προσέγγιση και συγκεκριμένα στην Κριτική Επικοινωνιακή Διδακτική (ΚΕΔ). Στο πλαίσιο της Κριτικής Επικοινωνιακής Διδακτικής εκπαιδευτικός και μαθητές επιχειρούν να παρέμβουν στο κοινωνικό περιβάλλον που διαμορφώνεται, κατά τη φάση ανάπτυξης και εξέλιξης της διδακτικής διαδικασίας, διαμορφώνοντας ένα ανοικτό πεδίο επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης. Στο πνεύμα αυτό η μάθηση ορίζεται ως η ατομική και συλλογική αλληλεπίδραση των μαθητών με το περιβάλλον και τη διαδικασία αντιμετώπισης καταστάσεων και παρέμβασης μέσα στο περιβάλλον στο οποίο ζουν οι μαθητές(Χρυσοφίδης, 1994).

Άλλες ειδικότερες στρατηγικές του συγκεκριμένου σεναρίου είναι το σχέδιο εργασίας (μέθοδος project) και η επίλυση προβλήματος.

α. Σχέδιο Εργασίας

Η ανάπτυξη και υλοποίηση ενός σχεδίου εργασίας ακολουθεί σε γενικές γραμμές την εξής πορεία : Επιλογή του θέματος - Καθορισμός στόχων - Σχεδιασμός της εργασίας και συγκρότηση ολιγομελών ομάδων - Ανάθεση και υλοποίηση των εργασιών σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο - Συζήτηση αποτελεσμάτων και προγραμματισμός λήψης μέτρων -Παρουσίαση – Αξιολόγηση

β. Επίλυση προβλήματος

Στην εφαρμογή της επίλυσης προβλήματος ακολουθούνται σε γενικές γραμμές τα παρακάτω: Εντοπισμός και διερεύνηση του προβλήματος/ζητήματος - Καθορισμός στόχων για την επίλυση ή συμμετοχή στην επίλυση του προβλήματος - Διερεύνηση εναλλακτικών λύσεων - Σύνταξη κριτηρίων για την επιλογή της πιθανής/ρεαλιστικής λύσης ή λύσεων - Επιλογή της κατάλληλης λύσης ή λύσεων σύμφωνα με τις αρχές της αειφορίας - Συγκρότηση σχεδίου δράσης - Υλοποίηση της δράσης - Αξιολόγηση και επανατροφοδότηση της διαδικασίας.

Δραστηριοποίηση όλων των μαθητών σε ομάδες (ομαδοσυνεργατική μέθοδος): εργάζονται ομαδικά, παρακολουθούν, ερευνούν, αναζητούν ψηφιακό περιεχόμενο, το μελετούν, εξάγουν συμπεράσματα και προτείνουν λύσεις και βελτιώσεις σε συνεργασία με τον άμεσα εμπλεκόμενο εκπαιδευτικό.

Εκπαιδευτικές Δραστηριότητες

Φάση 1: Οργάνωση των μαθητών σε ομάδες και γνωστοποίηση θέματος

Ακολουθεί αναλυτική περιγραφή της 1^{ης} φάσης του διδακτικού σεναρίου:

A) Ο εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές να επιλέξουν από ένα χρωματιστό χαρτονάκι που τους εκφράζει ακούγοντας τη λέξη «περιβάλλον» και να γράψουν σε αυτό μια πρόταση εκφράζοντας ότι νιώθουν και τους εκφράζει για αυτό.

B) Ο εκπαιδευτικός τους προτρέπει να δημιουργήσουν μικρές ομάδες με κοινό χαρακτηριστικό τους το ίδιο χρώμα χαρτονιού που κρατούν στα χέρια τους.

Έτσι, δημιουργούνται οι εξής ομάδες:

«Η πράσινη ομάδα»

«Η μοβ ομάδα»

«Η γαλάζια ομάδα»

«Η κόκκινη ομάδα»

«Η πορτοκαλί ομάδα»

Γ) Ο αρχικός προσδιορισμός του θέματος καθορίζεται από την επεξεργασία της 1^{ης} ενότητας του γλωσσικού μαθήματος της Ε' Δημοτικού. Η περαιτέρω διερεύνηση και εμβάθυνση θα πραγματοποιηθεί με αφορμή το μαθησιακό αντικείμενο του Φωτόδεντρου (Εθνικός Συσσωρευτής εκπαιδευτικού περιεχομένου του ψηφιακού σχολείου). Το συγκεκριμένο μαθησιακό αντικείμενο **«το γλωσσάρι για το κλιματικό χάος»** (<http://photodentro.edu.gr/ugc/r/8525/453>) θα αποτελέσει την αφορμή της υλοποίησης του εκπαιδευτικού σεναρίου.

Δ) Οι μαθητές αφού οδηγηθούν στη διαδικασία μελέτης και προβληματισμού σχετικά με το περιεχόμενο του μαθησιακού αντικείμενου προχωρούν στη 2^η φάση.

Στη 2^η φάση οι ομάδες καλούνται να διερευνήσουν σε βάθος μία υπό μελέτη θεματική ενότητα του μαθησιακού αντικείμενου.

**Φάση 2:
Σχεδιασμός
δραστηριοποίησης
ομάδων**

Οι θεματικές ενότητες του μαθησιακού αντικειμένου:

- *ΝΕΡΟ, ΠΗΓΗ ΖΩΗΣ*
- *ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ-ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ*
- *ΡΥΠΑΝΣΗ/ΜΟΛΥΝΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ*
- *ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ*
- *ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ*

Αρχική διερευνητική μελέτη θέματος

Στους μαθητές δίνεται ένας φάκελος ο οποίος περιέχει τα εξής απαραίτητα στοιχεία:

- ✓ αρχικό φύλλο με χρήσιμες οδηγίες και πληροφορίες για τη δραστηριοποίηση των μαθητών, σύμφωνα με τις οδηγίες καλούνται να διερευνήσουν ένα πρόβλημα και μετέπειτα να προτείνουν τη λύση ή τις λύσεις του προβλήματος αυτού
- ✓ χρήσιμα links, για να οδηγηθούν σε αυτοκαθοδηγούμενη ιστοεξερεύνηση και να συλλέξουν το απαραίτητο πληροφοριακό υλικό
- ✓ ψηφιακό υλικό με τους απαραίτητους γραμματικούς και συντακτικούς κανόνες για την ορθή χρήση της γλώσσας μέσα σε ένα επικοινωνιακό περιβάλλον.

Σχέδιο δραστηριοποίησης – μελέτης θέματος

Η κάθε ομάδα αφού μελετήσει το υλικό που της δίνεται καλείται να οργανώσει τις δραστηριότητες της και πως θα παρουσιάσει τη δική της ερευνητική μελέτη.

Εννοιολογική χαρτογράφηση – παρουσίαση θέματος

Η κάθε ομάδα καλείται να συντάξει το δικό της εννοιολογικό χάρτη και μετέπειτα να προβάλλει και να παρουσιάσει το σχέδιο δράσης της.

Στην 3^η φάση του διδακτικού μοντέλου οι μαθητές των ομάδων υλοποιούν μέσα σε ένα επικοινωνιακό περιβάλλον μάθησης τις δραστηριότητες που είχαν αποφασίσει στην προηγούμενη φάση.

Οι μαθητές εντάσσονται σε μια διαδικασία όπου η μάθηση εστιάζει σε τέσσερα βασικά γλωσσικά επίπεδα:

- Στην κατανόηση προφορικού λόγου
- Στην παραγωγή προφορικού λόγου
- Στην κατανόηση γραπτού λόγου
- Στην παραγωγή γραπτού λόγου

Επιπρόσθετα, οι τέσσερις αυτές βασικές γλωσσικές

**Φάση 3:Υλοποίηση
δραστηριοτήτων**

	<p>δεξιότητες εμπλέκονται και με την έντυπη γλωσσική κατανόηση και παραγωγή.</p> <p>Οι δραστηριότητες ακολουθούν τα εξής βήματα:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Επεξεργασία έντυπου και ψηφιακού πληροφοριακού υλικού ❖ Κατανόηση ορισμών, φαινομένων, εννοιών που συνδέονται άμεσα με το υπό διερεύνηση θέμα ❖ Καταγραφή αιτιών, συνεπειών και τρόπων αντιμετώπισης του προβλήματος ❖ Παρουσίαση και διάχυση των πληροφοριών
<p style="text-align: center;">Φάση 4: Παρουσίαση αποτελεσμάτων και αξιολόγηση της διαδικασίας</p>	<p>Η 4η φάση περιλαμβάνει τρία βασικά μέρη:</p> <p>i) Στο πρώτο μέρος οι ομάδες οδηγούνται στο να παρουσιάσουν στην ολομέλεια της τάξης τη θεματική την οποία μελέτησαν σε βάθος καθώς και τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης αλλά και το αναλυτικό σχέδιο δράσης της κάθε ομάδας.</p> <p>ii) Στο δεύτερο μέρος οι ομάδες αναλαμβάνουν να παρουσιάσουν διαδικτυακά τη δράση τους με σκοπό την ευρύτερη διάχυση των αποτελεσμάτων τους.</p> <p>iii) Στο τρίτο μέρος οι μαθητές καλούνται να αξιολογήσουν τη διαδικασία και να αυτοαξιολογήσουν τη συμβολή τους στην ομαδική-συνεργατική δραστηριοποίηση. Οι μαθητές θα κληθούν να συμπληρώσουν απλό ερωτηματολόγιο στο οποίο καλούνται να ανταποκριθούν σε ερωτήματα πολλαπλών επιλογών σχετικά με τον τρόπο εργασίας στο πλαίσιο της πλατφόρμας και γενικότερα των ψηφιακών εργαλείων μάθησης. Θα τους ζητείται να αξιολογήσουν τις δραστηριότητες που πραγματοποίησαν στο πλαίσιο του έργου, τις γνώσεις που αποκόμισαν και τα συναισθήματα (π.χ. χαρά, ικανοποίηση, ενδιαφέρον ή μη) που άντλησαν από αυτές. Επίσης, θα προσπαθήσουν να αποδώσουν το βαθμό συνεργατικότητας και αλληλεπίδρασης για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων τόσο με τους συμμαθητές τους όσο και με τον/την εκπαιδευτικό.</p>

Πίνακας 3: Αναλυτική περιγραφή 1^{ου} σεναρίου

5.2.2 Σενάριο 2^ο : αναλυτική περιγραφή

Εκπαιδευτικό σενάριο 2: «Παρουσιάζω και προβάλλω την πόλη μου»	
Τίτλος σεναρίου	Παρουσιάζω και προβάλλω την πόλη μου
Εκπαιδευτικό πρόβλημα	<p>Πολλές φορές οι εκπαιδευτικοί μην έχοντας επαρκή διδακτικό χρόνο περιορίζονται απλά στην πραγματοποίηση των κειμένων και ασκήσεων του σχολικού εγχειριδίου και του τετραδίου εργασιών χωρίς όμως να δραστηριοποιούνται και να ενεργοποιούνται οι μαθητές.</p> <p>Οι μαθητές στέκονται παθητικοί δέκτες στη νέα γνώση και πολλές φορές αδρανείς και χωρίς ενδιαφέρον για το αντικείμενο μάθησης, καθώς αποτελεί έτοιμο προϊόν μάθησης και όχι ανακαλυπτική διαδικασία.</p> <p>Το παρόν σενάριο επιδιώκει τόσο την ενεργό συμμετοχή του μαθητή στη διαδικασία μέσα από δημιουργικές διαθεματικές δραστηριότητες, όσο και την ανακαλυπτική πορεία της μάθησης.</p> <p>Επιπρόσθετα, οι μαθητές χρησιμοποιούν διαδικτυακές εφαρμογές με στόχο την παραγωγή της νέας γνώσης και όχι απλά την εκμάθηση του χειρισμού των εφαρμογών.</p> <p>Η συγκεκριμένη πρόταση αποσκοπεί στην ολοκληρωμένη παρουσίαση μιας διδακτικής πρότασης και λειτουργεί με μορφή επεκτασιμότητας της Ενότητας 2 του Γλωσσικού μαθήματος της Ε' Δημοτικού «Η ζωή στην πόλη».</p>
Γενικός σκοπός- Διδακτικοί στόχοι	<p>Σκοπός</p> <p>Βασικός σκοπός του συγκεκριμένου σεναρίου είναι η αυτονόμηση του μαθητή στη μάθηση και η δραστηριοποίησή του για την παρουσίαση και προβολή της πόλης του.</p> <p>Ειδικότεροι διδακτικοί στόχοι:</p> <p>- <i>Ως προς τους γνωστικούς στόχους</i></p> <p>Οι μαθητές:</p> <ul style="list-style-type: none"> • να γνωρίσουν την πόλη τους • να αποκτήσουν γνώσεις, για την γεωγραφική, ιστορική, κοινωνικοπολιτισμική, οικονομική δομή της πόλης τους • να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους σχετικά με τα γλωσσικά ερεθίσματα που διαπλάθονται στις

τοπικές μορφές τέχνης και δημιουργίας

- να αποκτήσουν συνείδηση της τοπικής γλωσσικής κουλτούρας
- να συσχετίσουν τα μέρη και τα στοιχεία της πόλης τους με βασικά στοιχεία του γλωσσικού κώδικα επικοινωνίας τους και με ποιους τρόπους επιτυγχάνεται αυτό στο πλαίσιο της γλωσσικής δομής.

-Ως προς τη διαδικασία μάθησης

Οι μαθητές να οικειοποιηθούν δεξιότητες

- επικοινωνίας (ομιλία, ακρόαση, επιχειρηματολογία, διάλογος κ.λπ.)
- συνεργασίας με άλλους μαθητές σε ομαδικές εργασίες
- κριτικής επεξεργασίας πληροφοριών
- αξιών και παραδοχών
- δημιουργικής σκέψης
- κριτικής ικανότητας
- όξυνσης της φαντασίας.

-Ως προς το γνωστικό αντικείμενο σε σχέση με τις ΤΠΕ. Οι ΤΠΕ θα μετατραπούν από τεχνολογικά εργαλεία σε γνωστικά. Κατά συνέπεια, μέσω του σεναρίου επιδιώκεται οι μαθητές να παρακολουθούν και να συμμετέχουν όπου μπορούν:

- να εξοικειωθούν με βασικές λειτουργίες τροποποίησης-μορφοποίησης έτοιμων εικόνων,
- να προβληματίζονται για την αισθητική ενός εγγράφου, μιας παρουσίασης ή ενός σχεδίου, να αναδημιουργούν, να σχεδιάζουν, να συνθέτουν μια παρουσίαση ή ένα σχέδιο,
- να αναγνωρίζουν ότι η επανεξέταση και η βελτίωση των παραγόμενων έργων είναι στενά συνδεδεμένα με τις ΤΠΕ, οι οποίες επιτρέπουν τις διεργασίες αυτές να γίνονται γρήγορα, εύκολα και αποτελεσματικά με την αντιγραφή, με την επικόλληση και την ανεύρεση υλικού,
- να εντοπίζουν πληροφορίες για έναν συγκεκριμένο σκοπό χρησιμοποιώντας ποικιλία πηγών: Διαδικτυακών (π.χ. εγκυκλοπαίδειες), Ψηφιακών Λεξικών, Βάσεων δεδομένων,
- να εξοικειωθούν με τη χρήση εφαρμογών πλοήγησης στο Διαδίκτυο,

Εκτιμώμενη
διάρκεια σεναρίου

Μαθητές -
Εκπαιδευτικός

- να ευαισθητοποιηθούν στην επιλογή εικόνων και πληροφοριακού υλικού κατάλληλου για την ηλικία τους και σχετικού με το θέμα τους,
- να ευαισθητοποιηθούν στη χρήση σωστής γλώσσας και κατάλληλης έκφρασης στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες τους,
- να εξοικειωθούν με τη χρήση εργαλείων και προγραμμάτων για την παρουσίαση των δράσεων των μαθητών (π.χ. παρουσιάσεις powerpoint, prezi)
- να εξοικειωθούν με προγράμματα εικονικής περιήγησης π.χ. google maps
- να δημιουργήσουν ψηφιακό περιοδικό προβολής και παρουσίασης της πόλης τους.

Η εκτιμώμενη διάρκεια για τη διεξαγωγή του συγκεκριμένου διδακτικού σεναρίου είναι 3 διδακτικές ώρες $3 \times 45 = 105$ λεπτά.

Οι μαθητές

Οι μαθητές θα πρέπει ήδη:

- να ξεχωρίζουν τις εγκλίσεις του ρήματος
- να ξέρουν πως να δίνουν οδηγίες και πως να μετακινούνται μέσα στην πόλη
- να χρησιμοποιούν σωστά και να κλίνουν θηλυκά ουσιαστικά σε -ος και επίθετα σε -ης, -ης, -ες
- να συντάσσουν επιχειρηματολογικά κείμενα
- να δημιουργούν αφίσες
- να συντάσσουν άρθρα και να γνωρίζουν τη δομή τους
- να σχηματίζουν οικογένειες λέξεων.

Κατ'επέκταση το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό σενάριο εστιάζει στο να κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητών και να τους εμπλέξει σε μια δυναμική διαδικασία μάθησης κατέχοντας οι ίδιοι ενεργητικό και κυρίαρχο ρόλο. Αναγκαία προϋπόθεση στο συγκεκριμένο σενάριο είναι οι μαθητές να είναι ήδη χειριστές Η/Υ και γνώστες βασικών εφαρμογών. Λόγω της ηλικιακής ομάδας των μαθητών στους οποίους απευθύνεται το σενάριο (11 ή 12 χρονών) οι προϋποθέσεις αυτές είναι εφικτές.

Ο/Η εκπαιδευτικός

Ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει ρόλο συντονιστή και καθοδηγητή σε όλη τη διαδικασία. Οργανώνει και κατευθύνει τις ομάδες των μαθητών του και αναλαμβάνει

να προσφέρει τα απαραίτητα εκπαιδευτικά εφόδια ώστε να οδηγήσει τους μαθητές του με αβίαστο τρόπο στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων.

Η μέθοδος Project

Ως «μέθοδο Project» μπορούμε να θεωρήσουμε τον τρόπο της «Ομαδικής διδασκαλίας στην οποία συμμετέχουν αποφασιστικά όλοι και η ίδια η διδασκαλία διαμορφώνεται και διεξάγεται από όλους όσους συμμετέχουν». (Frey, 1998, σελ 9) Οι απαρχές της μεθόδου βρίσκονται στο κίνημα της μεταρρυθμιστικής κίνησης των αρχών του 20ου αιώνα και ιδιαίτερα στη μέθοδο διδασκαλίας με βάση την επίλυση προβλημάτων που πρότεινε ο J. Dewey. Πρώτος ο παιδαγωγός Richards χρησιμοποίησε τον όρο Project και εννοούσε με αυτόν τη διδασκαλία της χειρονακτικής εργασίας σύμφωνα με ορισμένο τρόπο. Τη μέθοδο όμως εισηγήθηκε πρώτος το 1918 ο παιδαγωγός William H. Kilpatrick ο οποίος υπήρξε μαθητής και συνεργάτης του J. Dewey. Σύμφωνα με τον Kilpatrick, η μέθοδος project είναι «μία σχεδιασμένη δράση, η οποία γίνεται με όλη την καρδιά και λαμβάνει χώρα μέσα σε ένα κοινωνικό περιβάλλον». (Kilpatrick, 1935, σελ. 163). Το project (σχέδιο εργασίας ή συνθετική δημιουργική εργασία ή μικρά προγράμματα ή σχεδιασμένη ενέργεια) είναι μια μελέτη ή μια έρευνα σε βάθος για ένα συγκεκριμένο θέμα, το οποίο αναλαμβάνει να επεξεργαστεί μια μικρή ομάδα μαθητών μέσα σε μια τάξη, ενώ μερικές φορές το αναλαμβάνουν ολόκληρη η τάξη ή περιστασιακά ένας μεμονωμένος μαθητής (Χρυσοφίδης, 1994· Σουλιώτη & Παγγέ, 2004).

Η ομαδοσυνεργατική προσέγγιση

Οι όροι «εργασία σε ομάδες» ή «ομαδοσυνεργατική» ή «ομαδοκεντρική» ή «συνεργατική» ή «ομαδική» διδασκαλία και μάθηση (Ματσαγγούρας, 2002) θεωρούνται ουσιαστικά συνώνυμοι στην παιδαγωγική ορολογία και χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν τη μέθοδο διδασκαλίας κατά την οποία οι μαθητές μιας τάξης οργανώνονται σκόπιμα σε ομάδες σχολικής εργασίας για να πραγματοποιήσουν συγκεκριμένους παιδαγωγικούς και διδακτικούς σκοπούς και στόχους.

**ΦΑΣΗ Α':
Αφόρμηση και
γνωστοποίηση
θέματος**

**ΦΑΣΗ Β':
Δημιουργία
ομάδων και
καταμερισμός
εργασιών**

Εισαγωγή

Στους μαθητές προβάλλεται ένα μικρό βίντεο με στοιχεία και ομορφιές της πόλης τους. Οι μαθητές εισάγονται στο θέμα με ενδιαφέρον και αβίαστο τρόπο. Η εκπαιδευτικός με αφορμή τη συμμετοχή των μαθητών σε ευρωπαϊκά προγράμματα (eTwinning, Teachers4Europe) τους καλεί και τους παροτρύνει να δημιουργήσουν ψηφιακό υλικό στο οποίο θα παρουσιάζουν και θα προβάλλουν την πόλη τους (θα το αναρτήσουν στην ιστοσελίδα της τάξης τους).

Στόχος του θέματος

Είναι σημαντικό οι μαθητές στη φάση αυτή να κατανοήσουν πως η παρουσίαση και προβολή της πόλης τους θα γίνει με ηλεκτρονικά μέσα καθώς αυτό προσφέρει τη δυνατότητα να μεταδώσουν τα μηνύματα και τις πληροφορίες που θέλουν σε άλλους μαθητές που βρίσκονται σε άλλα μέρη της Ελλάδας αλλά και του υπόλοιπου κόσμου.

Θεωρία

Οι μαθητές καλούνται πριν οργανώσουν τις δραστηριότητες του project που θα δημιουργήσουν να διαβάσουν και να κατανοήσουν το θεωρητικό υλικό το οποίο θα είναι χρήσιμο για να ανταπεξέλθουν με επιτυχία στις μετέπειτα δραστηριότητες.

Η θεωρία περιλαμβάνει γραμματικούς, μορφοσυντακτικούς και δομολειτουργικούς κανόνες, οι οποίοι θα είναι με την μορφή ψηφιακού υλικού (ψηφιακή βιβλιοθήκη) όπου οι μαθητές πατώντας στο αντίστοιχο link θα μπορούν να μελετούν και να εντοπίζουν χρήσιμα στοιχεία για να υλοποιήσουν τις δραστηριότητες του project.

Οι μαθητές ενημερώνονται ότι προκειμένου να οδηγηθούν σε μια ολοκληρωμένη και σωστά δομημένη ψηφιακή παρουσίαση για την πόλη τους είναι σημαντικό να χωριστούν σε ομάδες και να γίνει καταμερισμός των εργασιών.

Ο εκπαιδευτικός στο σημείο αυτό αναλαμβάνει να δώσει σαφείς οδηγίες για το μοίρασμα των δραστηριοτήτων.

Ο χωρισμός των μαθητών σε ομάδες θα γίνει σύμφωνα με τις προτιμήσεις και τα ενδιαφέροντα των μαθητών:

- **Ομάδα Α** – Όσοι μαθητές αγαπούν τις φυσικές ομορφιές της πόλης τους.

- **Ομάδα Β** – Όσοι μαθητές αγαπούν την πολιτιστική κληρονομιά και τα αξιοθέατα της πόλης τους.
- **Ομάδα Γ** - Όσοι μαθητές αγαπούν τον τρόπο ζωής και την κουλτούρα των πολιτών της πόλης τους.
- **Ομάδα Δ** - Όσοι μαθητές αγαπούν τις μορφές τέχνης και οι επιστήμες(π.χ. το πανεπιστήμιο της πόλης) που αναπτύσσονται στην πόλη τους.
- **Ομάδα Ε** - Όσοι μαθητές γνωρίζουν τα υπέρ και τα κατά της πόλης τους.

Οι μαθητές εκφράζουν την προτίμησή τους και οι γρηγορότεροι συμπληρώνουν τα μέλη της ομάδας. Σε περίπτωση συμπλήρωσης των μελών μιας ομάδας, οι υπόλοιποι μαθητές οδηγούνται στις επόμενες προτιμήσεις τους. Οι ομάδες έχουν τον ίδιο αριθμό μελών.

Σύμφωνα με τις προτιμήσεις των μαθητών και τα ενδιαφέροντά τους διαμορφώνεται και το κοινό χαρακτηριστικό της κάθε ομάδας και αυτόματα ρυθμίζονται και τα βασικά μέρη του project και οι θεματικές ενότητες που θα αναλάβουν να μελετήσουν σε βάθος οι ομάδες και να παρουσιάσουν στην ανάλογη θεματική ενότητα.

Οι θεματικές ενότητες – Πλάνο δραστηριοτήτων

A] Στη συγκεκριμένη ενότητα παρουσιάζονται οι φυσικές ομορφιές και όλα τα χαρακτηριστικά του φυσικού περιβάλλοντος της πόλης π.χ. κλίμα, καιρός, τόπος, γεωγραφικό σημείο (Ομάδα Α).

➤ Δραστηριότητες:

-Εικονική περιήγηση με google maps και αποτύπωση της διαδικασίας.

-Συλλογή πληροφοριών από τοπικούς φορείς για τα περιβαλλοντικά στοιχεία της πόλης.

-Δημιουργία ψηφιακού τοίχου (με το λογισμικό radlet) με όλα τα απαραίτητα στοιχεία που αποτελούν το φυσικό περιβάλλον της πόλης.

B] Στην επόμενη ενότητα παρουσιάζεται η ιστορία (τοπική ή εθνική), η πολιτιστική κληρονομιά, τα αξιοθέατα και τα μνημεία της πόλης. Γενικότερα, προβάλλονται όλες οι εκφάνσεις πολιτισμού της συγκεκριμένης πόλης (Ομάδα Β).

➤ Δραστηριότητες:

-Αναζήτηση σε βιβλιοθήκες και σε ιστορικό υλικό για

τη συλλογή πληροφοριακού υλικού.

-Συλλογή και επεξεργασία εικόνων και υπερσυνδέσμων με τα αξιοθέατα της πόλης και δημιουργία ψηφιακών περιγραφικών και αφηγηματικών κειμένων. Δημιουργία e-book ως τελικό προϊόν.

Γ] Στην τρίτη ενότητα αναλύεται και προβάλλεται ο τρόπος ζωής και οι καθημερινές συνήθειες των πολιτών. Πώς ζουν, πώς μιλούν και εκφράζονται, πώς διασκεδάζουν και με ποιους τρόπους διαμορφώνουν μια δική τους ταυτότητα ή κουλτούρα (Ομάδα Γ).

➤ **Δραστηριότητες:**

- Υλοποίηση συνεντεύξεων - αφηγήσεων των μαθητών σε άλλους μαθητές ή μαθητών σε εκπαιδευτικούς για τον τρόπο ζωής και τις καθημερινές συνήθειες των πολιτών.

-Μελέτη και επεξεργασία του αφηγηματικού υλικού. Δημιουργία wiki (συνεργατικό εργαλείο web 2.0) για τη σύνταξη συνεργατικού αφηγηματικού κειμένου με περιστατικά και βιοματικές καταστάσεις των μαθητών.

Δ] Στην τέταρτη ενότητα παρουσιάζονται οι μορφές τέχνης και η ανάπτυξη των γραμμάτων. Όλα εκείνα τα στοιχεία που συντέλεσαν στην άνθιση κάποιων τεχνών και επιστημών (Ομάδα Δ).

➤ **Δραστηριότητες:**

-Συλλογή υλικού και μελέτη σε βάθος για τις τέχνες που αναπτύχθηκαν στην πόλη και για τις επιστήμες π.χ. ύπαρξη πανεπιστημιακού ιδρύματος

-Επεξεργασία και παρουσίαση υλικού με την εφαρμογή παρουσίασης π.χ. prezi.

Ε] Στην τελευταία ενότητα παρουσιάζονται τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία της συγκεκριμένης πόλης. Είναι σημαντικό να αποτιμηθούν τα υπέρ και τα κατά και να προταθούν προτάσεις βελτιώσεων και ανάπτυξης όπου είναι απαραίτητο (Ομάδα Ε).

➤ **Δραστηριότητες:**

-Δημιουργία ερωτηματολογίου με τη βοήθεια των google forms για τα υπέρ και τα κατά της πόλης τους.

-Μοίρασμα κοινού εγγράφου και ηλεκτρονική συμπλήρωση ερωτηματολογίου.

-Συλλογή και επεξεργασία δεδομένων.

**ΦΑΣΗ Δ':
Προβολή,
παρουσίαση και
αξιολόγηση**

-Παρουσίαση και καταγραφή αποτελεσμάτων

Παρουσιάσεις ομάδων

Οι ομάδες θα παρουσιάσουν το παραγόμενο ψηφιακό υλικό στην ολομέλεια της τάξης.

Ενοποίηση παρουσιάσεων

Μετάπειτα θα υπάρξει η διαδοχική αλληλουχία και η σύνδεση των θεματικών ενοτήτων κάτω από τη σκέπη του βασικού θέματος που είναι η παρουσίαση και η προβολή της πόλης τους. Δημιουργία ηλεκτρονικού περιοδικού στο School Press.

Αξιολόγηση διαδικασίας

Οι μαθητές καλούνται να αξιολογήσουν τη διαδικασία και να αυτοαξιολογήσουν τη συμβολή τους στην ομαδική-συνεργατική δραστηριοποίηση. Οι μαθητές θα κληθούν να συμπληρώσουν απλό ερωτηματολόγιο στο οποίο καλούνται να ανταποκριθούν σε ερωτήματα πολλαπλών επιλογών σχετικά με τον τρόπο εργασίας στο πλαίσιο του project. Θα τους ζητείται να αξιολογήσουν τις δραστηριότητες που πραγματοποίησαν στο πλαίσιο του έργου, τις γνώσεις που αποκόμισαν και τα συναισθήματα (π.χ. χαρά, ικανοποίηση, ενδιαφέρον ή μη) που άντλησαν από αυτές.

Πίνακας 4: Αναλυτική περιγραφή 2^{ου} σεναρίου

5.2.3 Σενάριο 3^ο : αναλυτική περιγραφή

Εκπαιδευτικό σενάριο 3: «Οι φίλοι σε γλωσσική και συναισθηματική αλληλεπίδραση»

Τίτλος σεναρίου

Οι φίλοι σε γλωσσική και συναισθηματική αλληλεπίδραση

Εκπαιδευτικό πρόβλημα

Στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών πεπραγμένων οι αναφορές σχετικά με τη φιλία είναι ποικίλες και πολυεπίπεδες. Επιπλέον, είναι έντονη και κυρίαρχη η τάση να παρουσιάζεται η φιλία ως σημαντικό κοινωνικό αγαθό του ανθρώπου.

Στο συγκεκριμένο διδακτικό σενάριο επιχειρείται μία διαφορετική προσέγγιση του θέματος σύμφωνα με το οποίο επιχειρείται η γλώσσα να αποτελέσει τον συνδετικό κρίκο και τον θεμέλιο λίθο για την οικοδόμηση φιλικών σχέσεων. Οι μαθητές αφηγούνται τις φιλίες τους και

Γενικός σκοπός- Διδακτικοί στόχοι

γίνονται δημιουργοί μέσα από αυτές.

Η προσέγγιση αυτή αποτελεί εγχείρημα περαιτέρω δραστηριοποίησης των μαθητών σχετικά με την 6^η ενότητα του γλωσσικού μαθήματος της Ε' Δημοτικού «Οι φίλοι μας, οι φίλες μας»

Βασικός σκοπός του συγκεκριμένου σεναρίου είναι η ευαισθητοποίηση των μαθητών σε σχέση με αυθεντικά κοινωνικά περιβάλλοντα, όπως αυτό του «Όλοι είμαστε και νιώθουμε φίλοι. Εκφράζουμε τα συναισθήματά μας και αυτά που νιώθουμε».

A. Ως προς τα γνωστικά αντικείμενα (Γλώσσα - Λογοτεχνία)

- Να εξοικειωθούν οι μαθητές με παιδικά λογοτεχνικά έργα τόσο Ελλήνων όσο και ξένων συγγραφέων με θέμα τη φιλία
- Η κατανόηση της έννοιας της φιλίας για τους μαθητές και η ενεργοποίησή τους μέσω δράσεων, ως στοχαζόμενων και ενεργών μαθητών και φίλων.
- Να μάθουν από την πολύ νεαρή αυτή ηλικία ότι δεν αρκεί να αναγνώσουμε ένα κείμενο, αλλά ότι πρέπει να είμαστε πάντα σε επαγρύπνηση ώστε να καταλάβουμε ποιο είναι το βαθύτερο νόημα που επιθυμεί να εκφράσει ο συγγραφέας
- Να ασκηθούν οι μαθητές γλωσσικά και να μάθουν να αναγνωρίζουν σχήματα λόγου και λογοτεχνικές δομές
- Να μπορέσουν οι μαθητές μέσω της λογοτεχνίας και της γλώσσας να εκφραστούν καλλιτεχνικά
- Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τη χρησιμότητα της γλώσσας στην επικοινωνία και στην έκφραση των συναισθημάτων τους
- Να βιώσουν οι μαθητές από το πρώτο αυτό στάδιο εκμάθησης της γλώσσας ότι η γλώσσα δεν αποτελεί μέσο επίλυσης ασκήσεων, αλλά εργαλείο γλωσσικής επαφής.
- Να καλλιεργηθεί η έννοια «ίδια γλώσσα, άλλα νοήματα».

B. Ως προς τη μαθησιακή διαδικασία

- Επιδιώκεται η ανάπτυξη και ενίσχυση δημιουργικών και κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών

- Ενθαρρύνεται η εργασία σε ομάδες, η συνεργασία και ο καταμερισμός εργασίας
- Δίνονται τα κατάλληλα ερεθίσματα με στόχο την ανταλλαγή απόψεων και την έκφραση των συναισθημάτων
- Καλλιεργείται η κριτική σκέψη και οξύνεται η φαντασία μέσω των δραστηριοτήτων ανάλυσης των κειμένων.

Γ. Ως προς την αξιοποίηση των ΤΠΕ στόχοι είναι

- Να εξοικειωθούν οι μαθητές με τη χρήση εργαλείων και προγραμμάτων για την παρουσίαση των δράσεών τους (π.χ. παρουσιάσεις powerpoint, prezi)
- Να δημιουργήσουν οι μαθητές ψηφιακή αφήγηση (storytelling) και πολυμεσικό βιβλίο με εικόνα, μουσική και γραπτό λόγο
- Να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με την πλατφόρμα moodle ως διαδικτυακό μέσο δραστηριοποίησης και προβολής παιδαγωγικού υλικού
- Να συνθέσουν κείμενα και παρουσιάσεις εισάγοντας εικόνες και έχοντας υπόψη τους τον σκοπό για τον οποίο συντάσσουν το κείμενο καθώς και τους αναγνώστες ή στο ακροατήριο στους οποίους πρόκειται να απευθυνθούν, για πραγματικούς λόγους, π.χ. η οργάνωση μιας εκδήλωσης και η προετοιμασία της αφίσας, η διάδοση της πρόσκλησης ηλεκτρονικά κ. ά.
- Να υπάρξει Διάδραση με άλλους μαθητές μέσω του Η/Υ

**Εκτιμώμενη
διάρκεια
διδασκτικού
σεναρίου**

Το συγκεκριμένο σενάριο εκτός από τις διδακτικές ώρες στη σχολική τάξη απαιτεί και προϋποθέτει:

- ❖ ενασχόληση του μαθητή στον ελεύθερο χρόνο του (την ανάγνωση του λογοτεχνικού βιβλίου που θα επιλέξει)
- ❖ με την αξιοποίηση της εξ αποστάσεως μεθοδολογίας, μέσω μιας διαδικτυακής πλατφόρμας επικοινωνίας ο μαθητής επικοινωνεί και εκφράζεται.

Οι μαθητές

Οι μαθητές θα πρέπει ήδη:

Μαθητές - Εκπαιδευτικός

- ❖ να γράφουν επιστολές και προσκλήσεις σε φίλους
- ❖ να περιγράφουν δραστηριότητες με φίλους
- ❖ να αλλάζουν τον ευθύ λόγο σε πλάγιο λόγο και τον πλάγιο σε ευθύ
- ❖ να δημιουργούν αφηγηματικά κείμενα
- ❖ να αναγνωρίζουν και να χρησιμοποιούν σωστά τις αποτελεσματικές και τελικές προτάσεις.

Κατ'επέκταση το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό σενάριο εστιάζει στο να κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητών και να τους εμπλέξει σε μια δυναμική διαδικασία μάθησης κατέχοντας οι ίδιοι ενεργητικό και κυρίαρχο ρόλο. Αναγκαία προϋπόθεση στο συγκεκριμένο σενάριο είναι οι μαθητές να είναι ήδη χειριστές Η/Υ και γνώστες βασικών εφαρμογών. Λόγω της ηλικιακής ομάδας των μαθητών στους οποίους απευθύνεται το σενάριο (11 ή 12 χρονών) οι προϋποθέσεις αυτές είναι εφικτές.

Ο/Η εκπαιδευτικός

Ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει ρόλο συντονιστή και καθοδηγητή σε όλη τη διαδικασία. Οργανώνει και κατευθύνει τις ομάδες των μαθητών του και αναλαμβάνει να προσφέρει τα απαραίτητα εκπαιδευτικά εφόδια ώστε να οδηγήσει τους μαθητές του με αβίαστο τρόπο στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων.

Θεωρητική Προσέγγιση

Η συγκεκριμένη διδακτική πρακτική στηρίζεται σε αρχές και πρότυπα των θεωριών μάθησης των Κοινωνικοπολιτισμικών θεωριών. Δεν στέκεται απλά στο «τί» συμβαίνει σχετικά με το θέμα αυτό, αλλά μπαίνει στο «γιατί» συμβαίνει, προσπαθώντας να το κατανοήσει και να το διαχειριστεί εντασσόμενο σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό πλαίσιο. Σε σχέση με τις Θεωρίες της Λογοτεχνίας, μέσω του θέματος επιζητείται η «αισθητική ανταπόκριση» του κειμένου με τον αναγνώστη (αλληλεπίδραση). Αφού αναφέρεται σε ένα κοινωνικό θέμα παρμένο από τον πραγματικό χώρο των παιδιών (αυθεντικότητα) και συνιστά μια μορφή Χειραφετικής Μάθησης. Κι όταν το θέμα αυτό διερευνηθεί από τους μαθητές με την αξιοποίηση της κριτικής και στοχαστικο-κριτικής τους σκέψης, θα αποτελέσει μια Κριτική Διδασκαλία.

Μεθοδολογική Προσέγγιση

Παιδαγωγικές - Διδακτικές προσεγγίσεις

Α' ΦΑΣΗ:
Γνωστοποίηση
θέματος

Β' ΦΑΣΗ:
Δημιουργία
ομάδων-
καταμερισμός

Οι δραστηριότητες αξιοποίησης εφαρμογών και εκπαιδευτικών πρακτικών πραγματοποιούνται σε ένα ομαδοσυνεργατικό πλαίσιο διδασκαλίας (συνεργατική διερευνητική μάθηση). Οι μαθητές μπορούν να χωριστούν σε ομάδες, όπου η καθεμιά να έχει διαφορετικό ρόλο και όλες μαζί να αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο. Μπορεί να υπάρξει συνεργασία των μαθητών εντός και εκτός σχολείου, οι οποίοι ασχολούνται με το ίδιο θέμα, με την αξιοποίηση της εξ αποστάσεως μεθοδολογίας, μέσω μιας διαδικτυακής πλατφόρμας επικοινωνίας ή πιο απλά με την αξιοποίηση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Εκπαιδευτικές Δραστηριότητες

Αφόρμηση

Οι μαθητές παρακολουθούν ένα βίντεο από την εκπαιδευτική τηλεόραση (<http://www.edutv.gr/deyterobathmia/parea>) ή (<https://www.youtube.com/watch?v=wcEUZximwgs>) με αφορμή την πραγματοποίηση της 6^{ης} ενότητας του βιβλίου της Γλώσσας των μαθητών.

Στόχος διαπραγμάτευσης

Στόχος είναι η φιλία να αποτελέσει το έναυσμα για την καλλιέργεια της γλωσσικής και γενικότερα της εκφραστικής ικανότητας των μαθητών τόσο στον προφορικό όσο και στον γραπτό λόγο.

Θεωρία

Οι μαθητές θα ενημερωθούν για βασικές γραμματικές και συντακτικές έννοιες των γλωσσικών θεωριών που πραγματεύεται το συγκεκριμένο σενάριο και προϋποθέτει ότι οι μαθητές είναι ήδη γνώστες των εννοιών αυτών.

Διασαφήνιση θέματος

Οι μαθητές εισάγονται στο θέμα και λαμβάνουν χρήσιμες και λεπτομερείς πληροφορίες για τη διαδικασία που θα ακολουθήσουν.

Ο εκπαιδευτικός έχει επιλέξει 5 γνωστά λογοτεχνικά βιβλία σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα και τις προσωπικές προτιμήσεις των μαθητών τα οποία αναφέρονται στο συγκεκριμένο θέμα του σεναρίου:

1. «Φιλενάδα, φουντουκιά μου», Αγγελική Βαρελά
2. «Ένα σακί μαλλιά», Παντελής Καλιότσος

3. *«Τα στενά παπούτσια», Ζωρζ Σαρή*
4. *«Το δέντρο που έδινε», Σελ Σιλβερστάιν*
5. *«Ο Μικρός Πρίγκιπας», Αντουάν ντε Σαιντ Εξυπερύ*

Οι μαθητές εκφράζονται προφορικά κάνοντας εκτιμήσεις, σχόλια και προσδοκίες. Επιλέγουν να κρίνουν και να κάνουν μια αρχική αξιολόγηση σε ένα από τα πέντε βιβλία. Δημιουργούνται ταυτόχρονα μέσα από αυτή τη διαδικασία οι ομάδες εργασίας.

Επιπλέον, σημαντικό κομμάτι της συγκεκριμένης διαδικασίας είναι η ολική προσέγγιση και επεξεργασία των λογοτεχνικών βιβλίων. Το πλάνο εργασίας αναλύεται διεξοδικά στην επόμενη φάση.

ΟΜΑΔΑ 1

«Φιλενάδα, φουντουκιά μου», Αγγελική Βαρελά

Υποστηρικτικό υλικό

Οι μαθητές διαβάζουν προσεκτικά τις οδηγίες σύμφωνα με τον τρόπο που θα εργαστούν και θα προσεγγίσουν το λογοτεχνικό κείμενο. Για να βοηθηθούν περισσότερο ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει ένα παράδειγμα εργασίας.

Οδηγός Μελέτης και δράσεων

Σύμφωνα με το οδηγό μελέτης και δράσης οι μαθητές αναλαμβάνουν να μελετήσουν το βιβλίο της ομάδας τους στον ελεύθερο χρόνο τους και μετέπειτα μέσω της πλατφόρμας moodle να καταγράψουν τις απόψεις τους, τις εντυπώσεις τους και τις ιδέες τους. Μετέπειτα ερχόμενοι στην τάξη οι μαθητές συμπληρώνουν τα φύλλα εργασίας που δημιούργησε ο εκπαιδευτικός με στόχο την ολική προσέγγιση του βιβλίου που διάβασαν.

Ολοκλήρωση δράσεων

Πρώτον, οι μαθητές παρακινούνται να δημιουργήσουν ψηφιακή αφήγηση (storytelling) με το λογισμικό Movie maker και να εκφράσουν με φυσικό και αβίαστο τρόπο τη δημιουργική και φαντασιακή επέκταση και νοηματοδότηση του περιεχομένου του βιβλίου.

Και δεύτερον, οι μαθητές καλούνται να δημιουργήσουν ένα πολυμεσικό υλικό με το Flip Book Maker ή Calameo που να συνδέεται με το βιβλίο και να αποτυπώνει όλα τα βαθύτερα νοήματα και τις εικόνες που αναδύθηκαν από τη διαδικασία της ανάγνωσης του βιβλίου προκειμένου να τα γνωστοποιήσουν και σε άλλους αναγνώστες-συμμαθητές.

ΟΜΑΔΑ 2

«Ένα σακί μαλλιά», Παντελής Καλιότσος

Υποστηρικτικό υλικό

Οι μαθητές διαβάζουν προσεκτικά τις οδηγίες σύμφωνα με τον τρόπο που θα εργαστούν και θα προσεγγίσουν το λογοτεχνικό κείμενο. Για να βοηθηθούν περισσότερο ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει ένα παράδειγμα εργασίας.

Οδηγός Μελέτης και δράσεων

Σύμφωνα με το οδηγό μελέτης και δράσης οι μαθητές αναλαμβάνουν να μελετήσουν το βιβλίο της ομάδας τους στον ελεύθερο χρόνο τους και μετέπειτα μέσω της πλατφόρμας moodle να καταγράψουν τις απόψεις τους, τις εντυπώσεις τους και τις ιδέες τους. Μετέπειτα ερχόμενοι στην τάξη οι μαθητές συμπληρώνουν τα φύλλα εργασίας που δημιούργησε ο εκπαιδευτικός με στόχο την ολική προσέγγιση του βιβλίου που διάβασαν.

Ολοκλήρωση δράσεων

Πρώτον, οι μαθητές παρακινούνται να δημιουργήσουν ψηφιακή αφήγηση (storytelling) με το λογισμικό Movie maker και να εκφράσουν με φυσικό και αβίαστο τρόπο τη δημιουργική και φαντασιακή επέκταση και νοηματοδότηση του περιεχομένου του βιβλίου.

Και δεύτερον, οι μαθητές καλούνται να δημιουργήσουν ένα πολυμεσικό υλικό με το Flip Book Maker ή Calameo που να συνδέεται με το βιβλίο και να αποτυπώνει όλα τα βαθύτερα νοήματα και τις εικόνες που αναδύθηκαν από τη διαδικασία της ανάγνωσης του βιβλίου

ΟΜΑΔΑ 3

«Τα στενά παπούτσια», Ζωρζ Σαρή

Υποστηρικτικό υλικό

Οι μαθητές διαβάζουν προσεκτικά τις οδηγίες σύμφωνα με τον τρόπο που θα εργαστούν και θα προσεγγίσουν το λογοτεχνικό κείμενο. Για να βοηθηθούν περισσότερο ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει ένα παράδειγμα εργασίας.

Οδηγός Μελέτης και δράσεων

Σύμφωνα με το οδηγό μελέτης και δράσης οι μαθητές αναλαμβάνουν να μελετήσουν το βιβλίο της ομάδας τους στον ελεύθερο χρόνο τους και μετέπειτα μέσω της πλατφόρμας moodle να καταγράψουν τις απόψεις τους, τις εντυπώσεις τους και τις ιδέες τους. Μετέπειτα ερχόμενοι στην τάξη οι μαθητές συμπληρώνουν τα φύλλα εργασίας που δημιούργησε ο εκπαιδευτικός με στόχο την ολική προσέγγιση του βιβλίου που διάβασαν.

Ολοκλήρωση δράσεων

Πρώτον, οι μαθητές παρακινούνται να δημιουργήσουν ψηφιακή αφήγηση (storytelling) με το λογισμικό Movie maker και να εκφράσουν με φυσικό και αβίαστο τρόπο τη δημιουργική και φαντασιακή επέκταση και νοηματοδότηση του περιεχομένου του βιβλίου.

Και δεύτερον, οι μαθητές καλούνται να δημιουργήσουν ένα πολυμεσικό υλικό με το Flip Book Maker ή Calameo που να συνδέεται με το βιβλίο και να αποτυπώνει όλα τα βαθύτερα νοήματα και τις εικόνες που αναδύθηκαν από τη διαδικασία της ανάγνωσης του βιβλίου

ΟΜΑΔΑ 4

«Το δέντρο που έδινε», Σελ Σιλβερστάιν

Υποστηρικτικό υλικό

Οι μαθητές διαβάζουν προσεκτικά τις οδηγίες σύμφωνα με τον τρόπο που θα εργαστούν και θα προσεγγίσουν το λογοτεχνικό κείμενο. Για να βοηθηθούν περισσότερο ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει ένα παράδειγμα εργασίας.

Οδηγός Μελέτης και δράσεων

Σύμφωνα με το οδηγό μελέτης και δράσης οι μαθητές αναλαμβάνουν να μελετήσουν το βιβλίο της ομάδας τους στον ελεύθερο χρόνο τους και μετέπειτα μέσω της πλατφόρμας moodle να καταγράψουν τις απόψεις τους, τις εντυπώσεις τους και τις ιδέες τους. Μετέπειτα ερχόμενοι στην τάξη οι μαθητές συμπληρώνουν τα φύλλα εργασίας που δημιούργησε ο εκπαιδευτικός με στόχο την ολική προσέγγιση του βιβλίου που διάβασαν. Μετέπειτα μέσα από συζήτηση αναδεικνύεται η χρησιμότητα του βιβλίου για τη ζωή τους και τα προσωπικά τους ενδιαφέροντα και η άμεση σύνδεσή του με το κοινωνικό γίγνεσθαι.

Ολοκλήρωση δράσεων

Πρώτον, οι μαθητές παρακινούνται και προτείνουν ανακαλυπτικά από μόνοι τους να δημιουργήσουν ψηφιακή αφήγηση (storytelling) με το λογισμικό Movie maker και να εκφράσουν με φυσικό και αβίαστο τρόπο τη δημιουργική και φαντασιακή επέκταση και νοηματοδότηση του περιεχομένου του βιβλίου.

Και δεύτερον, οι μαθητές καλούνται να δημιουργήσουν ένα πολυμεσικό υλικό με το Flip Book Maker ή Calameo που να συνδέεται με το βιβλίο και να αποτυπώνει όλα τα βαθύτερα νοήματα και τις εικόνες που αναδύθηκαν από τη διαδικασία της ανάγνωσης του βιβλίου

ΟΜΑΔΑ 5

«Ο Μικρός Πρίγκιπας», Αντουάν ντε Σαιντ Εξυπερύ Υποστηρικτικό υλικό

Οι μαθητές διαβάζουν προσεκτικά τις οδηγίες σύμφωνα με τον τρόπο που θα εργαστούν και θα προσεγγίσουν το λογοτεχνικό κείμενο. Για να βοηθηθούν περισσότερο ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει ένα παράδειγμα εργασίας.

Οδηγός Μελέτης και δράσεων

Σύμφωνα με το οδηγό μελέτης και δράσης οι μαθητές αναλαμβάνουν να μελετήσουν το βιβλίο της ομάδας τους στον ελεύθερο χρόνο τους και μετέπειτα μέσω της πλατφόρμας moodle να καταγράψουν τις απόψεις τους, τις εντυπώσεις τους και τις ιδέες τους. Μετέπειτα ερχόμενοι στην τάξη οι μαθητές συμπληρώνουν τα φύλλα εργασίας που δημιούργησε ο εκπαιδευτικός με στόχο την ολική προσέγγιση του βιβλίου που διάβασαν.

Ολοκλήρωση δράσεων

Πρώτον, οι μαθητές παρακινούνται να δημιουργήσουν ψηφιακή αφήγηση (storytelling) με το λογισμικό Movie maker και να εκφράσουν με φυσικό και αβίαστο τρόπο τη δημιουργική και φαντασιακή επέκταση και νοηματοδότηση του περιεχομένου του βιβλίου.

Και δεύτερον, οι μαθητές καλούνται να δημιουργήσουν ένα πολυμεσικό υλικό με το Flip Book Maker ή Calameo που να συνδέεται με το βιβλίο και να αποτυπώνει όλα τα βαθύτερα νοήματα και τις εικόνες που αναδύθηκαν από τη διαδικασία της ανάγνωσης του βιβλίου

Παρουσιάσεις ομάδων

Όλες οι ομάδες καλούνται να παρουσιάσουν στην ολομέλεια της τάξης τις δημιουργίες και το παραγόμενο ψηφιακό υλικό.

Αξιολόγηση διαδικασίας

Οι μαθητές καλούνται να καταθέσουν απόψεις και συμπεράσματα και να αυτοαξιολογήσουν τη συμβολή τους στην ομαδική-συνεργατική δραστηριοποίηση. Οι μαθητές θα κληθούν να αξιολογήσουν την διαδικασία σχετικά με τον τρόπο εργασίας στο πλαίσιο της πλατφόρμας και γενικότερα των ψηφιακών εργαλείων μάθησης. Θα τους ζητείται να αξιολογήσουν τις δραστηριότητες που πραγματοποίησαν στο πλαίσιο του έργου, τις γνώσεις που αποκόμισαν και τα συναισθήματα (π.χ. χαρά, ικανοποίηση, ενδιαφέρον ή μη) που άντλησαν από αυτές. Επίσης θα

Δ' ΦΑΣΗ:
Παρουσίαση και
αξιολόγηση
δραστηριοτήτων

	προσπαθήσουν να αποδώσουν το βαθμό συνεργατικότητας και αλληλεπίδρασης για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων τόσο με τους συμμαθητές τους όσο και με τον/την εκπαιδευτικό.
--	---

Πίνακας 5: Αναλυτική περιγραφή 3^{ου} σεναρίου

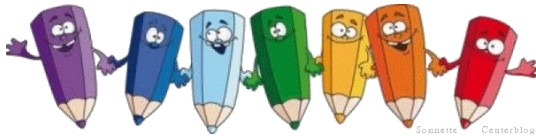

Οι ομάδες καλούνται να διερευνήσουν σε βάθος μία υπό μελέτη θεματική ενότητα του μαθησιακού αντικειμένου.

Οι θεματικές ενότητες του μαθησιακού αντικειμένου:

- **ΥΠΕΡΘΕΡΜΑΝΣΗ ΤΟΥ ΠΛΑΝΗΤΗ - ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ**
- **ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ- ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ**
- **ΡΥΠΑΝΣΗ - ΜΟΛΥΝΣΗ**
- **ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ**
- **ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΑΜΑΓΕΣ**

Στους μαθητές δίνεται ένας φάκελος ο οποίος περιέχει τα εξής απαραίτητα στοιχεία:

-αρχικό φύλλο με χρήσιμες οδηγίες και πληροφορίες για να διερευνήσουν ένα πρόβλημα και μετέπειτα να προτείνουν τη λύση ή τις λύσεις του

-χρήσιμα links, για να οδηγηθούν **σε αυτοκαθοδηγούμενη ιστοεξερεύνηση** και να συλλέξουν το απαραίτητο πληροφοριακό υλικό

-ψηφιακό υλικό με τους απαραίτητους **γραμματικούς και συντακτικούς κανόνες** για την ορθή χρήση της γλώσσας μέσα σε ένα επικοινωνιακό περιβάλλον.

Οι δραστηριότητες των ομάδων ακολουθούν τα εξής βήματα:

- ❖ Επεξεργασία έντυπου και ψηφιακού πληροφοριακού υλικού.
- ❖ Κατανόηση ορισμών, φαινομένων, εννοιών που συνδέονται άμεσα με το υπό διερεύνηση θέμα.
- ❖ Καταγραφή αιτιών, συνεπειών και τρόπων αντιμετώπισης του προβλήματος (εννοιολογική χαρτογράφηση).
- ❖ Παρουσίαση των σχεδίων δράσης των ομάδων και διάχυση των πληροφοριών.

Αρχικό φύλλο εργασίας μοβ ομάδας ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ

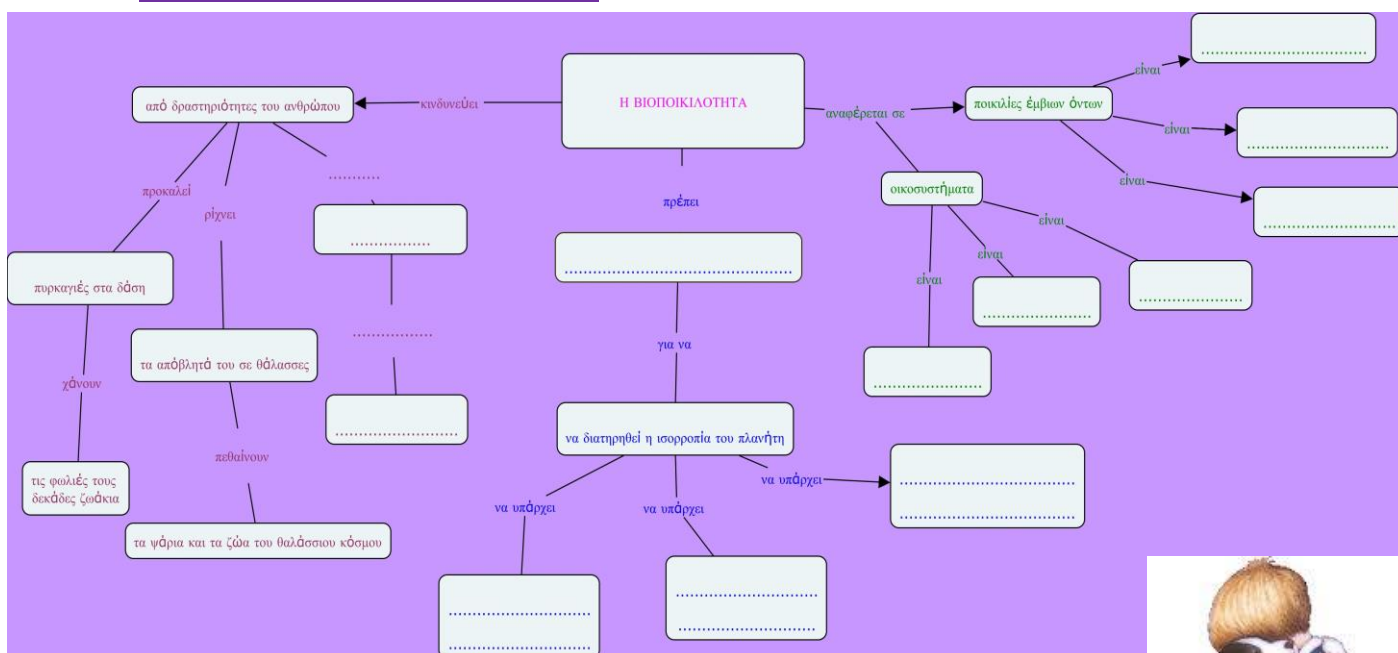
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ & ΧΡΗΣΙΜΟ ΥΛΙΚΟ

- http://anoixtosxoleio.weebly.com/omicron-phi943lambdaomicronsigmaf-mualphasigmaf-tauomicron-piepsilonrhoiotabeta940lambdalambdaomicronnu.html#_VcS86Pntmko
- http://daskalabm4.blogspot.gr/2012/08/1_5131.html
- http://www.helmepajunior.gr/dnews2.php?article_id=639
- http://kpe-kastor.kas.sch.gr/biodiversity_site/b/biodiversity.htm
- <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=237>
- http://ec.europa.eu/environment/basics/natural-capital/biodiversity/index_el.htm
- <http://www.gpeppas.gr/perivalon/biopikilotita.html>

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

- Συζητάμε και ανταλλάσσουμε απόψεις για τη βιοποικιλότητα.
- Μελετάμε πολύ προσεκτικά και αντλούμε πολλές και χρήσιμες πληροφορίες για το φαινόμενο από τα παρακάτω links.
- Μελετάμε το θεωρητικό ψηφιακό υλικό που μας δίνετε με γραμματικούς, ορθογραφικούς και μορφοσυντακτικούς κανόνες.
- Συμπληρώνουμε τον εννοιολογικό χάρτη με τις κύριες κατηγορίες και όσων είναι υπό εξαφάνιση, καθώς επίσης, τρόπους προστασίας της βιοποικιλότητας.
- Προτείνουμε το δικό μας σχέδιο δράσης και παρέμβασης.

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ

Ο εννοιολογικός χάρτης συμπληρώνεται και αναπροσαρμόζεται σύμφωνα με τις ανάγκες της ομάδας στο λογισμικό εννοιολογικής χαρτογράφησης που δημιουργήθηκε StarTools.

Αρχικό φύλλο εργασίας κόκκινης ομάδας
ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ - ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

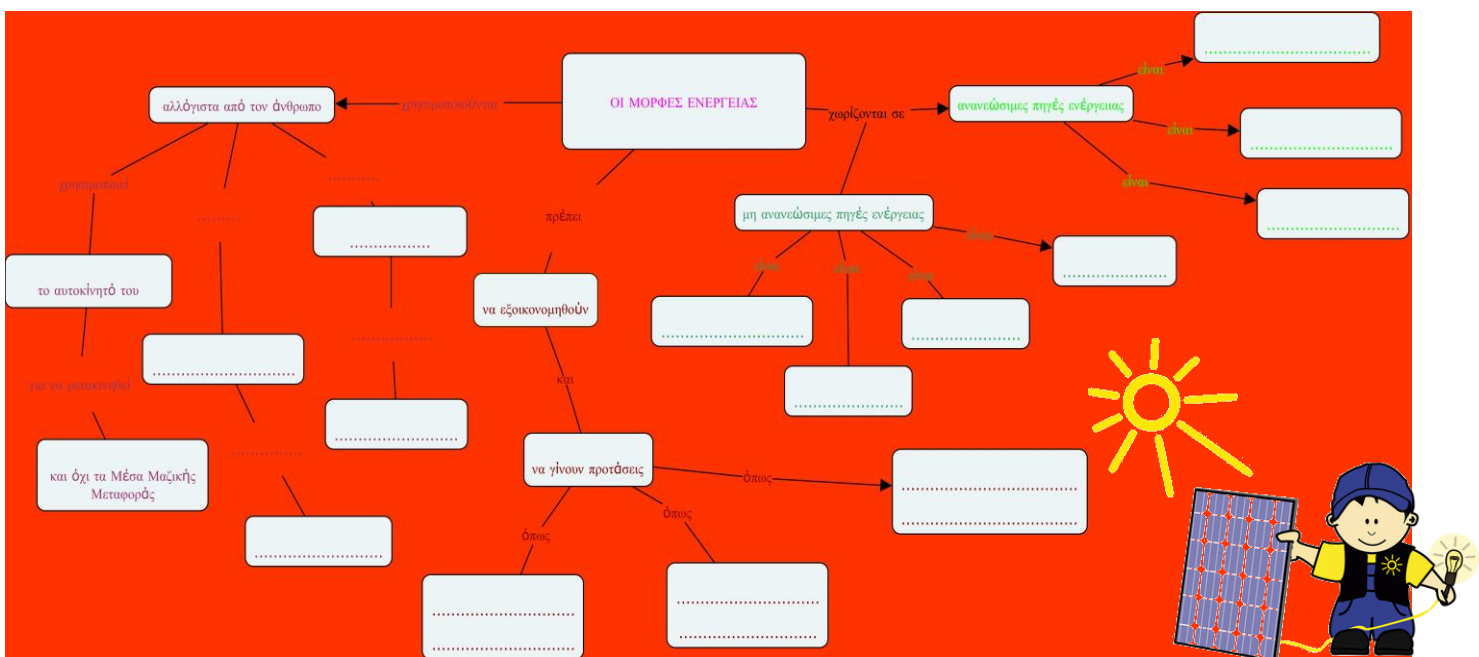
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ & ΧΡΗΣΙΜΟ ΥΛΙΚΟ

1. <http://anoixtosxoleio.weebly.com/omicron-phi943lambdaomicronsigmaaf-mualphasigmaaf-taomicron-piepsilonrhoiotabeta940lambdalambdaomicronnu.html#.VcS86Pntmko>
2. http://daskalabm4.blogspot.gr/2012/08/1_5131.html
3. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CF%8E%CF%83%CE%B9%CE%BC%CE%B5%CF%82_%CF%80%CE%B7%CE%B3%CE%AD%CF%82_%CE%B5%CE%BD%CE%AD%CF%81%CE%B3%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CF%82
4. <http://www.cie.org.cy/sxoliko.html#menu2-1-3>
5. <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=353&lang=1&catid=1>
6. <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=285&language=el-GR>

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Συζητάμε και ανταλλάσσουμε απόψεις για την εξοικονόμηση ενέργειας και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.
2. Μελετάμε πολύ προσεκτικά και αντλούμε πολλές και χρήσιμες πληροφορίες για το φαινόμενο από τα παρακάτω links.
3. Μελετάμε το θεωρητικό ψηφιακό υλικό που μας δίνετε με γραμματικούς, ορθογραφικούς και μορφοσυντακτικούς κανόνες.
4. Συμπληρώνουμε τον εννοιολογικό χάρτη με τις βασικές μορφές ενέργειας και τις κύριες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.
5. Προτείνουμε το δικό μας σχέδιο δράσης και παρέμβασης.

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ

Ο εννοιολογικός χάρτης συμπληρώνεται και αναπροσαρμόζεται σύμφωνα με τις ανάγκες της ομάδας στο λογισμικό εννοιολογικής χαρτογράφησης που δημιουργήθηκε CmapTools.

Αρχικό φύλλο εργασίας πορτοκαλί ομάδας
ΡΥΠΑΝΣΗ/ΜΟΛΥΝΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ & ΧΡΗΣΙΜΟ ΥΛΙΚΟ

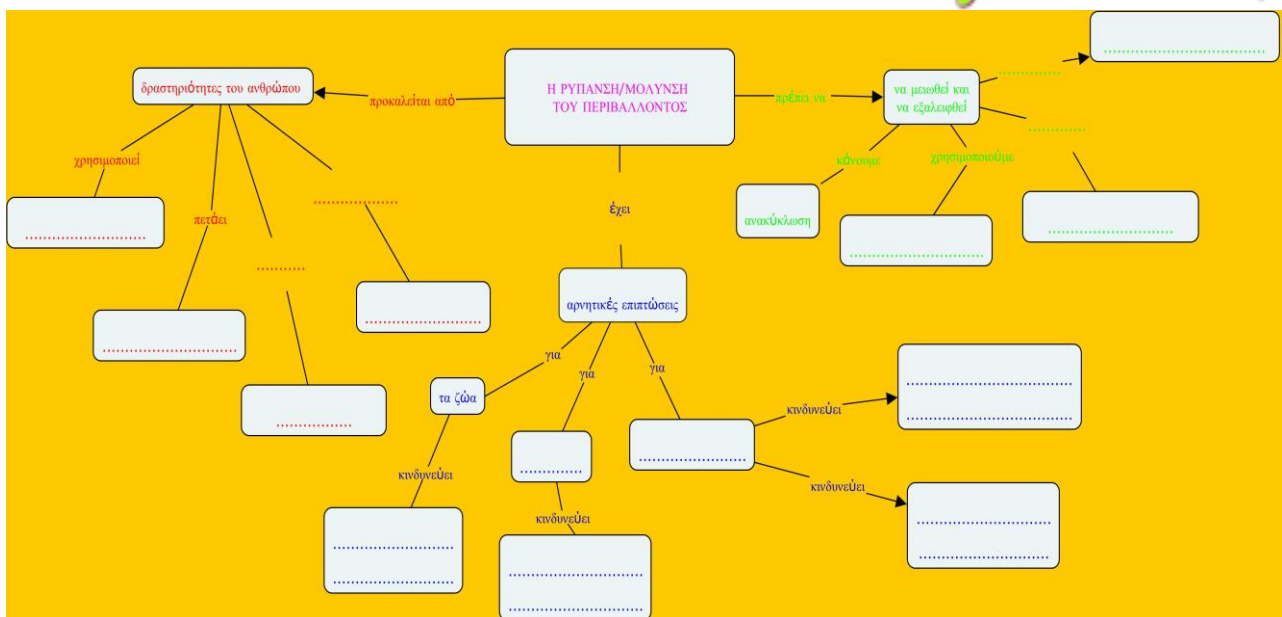
1. <http://anoixtosxoleio.weebly.com/omicron-phi943lambdaomicronsigmaf-mualphasigmaf-taomicron-riepsilonrhoiotabeta940lambdalambdaomicronnu.html#.VcS86Pntmko>
2. http://daskalabm4.blogspot.gr/2012/08/1_5131.html
3. <http://vlavitrips.com/oikoltriad/index.php/el/pollutionmenuqr/polutiongenerealgr>
4. <http://elzoni.gr/html/ent/850/ent.48850.asp>
5. <https://prezi.com/lq1qpxfbofbx/presentation/>
6. <https://www.youtube.com/watch?v=wM1VaSIAFcE>
7. http://www.earthsos.gr/2007/02/blog-post_22.html
8. http://www.edc.uoc.gr/~odysseas/web/sxedia_Didaskalias/sxedia/thalassa_oikologia/3h_thl_yposthr_yliko_rupansh2_thalas_oikolog.pdf
9. <http://www.kykkos.org.cy/imkt.cy.net/05/T05-038.pdf>

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Συζητάμε και ανταλλάσσουμε απόψεις για τη ρύπανση/μόλυνση του περιβάλλοντος.
2. Μελετάμε πολύ προσεκτικά και αντλούμε πολλές και χρήσιμες πληροφορίες για το φαινόμενο από τα παρακάτω links.
3. Μελετάμε το θεωρητικό ψηφιακό υλικό που μας δίνετε με γραμματικούς, ορθογραφικούς και μορφοσυντακτικούς κανόνες.
4. Συμπληρώνουμε τον εννοιολογικό χάρτη με τις κύριες αιτίες, τις συνέπειες και τους τρόπους αντιμετώπισης του φαινομένου.
5. Προτείνουμε το δικό μας σχέδιο δράσης και παρέμβασης.

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ

Ο εννοιολογικός χάρτης συμπληρώνεται και αναπροσαρμόζεται σύμφωνα με τις ανάγκες της ομάδας στο λογισμικό εννοιολογικής χαρτογράφησης που δημιουργήθηκε SmartTools.

Έντυπο αξιολόγησης της διαδικασίας και
αυτοαξιολόγησης της εργασίας μου στην ομάδα

1. Φύλο: Αγόρι Κορίτσι:
2. Τάξη: _____
3. Ομάδα Εργασίας: _____
4. Πιστεύω ότι το θέμα ήταν:
Πολύ ενδιαφέρον	Αρκετά ενδιαφέρον	Λίγο ενδιαφέρον
☐	☐	☐
5. Πιστεύω ότι ο τρόπος με τον οποίο εργαστήκαμε ήταν:
Πρωτότυπος	Συνηθισμένος	Βαρετός
☐	☐	☐
6. Πιστεύω ότι η συνεργασία μου με τα υπόλοιπα παιδιά της ομάδας μου ήταν:
Σημαντική καθ'όλη τη διάρκεια	Κάποιες φορές σημαντική	Λίγο σημαντική
☐	☐	☐
7. Βρίσκω τη χρήση του υπολογιστή:
Χρήσιμη και ωφέλιμη καθ'όλη τη διάρκεια	Χρήσιμη και ωφέλιμη κάποιες φορές	Λίγο χρήσιμη και ωφέλιμη
☐	☐	☐
8. Πιστεύω ότι ο / η εκπαιδευτικός ήταν:
Πολύ βοηθητικός	Κάποιες φορές βοηθητικός	Λίγο βοηθητικός
☐	☐	☐
9. Κατά τη γνώμη μου όλη η διαδικασία ήταν για μένα:
Πολύ ενδιαφέρουσα	Αρκετά ενδιαφέρουσα	Λίγο ενδιαφέρουσα
☐	☐	☐
10. Το αποτέλεσμα ήταν:
Εξαιρετικό!	Αρκετά καλό.	Λίγο καλό.
☐	☐	☐

Εκπαιδευτικό σενάριο 2
«Παρουσιάζω και προβάλλω την πόλη μου»

Στους μαθητές προβάλλεται ένα μικρό βίντεο με στοιχεία και ομορφιές της πόλης τους. Συγκεκριμένα: https://www.youtube.com/watch?v=O_hzOFZNOpk
Μετάπειτα η εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές και τους παροτρύνει να δημιουργήσουν το δικό τους ψηφιακό υλικό, στο οποίο θα παρουσιάζουν και θα προβάλλουν την πόλη τους (το υλικό θα αναρτηθεί στην ιστοσελίδα της τάξης τους.

Ο χωρισμός των μαθητών σε ομάδες θα γίνει σύμφωνα με τις προτιμήσεις και τα ενδιαφέροντα των μαθητών:

- **Ομάδα Α** - Όσοι μαθητές αγαπούν τις φυσικές ομορφιές της πόλης τους.
- **Ομάδα Β** - Όσοι μαθητές αγαπούν την πολιτιστική κληρονομιά και τα αξιοθέατα της πόλης τους.
- **Ομάδα Γ** - Όσοι μαθητές αγαπούν τον τρόπο ζωής και την κουλτούρα των πολιτών της πόλης τους.
- **Ομάδα Δ** - Όσοι μαθητές αγαπούν τις μορφές τέχνης και γραμμάτων που αναπτύσσονται στην πόλη τους.
- **Ομάδα Ε** - Όσοι μαθητές γνωρίζουν τα υπέρ και τα κατά της πόλης τους.

Σύμφωνα με τις προτιμήσεις των μαθητών και τα ενδιαφέροντά τους διαμορφώνεται και το κοινό χαρακτηριστικό της κάθε ομάδας. Αυτόματα ρυθμίζονται τα βασικά μέρη του project και οι θεματικές ενότητες που θα αναλάβουν να μελετήσουν σε βάθος οι ομάδες και να παρουσιάσουν το υλικό στην ολομέλεια της τάξης.

Ενοποίηση παρουσιάσεων: Σύνδεση των θεματικών ενότητων κάτω από τη σκέπη του βασικού θέματος που είναι η παρουσίαση και η προβολή της πόλης τους.

ΟΜΑΔΕΣ – ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΟΜΑΔΑ Α	ΟΜΑΔΑ Β	ΟΜΑΔΑ Γ	ΟΜΑΔΑ Δ	ΟΜΑΔΑ Ε
Οι φυσικές ομορφιές και όλα τα χαρακτηριστικά του φυσικού περιβάλλοντος της πόλης π.χ. κλίμα, τόπος, γεωγραφικό σημείο.	Η ιστορία (τοπική ή εθνική), η πολιτιστική κληρονομιά, τα αξιοθέατα και τα μνημεία της πόλης. Γενικότερα, προβάλλονται όλες οι εκφάνσεις πολιτισμού της συγκεκριμένης πόλης.	Ο τρόπος ζωής και οι καθημερινές συνήθειες των πολιτών. Πώς ζουν, πώς μιλούν και εκφράζονται, πώς διασκεδάζουν και με ποιους τρόπους διαμορφώνουν μια δική τους ταυτότητα ή κουλτούρα.	Οι μορφές τέχνης και η ανάπτυξη των γραμμάτων. Όλα εκείνα τα στοιχεία που συντέλεσαν στην άνθιση κάποιων τεχνών και επιστημών.	Τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία της συγκεκριμένης πόλης. Είναι σημαντικό να αποτιμηθούν τα υπέρ και τα κατά και να προταθούν προτάσεις βελτιώσεις και ανάπτυξης όπου είναι απαραίτητο.

Δραστηριότητες ΟΜΑΔΑΣ Α':

- Εικονική περιήγηση με *google maps* και αποτύπωση της διαδικασίας.
- Συλλογή πληροφοριών από τοπικούς φορείς για τα περιβαλλοντικά στοιχεία της πόλης π.χ. Φορέας Διαχείρισης της Λίμνης Παμβώτιδας.
- Δημιουργία ψηφιακού τοίχου (με το λογισμικό *radlet*) με όλα τα απαραίτητα στοιχεία που αποτελούν το φυσικό περιβάλλον της πόλης.

Δραστηριότητες ΟΜΑΔΑΣ Β':

- Αναζήτηση σε βιβλιοθήκες και σε ιστορικό υλικό για τη συλλογή πληροφοριακού υλικού.
- Συλλογή και επεξεργασία εικόνων και υπερσυνδέσμων με τα αξιοθέατα της πόλης και δημιουργία ψηφιακών περιγραφικών και αφηγηματικών κειμένων.
- Δημιουργία *e-book* με το *Calameo* ως τελικό προϊόν.

Δραστηριότητες ΟΜΑΔΑΣ Γ':

- Υλοποίηση συνεντεύξεων - αφηγήσεων των μαθητών σε άλλους μαθητές ή μαθητών σε εκπαιδευτικούς για τον τρόπο ζωής και τις καθημερινές συνήθειες των πολιτών.
- Μελέτη και επεξεργασία του αφηγηματικού υλικού.
- Δημιουργία wiki (συνεργατικό εργαλείο web 2.0) για τη σύνταξη συνεργατικού αφηγηματικού κειμένου με περιστατικά και βιωματικές καταστάσεις των μαθητών.

Δραστηριότητες ΟΜΑΔΑΣ Δ':

- Συλλογή υλικού και μελέτη σε βάθος για τις τέχνες που αναπτύχθηκαν στην πόλη και για τις επιστήμες π.χ. ύπαρξη πανεπιστημιακού ιδρύματος
- Επεξεργασία και παρουσίαση υλικού με λογισμικό παρουσίασης π.χ. prezi.

Δραστηριότητες ΟΜΑΔΑΣ Ε':

- Δημιουργία ερωτηματολογίου με τη βοήθεια των google forms για τα υπέρ και τα κατά της πόλης τους.
- Μοίρασμα κοινού εγγράφου και ηλεκτρονική συμπλήρωση ερωτηματολογίου.
- Συλλογή και επεξεργασία δεδομένων.
- Παρουσίαση και καταγραφή αποτελεσμάτων.

Φύλλο εργασίας Α' ομάδας
ΟΙ ΟΜΟΡΦΙΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΜΟΥ

1. Πληκτρολογήστε <https://www.google.com/maps> για εικονική περιήγηση με google maps και αποτυπώστε τη διαδικασία:

➤ *Τι είδατε;*

.....
.....
.....
.....

➤ *Πόσο χρήσιμο και εύκολο ήταν το google maps;*

.....
.....
.....

2. Μελετήστε το θεωρητικό ψηφιακό υλικό που δίνεται στον παρακάτω σύνδεσμο και ξαναθυμηθείτε τους κανόνες:

http://anoixtosxoleio.weebly.com/eta-zetaomega942-sigmatauetanu-pi972lambdaeta.html#.VccSI_ntmko

3. Επισκεφτείτε τις ιστοσελίδες και μελετήστε το πληροφοριακό και εικονογραφικό υλικό:

- του Φορέα Διαχείρισης της Λίμνης Παμβώτιδας
<http://www.lakepamvotis.gr/>
- του Δήμου Ιωαννιτών
<http://www.ioannina.gr/p2/index.php>
- του Αρχαιολογικού Μουσείου Ιωαννίνων
<http://www.amio.gr/>
- του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
<http://www.uoi.gr/gr/>
- της ηλεκτρονικής εγκυκλοπαιδείας Βικιπαίδεια
<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%89%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%B9%CE%BD%CE%B1>
- της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών
http://www.ehm.gr/museum_history.php

4. Δημιουργήστε έναν ψηφιακό τοίχο με το λογισμικό radlet στον οποίο θα προβάλλετε όλα τα στοιχεία που αποτελούν το φυσικό περιβάλλον της πόλης.

- ✓ Μην ξεχάσετε να κάνετε μια προεργασία των κειμένων σύμφωνα με τις οδηγίες και τους κανόνες του θεωρητικού υλικού!
- ✓ Παρακολουθήστε με τη βοήθεια της εκπαιδευτικού ένα βίντεο για τον τρόπο εργασίας στον ψηφιακό τοίχο:

<https://www.youtube.com/watch?v=bt6orv2QfZw>

Φύλλο εργασίας Β' ομάδας
Η ΙΣΤΟΡΙΑ, ΤΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΜΟΥ

1. Μελετήστε το θεωρητικό ψηφιακό υλικό που δίνεται στον παρακάτω σύνδεσμο και ξαναθυμηθείτε τους κανόνες:

http://anoixtosxoleio.weebly.com/eta-zetaomega942-sigmatauetanu-pi972lambdaeta.html#.VccSI_ntmko

2. Επισκεφτείτε τις ιστοσελίδες και μελετήστε το πληροφοριακό και εικονογραφικό υλικό:

- του Φορέα Διαχείρισης της Λίμνης Παμβώτιδας
<http://www.lakepamvotis.gr/>
- του Δήμου Ιωαννιτών
<http://www.ioannina.gr/p2/index.php>
- του Αρχαιολογικού Μουσείου Ιωαννίνων
<http://www.amio.gr/>
- του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
<http://www.uoi.gr/gr/>
- της ηλεκτρονικής εγκυκλοπαιδείας Βικιπαίδεια
<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%89%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%B9%CE%BD%CE%B1>
- της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών
http://www.ehm.gr/museum_history.php

3. Φτάζτε τις δικές σας δημιουργίες ακολουθώντας τα παρακάτω βήματα:

1 ^ο ΒΗΜΑ	2 ^ο ΒΗΜΑ	3 ^ο ΒΗΜΑ
Δημιουργήστε ψηφιακά περιγραφικά και αφηγηματικά κείμενα σε word ή σε powerpoint.	Έπειτα, εμπλουτίστε τα κείμενα με εικόνες από τα αξιοθέατα και τα μνημεία της πόλης.	Τέλος, το ψηφιακό αυτό υλικό σας μετατρέψτε το σε ebook με το λογισμικό Calameo και την βοήθεια της εκπαιδευτικού.

Φύλλο εργασίας Γ' ομάδας
Ο ΤΡΟΠΟΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΣΥΝΗΘΕΙΕΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

1. Μελετήστε το θεωρητικό ψηφιακό υλικό που δίνεται στον παρακάτω σύνδεσμο και ξαναθυμηθείτε τους κανόνες:

http://anoixtosxoleio.weebly.com/eta-zetaomega942-sigmatauetanu-pi972lambdaeta.html#.VccSI_ntmko

2. Υλοποιήστε συνεντεύξεις - αφηγήσεις από τους συμμαθητές σας ή από τους εκπαιδευτικούς του σχολείου για τον τρόπο ζωής και τις καθημερινές συνήθειες των πολιτών.

Οδηγός ερωτήσεων συνεντεύξεων

1 ^η ερώτηση	Τι κάνουν καθημερινά οι άνθρωποι στην πόλη σου;
2 ^η ερώτηση	Με ποια επαγγέλματα ασχολούνται; Υπάρχει κάποιο επάγγελμα πολύ συνηθισμένο στην πόλη σου;
3 ^η ερώτηση	Πώς περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους οι μεγάλοι και πώς τα παιδιά;
4 ^η ερώτηση	Πώς είναι σαν χαρακτήρες οι κάτοικοι της πόλης σου;
5 ^η ερώτηση	Τι τους αρέσει περισσότερο να κάνουν;
6 ^η ερώτηση	Πώς μιλούν; Έχουν κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό στην ομιλία τους;

3. Μετά την ολοκλήρωση των συνεντεύξεων ακολουθεί μελέτη και επεξεργασία του αφηγηματικού υλικού.

- ✓ Καταγράψτε τις απαντήσεις.
- ✓ Μελετήστε και συγκρίνετε τις απαντήσεις.
- ✓ Εξάγετε τα συμπεράσματά σας.

5. Τέλος, συμπληρώστε το wiki (συνεργατικό εργαλείο web 2.0) και συντάξτε ένα συνεργατικό αφηγηματικό κείμενο με περιστατικά και βιωματικές καταστάσεις που βιώσατε εσείς οι ίδιοι στην πόλη σας:

<http://e-learning.ilei.sch.gr/moodle/mod/wiki/view.php?id=102716>

Φύλλο εργασίας Δ' ομάδας
ΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΤΕΧΝΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΜΟΥ

1. Μελετήστε το θεωρητικό ψηφιακό υλικό που δίνεται στον παρακάτω σύνδεσμο και ξαναθυμηθείτε τους κανόνες:

http://anoixtosxoleio.weebly.com/eta-zetaomega942-sigmatauetanu-pi972lambdaeta.html#.VccSI_ntmko

2. Επισκεφτείτε τις ιστοσελίδες και μελετήστε το πληροφοριακό και εικονογραφικό υλικό:

- του Φορέα Διαχείρισης της Λίμνης Παμβώτιδας
<http://www.lakepamvotis.gr/>
- του Δήμου Ιωαννιτών
<http://www.ioannina.gr/p2/index.php>
- του Αρχαιολογικού Μουσείου Ιωαννίνων
<http://www.amio.gr/>
- του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
<http://www.uoi.gr/gr/>
- της ηλεκτρονικής εγκυκλοπαιδείας Βικιπαίδεια
<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%89%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%B9%CE%BD%CE%B1>
- της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών
http://www.ehm.gr/museum_history.php

3. Φτιάξτε τις δική σας παρουσίαση για τις επιστήμες και τις τέχνες που αναπτύχθηκαν στην πόλη σου ακολουθώντας τα παρακάτω βήματα:

1 ^ο ΒΗΜΑ	2 ^ο ΒΗΜΑ	3 ^ο ΒΗΜΑ
Δημιουργήστε ψηφιακά περιγραφικά και αφηγηματικά κείμενα με το λογισμικό παρουσίασης <i>prezi</i> .	Έπειτα, εμπλουτίστε τα κείμενα με εικόνες ή συναφείς υπερσυνδέσμους.	Τέλος, την ψηφιακή αυτή παρουσίασή σας ανεβάστε την στο δικτυακό τόπο που θα παρουσιαστεί το περιοδικό σας.

Φύλλο εργασίας Ε' ομάδας
ΤΑ ΘΕΤΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΜΟΥ

1. Μελετήστε το θεωρητικό ψηφιακό υλικό που δίνεται στον παρακάτω σύνδεσμο και ξαναθυμηθείτε τους κανόνες:

http://anoixtosxoleio.weebly.com/eta-zetaomega942-sigmatauetanu-pi972lambdaeta.html#.VccSI_ntmko

2. Επισκεφτείτε τις ιστοσελίδες και μελετήστε το πληροφοριακό και εικονογραφικό υλικό:

- του Φορέα Διαχείρισης της Λίμνης Παμβώτιδας
<http://www.lakepamvotis.gr/>
- του Δήμου Ιωαννιτών
<http://www.ioannina.gr/p2/index.php>
- του Αρχαιολογικού Μουσείου Ιωαννίνων
<http://www.amio.gr/>
- του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
<http://www.uoi.gr/gr/>
- της ηλεκτρονικής εγκυκλοπαιδείας Βικιπαίδεια
<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%89%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%B9%CE%BD%CE%B1>
- της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών
http://www.ehm.gr/museum_history.php

3. Κάντε τη δική σας έρευνα για τα θετικά και τα αρνητικά της πόλης σου ακολουθώντας τα παρακάτω βήματα:

1° ΒΗΜΑ	2° ΒΗΜΑ	3° ΒΗΜΑ	4° ΒΗΜΑ
Δημιουργήστε ένα ερωτηματολόγιο με τη βοήθεια των google forms για τα υπέρ και τα κατά της πόλης σας.	Κάντε με τη βοήθεια της εκαιδευτικού μοίρασμα κοινού εγγράφου και ύστερα ηλεκτρονική συμπλήρωση ερωτηματολογίου.	Συλλέξτε τα δεδομένα και επεξεργαστείτε τα. Εξάγετε συμπεράσματα.	Παρουσιάστε τα αποτελέσματα και ανεβάστε τα στο δικτυακό τόπο που θα παρουσιαστεί το περιοδικό σας.

Εκπαιδευτικό σενάριο 3
«Οι φίλοι σε γλωσσική και
συναισθηματική αλληλεπίδραση»

Οι μαθητές παρακολουθούν ένα βίντεο από την εκπαιδευτική τηλεόραση (<http://www.edutv.gr/deyterobathmia/parea>)

ή (<https://www.youtube.com/watch?v=wcEUZximwgs>)

με αφορμή την πραγματοποίηση της 6^{ης} ενότητας του βιβλίου της Γλώσσας των μαθητών. Στόχος είναι **η φιλία** να αποτελέσει το έναυσμα για την καλλιέργεια της γλωσσικής και γενικότερα της εκφραστικής ικανότητας των μαθητών τόσο στον προφορικό όσο και στον γραπτό λόγο.

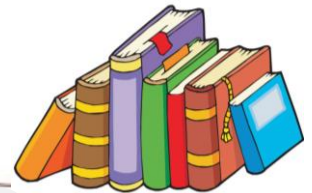
Η εκπαιδευτικός έχει παρουσιάσει πολλά σχετικά λογοτεχνικά βιβλία και τα παιδιά διαλέγουν 5 γνωστά λογοτεχνικά βιβλία της αρεσκείας τους τα οποία αναφέρονται στο συγκεκριμένο θέμα του σεναρίου:

1. «Φλενάδα, φουντουκιά μου», Αγγελική Βαρελά
2. «Ένα σακί μαλλιά», Παντελής Καλιότσος
3. «Τα στενά παπούτσια», Ζωρζ Σαρή
4. «Το δέντρο που έδινε», Σελ Σιλβερστάιν
5. «Ο Μικρός Πρίγκιπας», Αντουάν ντε Σαιντ Εξυπερύ

Οι μαθητές εκφράζουν αρχικές εκτιμήσεις, σχόλια και προσδοκίες. Επιλέγουν να κρίνουν και να κάνουν μια αρχική αξιολόγηση σε ένα από τα πέντε βιβλία.

- ✓ Οι μαθητές αναλαμβάνουν να μελετήσουν το βιβλίο της ομάδας τους στον ελεύθερο χρόνο τους και μετέπειτα μέσω της πλατφόρμας moodle να καταγράψουν τις απόψεις τους, τις εντυπώσεις τους και τις ιδέες τους.
- ✓ Μετέπειτα ερχόμενοι στην τάξη οι μαθητές συμπληρώνουν τα φύλλα εργασίας που δημιούργησε ο εκπαιδευτικός.
- ✓ Δημιουργούν ψηφιακή αφήγηση (storytelling) με το λογισμικό Movie maker και εκφράζουν με φυσικό τρόπο το περιεχόμενο του βιβλίου.
- ✓ Δημιουργούν ένα πολυμεσικό υλικό με το λογισμικό Flip Book Maker ή Calameo που να συνδέεται με το βιβλίο και να αποτυπώνει όλα τα βαθύτερα νοήματα αυτού.

ΟΜΑΔΑ 1
«ΦΙΛΕΝΑΔΑ, ΦΟΥΝΤΟΥΚΙΑ ΜΟΥ»

ΦΟΡΜΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

1. Το βιβλίο ήταν.....
  2. Η πλοκή του βιβλίου μου άρεσε /δεν μου άρεσε γιατί.....
  3. Οι χαρακτήρες του βιβλίου ήταν.....
  4. Ο αγαπημένος μου ήρωας του βιβλίου ήταν.....
  5. Μου άρεσε/Δεν μου άρεσε το τέλος του βιβλίου γιατί.....
- Με ποια λέξη θα χαρακτήριζες το βιβλίο; Κύκλωσε το κατάλληλο επίθετο.

Συγκινητικό

Ενδιαφέρον

Αδιάφορο

Βαρετό

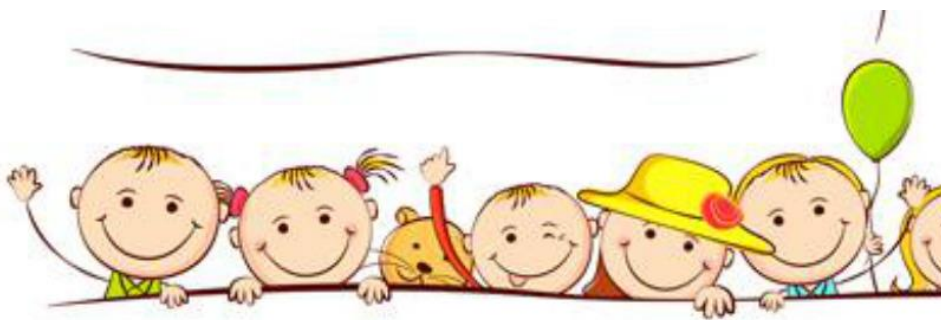
«Εκπαιδευτικός όμιλος λογοτεχνίας» και στο θέμα 3 στην παρακάτω διεύθυνση:

<http://e-learning.ilei.sch.gr/moodle/course/view.php?id=3807>

✚ Τα εγχειρίδια χρήσης και βοήθειας των λογισμικών Movie Maker και Flip Book Maker είναι:

<https://www.youtube.com/watch?v=pHcQVKUNzGY>

<https://www.youtube.com/watch?v=irfDZdAsThY>

ΟΜΑΔΑ 2
«ΕΝΑ ΣΑΚΙ ΜΑΛΛΙΑ»

ΦΟΡΜΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

1. Το βιβλίο ήταν..... ,..... ,..... .
2. Η πλοκή του βιβλίου μου άρεσε /δεν μου άρεσε γιατί.....
.....
3. Οι χαρακτήρες του βιβλίου ήταν.....
.....
4. Ο αγαπημένος μου ήρωας του βιβλίου ήταν.....
.....
5. Μου άρεσε/Δεν μου άρεσε το τέλος του βιβλίου γιατί.....
.....

Με ποια λέξη θα χαρακτήριζες το βιβλίο; Κύκλωσε το κατάλληλο επίθετο.

Συγκινητικό

Ενδιαφέρον

Αδιάφορο

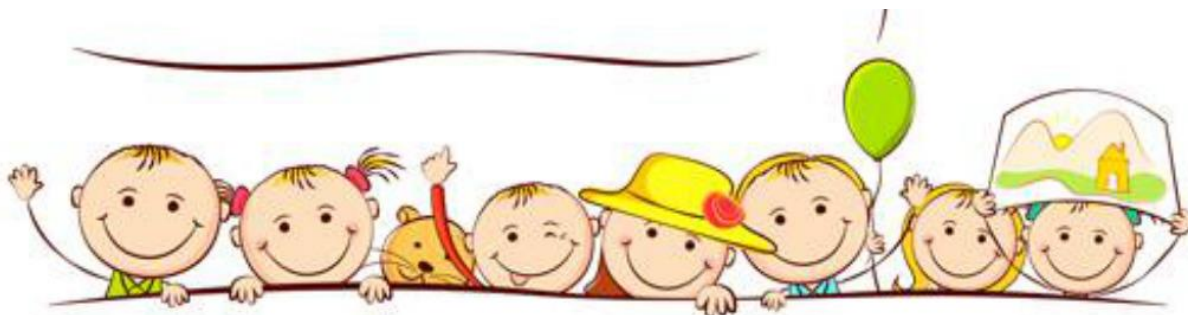
Βαρετό

- ✚ Το wiki για το βιβλίο βρίσκεται στην πλατφόρμα moodle στο μάθημα «Εκπαιδευτικός όμιλος λογοτεχνίας» και στο **θέμα 3** στην παρακάτω διεύθυνση:

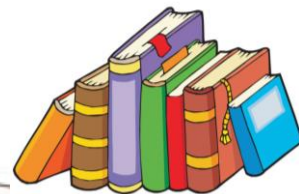
<http://e-learning.ilei.sch.gr/moodle/course/view.php?id=3807>

- ✚ Τα εγχειρίδια χρήσης και βοήθειας των λογισμικών Movie Maker και Flip Book Maker είναι:

<https://www.youtube.com/watch?v=pHcQVKUNzGY>

ΟΜΑΔΑ 3
«ΤΑ ΣΤΕΝΑ ΠΑΠΟΥΤΣΙΑ»

ΦΟΡΜΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

1. Το βιβλίο ήταν.....
2. Η πλοκή του βιβλίου μου άρεσε /δεν μου άρεσε γιατί.....
3. Οι χαρακτήρες του βιβλίου ήταν.....
4. Ο αγαπημένος μου ήρωας του βιβλίου ήταν.....
5. Μου άρεσε/Δεν μου άρεσε το τέλος του βιβλίου γιατί.....

Με ποια λέξη θα χαρακτήριζες το βιβλίο; Κύκλωσε το κατάλληλο επίθετο.

Συγκινητικό

Ενδιαφέρον

Αδιάφορο

Βαρετό

- ✚ Το wiki για το βιβλίο βρίσκεται στην πλατφόρμα moodle στο μάθημα «Εκπαιδευτικός όμιλος λογοτεχνίας» και στο **θέμα 3** στην παρακάτω διεύθυνση:

<http://e-learning.ilei.sch.gr/moodle/course/view.php?id=3807>

- ✚ Τα εγχειρίδια χρήσης και βοήθειας των λογισμικών Movie Maker και Flip Book Maker είναι:

<https://www.youtube.com/watch?v=pHcQVKUNzGY>

ΟΜΑΔΑ 4 «ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ ΠΟΥ ΕΔΙΝΕ»

ΦΟΡΜΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

1. Το βιβλίο ήταν.....
2. Η πλοκή του βιβλίου μου άρεσε /δεν μου άρεσε γιατί.....
3. Οι χαρακτήρες του βιβλίου ήταν.....
4. Ο αγαπημένος μου ήρωας του βιβλίου ήταν.....
5. Μου άρεσε/Δεν μου άρεσε το τέλος του βιβλίου γιατί.....

Με ποια λέξη θα χαρακτήριζες το βιβλίο; Κύκλωσε το κατάλληλο επίθετο.

Συγκινητικό

Ενδιαφέρον

Αδιάφορο

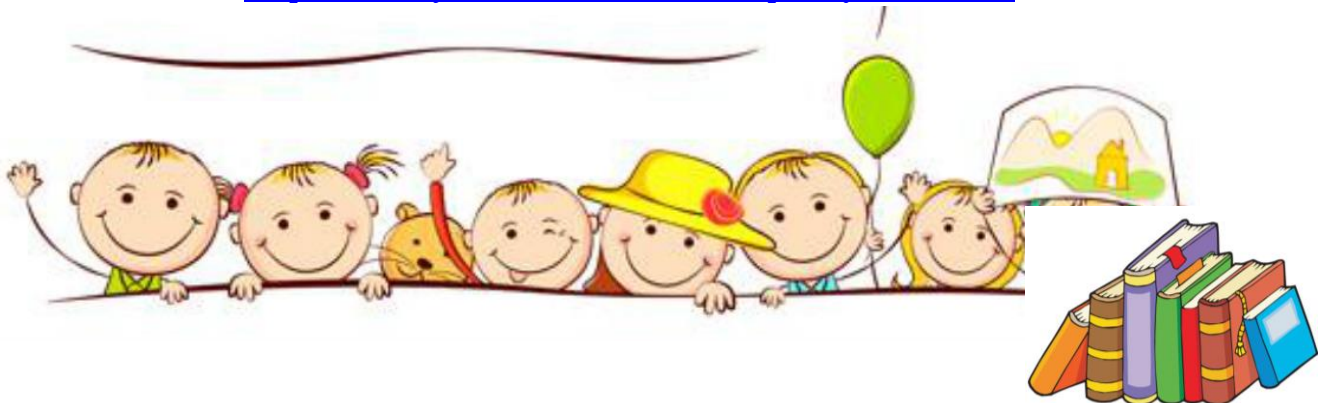
Βαρετό

- ✚ Το wiki για το βιβλίο βρίσκεται στην πλατφόρμα moodle στο μάθημα «Εκπαιδευτικός όμιλος λογοτεχνίας» και στο **θέμα 3** στην παρακάτω διεύθυνση:

<http://e-learning.ilei.sch.gr/moodle/course/view.php?id=3807>

- ✚ Τα εγχειρίδια χρήσης και βοήθειας των λογισμικών Movie Maker και Flip Book Maker είναι:

<https://www.youtube.com/watch?v=pHcQVKUNzGY>

ΟΜΑΔΑ 5
«Ο ΜΙΚΡΟΣ ΠΡΙΓΚΙΠΑΣ»

ΦΟΡΜΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

6. Το βιβλίο ήταν.....
7. Η πλοκή του βιβλίου μου άρεσε /δεν μου άρεσε γιατί.....
8. Οι χαρακτήρες του βιβλίου ήταν.....
9. Ο αγαπημένος μου ήρωας του βιβλίου ήταν.....
10. Μου άρεσε/Δεν μου άρεσε το τέλος του βιβλίου γιατί.....
- Με ποια λέξη θα χαρακτήριζες το βιβλίο; Κύκλωσε το κατάλληλο επίθετο.

Συγκινητικό

Ενδιαφέρον

Αδιάφορο

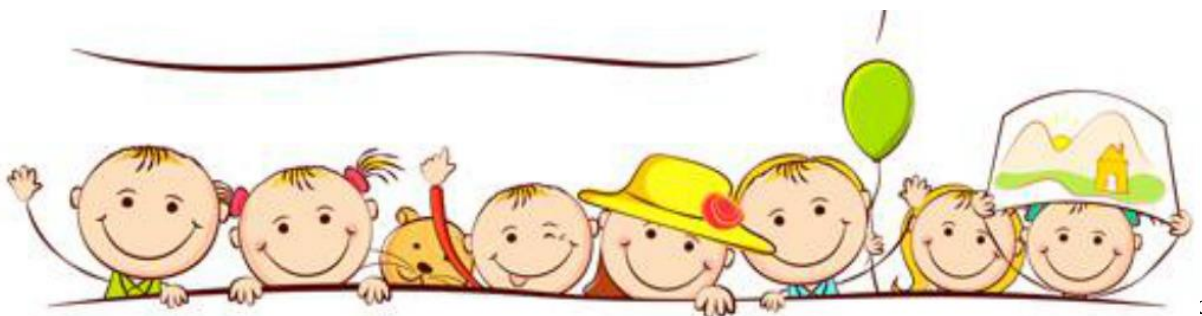
Βαρετό

- ✚ Το wiki για το βιβλίο βρίσκεται στην πλατφόρμα moodle στο μάθημα «Εκπαιδευτικός όμιλος λογοτεχνίας» και στο θέμα 3 στην παρακάτω διεύθυνση:

<http://e-learning.ilei.sch.gr/moodle/course/view.php?id=3807>

- ✚ Τα εγχειρίδια χρήσης και βοήθειας των λογισμικών Movie Maker και Flip Book Maker είναι:

<https://www.youtube.com/watch?v=pHcQVKUNzGY>

Βάλε ένα x στο
τετράγωνο που σε
εκφράζει!
Ευχαριστούμε!

1. Φύλο: Αγόρι Κορίτσι:
2. Τάξη: _____
3. Ομάδα Εργασίας: _____
4. Πιστεύω ότι το θέμα ήταν:
Πολύ ενδιαφέρον   Αρκετά ενδιαφέρον   Λίγο ενδιαφέρον
5. Πιστεύω ότι ο τρόπος με τον οποίο εργαστήκαμε ήταν:
Πρωτότυπος   Συνηθισμένος   Βαρετός
6. Πιστεύω ότι η συνεργασία μου με τα υπόλοιπα παιδιά της ομάδας μου ήταν:
Σημαντική καθ'όλη τη διάρκεια   Κάποιες φορές σημαντική   Λίγο σημαντική
7. Βρίσκω τη χρήση του υπολογιστή:
Χρήσιμη και ωφέλιμη καθ'όλη τη διάρκεια   Χρήσιμη και ωφέλιμη κάποιες φορές   Λίγο χρήσιμη και ωφέλιμη
8. Πιστεύω ότι ο / η εκπαιδευτικός ήταν:
Πολύ βοηθητικός   Κάποιες φορές βοηθητικός   Λίγο βοηθητικός
9. Κατά τη γνώμη μου όλη η διαδικασία ήταν για μένα:
Πολύ ενδιαφέρουσα   Αρκετά ενδιαφέρουσα   Λίγο ενδιαφέρουσα
10. Το αποτέλεσμα ήταν: Αρκετά καλό.   Λίγο καλό.
Εξαιρετικό!

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ-ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ

6.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Ο στόχος της συγκεκριμένης έρευνας είναι να διερευνηθούν και να μελετηθούν οι διαδικασίες και τα αποτελέσματα μιας πρακτικής εφαρμογής, της διδασκαλίας της Νεοελληνικής γλώσσας με αξιοποίηση ΤΠΕ στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Καθίσταται σημαντικό να μελετηθεί με συστηματικό τρόπο το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο που διαμορφώνεται κατά τη διαδικασία. Επιπλέον, μπορούν να πραγματοποιηθούν και να προταθούν από τον εκπαιδευτικό νέες τεχνικές ανάδειξης και ενεργοποίησης του ρόλου των εκπαιδευτικών και των μαθητών με στόχο τη βελτιστοποίηση της μαθησιακής διαδικασίας και της συνεργασίας.

Γίνεται σαφές πως η σχέση μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών είναι εκτός των άλλων και μια παιδαγωγική σχέση, η οποία εξυπηρετεί συγκεκριμένους σκοπούς και στόχους και ενεργοποιείται με κατάλληλα μεθοδολογικά εργαλεία. Έχει διαπιστωθεί πως η μάθηση μέσα στην τάξη επιτυγχάνεται με κυριότερο παράγοντα τον διδάσκοντα και μετέπειτα το εκπαιδευτικό υλικό.

Στη συγκεκριμένη έρευνα, οι υποθέσεις εργασίας, οι οποίες τέθηκαν σύμφωνα με την βιβλιογραφική επισκόπηση που πραγματοποιήθηκε σε προγενέστερο χρόνο για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής γλώσσας με την αξιοποίηση ΤΠΕ και πως αυτή συμβάλλει στην βελτιστοποίηση της μαθησιακής διαδικασίας και της συνεργασίας αναλύονται αμέσως παρακάτω.

Η έρευνα αυτή στοχεύει να διερευνήσει ως προς την ένταξη των ψηφιακών εργαλείων:

- Ποιες δυνατότητες προσφέρουν τα ψηφιακά εργαλεία στη διδασκαλία της Νεοελληνικής γλώσσας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση,
- Ποια είναι τα πλεονεκτήματα και ποια τα μειονεκτήματα των ψηφιακών εργαλείων κατά τη χρήση τους στην εκπαιδευτική διαδικασία,
- Πώς μπορούν να ενσωματωθούν τα ψηφιακά εργαλεία σε συνεργατικές, γλωσσικές δραστηριότητες και δραστηριότητες μάθησης,
- Ποιος είναι ο βαθμός συμμετοχής και συνεργασίας των μαθητών σε ψηφιακά πειβάλλοντα μάθησης,

-Πως διαμορφώνεται ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη διαδικασία αυτή και ποιο το μεθοδολογικό-διδασκαλικό πλαίσιο που διαμορφώνεται.

Η κύρια ερευνητική υπόθεση είναι η εξής: Ποια είναι τα μαθησιακά αποτελέσματα που επιτυγχάνονται στη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος μέσα από εκπαιδευτικά σενάρια με την αξιοποίηση ΤΠΕ και ποιος ο βαθμός συμμετοχής, συνεργατικότητας και αλληλεπίδρασης που επιτυγχάνεται και προάγεται μέσα από τέτοιου είδους περιβάλλοντα μάθησης.

Η ερευνητική προσπάθεια διερευνά και ελέγχει κατά πόσο οι ΤΠΕ συμβάλλουν στη συνεργασία τόσο μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών, όσο και μεταξύ μαθητών.

Όλες οι παραπάνω υποθέσεις συνθέτουν και σκιαγραφούν τις ενέργειες για το πως πρέπει να αντιμετωπιστεί η χρήση και η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νεοελληνικής γλώσσας. Επιπλέον, διερευνάται με ποιους τρόπους η χρήση τους σαφέστατα πολλαπλασιάζει τα παιδαγωγικά οφέλη της μαθησιακής διαδικασίας. Κατ' επέκταση, εάν συνδράμει στο μέγιστο βαθμό ώστε να οδηγήσει τους μαθητές σε μεγάλο ποσοστό μαθησιακής ετοιμότητας και τέλος, αποτελεί αρωγό στην επιτυχή έκβαση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

6.2 Μεθοδολογικό πλαίσιο της έρευνας

6.2.1 Επιλογή μεθοδολογίας για τη συλλογή των δεδομένων

Ένα από τα καίρια σημεία της εκπαιδευτικής έρευνας είναι η επιλογή της ερευνητικής μεθόδου σύμφωνα με την οποία θα διεξαχθεί και σύμφωνα με αυτή την επιλογή θα προσδιοριστούν όλες οι υπόλοιπες διαδικασίες. Η μεθοδολογία της συγκεκριμένης προσπάθειας επρόκειτο για σχεδιασμό έρευνας δράσης. Ο ερευνητικός αυτός σχεδιασμός επρόκειτο για μεικτή μέθοδο τόσο ποιοτικής όσο και ποσοτικής έρευνας (Creswell, 2011).

Η ποσοτική μέθοδος τίθεται σε εφαρμογή όταν ο στόχος της έρευνας είναι να ελεγχθούν συγκεκριμένες θεωρητικές υποθέσεις για το θέμα το οποίο επιλέχθηκε να διερευνηθεί και κατ' επέκταση να μελετηθεί. Επιπρόσθετα, η ποιοτική μέθοδος δίνει τη δυνατότητα στον ερευνητή να μπορέσει να χρησιμοποιήσει και να βασιστεί στις απόψεις των συμμετεχόντων και να συλλέξει ένα μεγάλο εύρος πληροφοριών και δεδομένων από αυτούς.

Η επιλογή της έρευνας δράσης στη συγκεκριμένη ερευνητική διαδικασία προσφέρει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να αντιμετωπίσει ένα πρακτικό ζήτημα που είναι η αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Επιπλέον, δίνεται η δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να βελτιώσει την πρακτική της εκπαίδευσής του μελετώντας και διερευνώντας το συγκεκριμένο ζήτημα και ταυτόχρονα προσφέροντας πρακτικές λύσεις γι αυτό (Allen & Calhoun, 1998) .

Είναι σημαντικό για τον ερευνητή να εστιάσει σε δύο βασικά ζητήματα ώστε να οδηγηθεί σε έγκυρα και επιστημονικά αποτελέσματα. Το πρώτο βασικό ζήτημα είναι να ληφθούν υπόψη όλοι οι παράμετροι που επιδρούν στην συγκεκριμένη ερευνητική διαδικασία και το δεύτερο ζήτημα είναι η συλλογή των δεδομένων να πραγματοποιηθεί με τα κατάλληλα εργαλεία.

6.2.2 Επιχειρηματολογία καταλληλότητας της μεθόδου

Η καταλληλότητα της μεθόδου του συγκεκριμένου ερευνητικού σχεδίου αναδεικνύεται αφού λήφθηκαν υπόψη οι εξής παράμετροι: Αρχικά, έγινε εννοιολογική διερεύνηση σύμφωνα με την οποία αποτυπώθηκαν σκέψεις, ακολούθησαν αναγνώσεις παρόμοιου εμπειρικού υλικού, έγιναν εκ νέου σκέψεις, διαλογισμός και ανασκόπηση ιδεών. Μετέπειτα πραγματοποιήθηκαν τα ακόλουθα βήματα. Βήμα 1ο: Έγινε σαφής διατύπωση και καθορισμός των ορίων του ερευνητικού προβλήματος. Βήμα 2ο: Διατυπώθηκε σαφής ορισμός του σκοπού της έρευνας. Βήμα 3ο: Έγινε ανασκόπηση σχετικής βιβλιογραφίας. Βήμα 4ο: Διατυπώθηκαν οι υποθέσεις εργασίας και ορίστηκαν οι παράμετροι της ερευνητικής διαδικασίας.

Η επιλογή της συγκεκριμένης μεθοδολογικής προσέγγισης ανέκυψε σύμφωνα με τις συνθήκες που διαμορφώθηκαν στην αρχική μελέτη και διερεύνηση του θέματος. Η μεικτή μέθοδος εξασφαλίζει και δημιουργεί όλους εκείνους τους παράγοντες που είναι απαραίτητοι για τη διεξαγωγή και επιτυχή ολοκλήρωση της ερευνητικής διαδικασίας.

6.2.3 Εγκυρότητα και αξιοπιστία των διαδικασιών

Όπως στις περισσότερες έρευνες, το ενδιαφέρον των ερευνητών επικεντρώνεται στη μελέτη χαρακτηριστικών, παραγόντων και καταστάσεων, έτσι και στη συγκεκριμένη έρευνα μελετώνται οι παράγοντες και τα χαρακτηριστικά της αξιοποίησης των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νεοελληνικής γλώσσας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και με ποιους τρόπους αυτή η αξιοποίηση συντελεί στην βελτιστοποίηση της μαθησιακής διαδικασίας και επιφέρει επιπρόσθετη παιδαγωγική αξία.

Στη συγκεκριμένη έρευνα διαπιστώνεται πως επιδρά η χρήση ψηφιακών εργαλείων στο γλωσσικό μάθημα και συγκεκριμένα πόσο συνεργατικός είναι ο ρόλος των μαθητών με τον/την εκπαιδευτικό αλλά και των μαθητών μεταξύ τους και ειδικότερα πως επιδρούν οι ΤΠΕ στη βελτιστοποίηση της μαθησιακής τους διαδικασίας.

Για να εξασφαλιστεί η εγκυρότητα και η αποτελεσματικότητα της διαδικασίας, λήφθηκαν υπόψη οι αρχές: α) Της αντικειμενικότητας: οι ερευνητικές υποθέσεις οι οποίες αναδεικνύονται να είναι διατυπωμένες με σαφήνεια και με ακρίβεια.

β) Της εξαντλητικότητας: όλες οι ερευνητικές υποθέσεις να αναλύουν και να μπορούν να υπαχθούν σε μια συγκεκριμένη ερευνητική διάσταση όπως ακριβώς έχει καθοριστεί.

γ) Της καταλληλότητας: όλες οι ερευνητικές υποθέσεις να ταιριάζουν με το σκοπό της έρευνας και να συνάδουν με το περιεχόμενο που αναλύεται.

6.3 Ο σχεδιασμός της ερευνητικής διαδικασίας

6.3.1 Η περιγραφή της ερευνητικής διαδικασίας

Ο συγκεκριμένος ερευνητικός σχεδιασμός είναι τύπου έρευνας δράσης. Η έρευνα δράσης (Creswell, 2011) είναι ο πρακτικότερος και ο περισσότερο χρησιμοποιούμενος σχεδιασμός στην εκπαίδευση.

Η παρούσα έρευνα βασίστηκε στα στάδια της ερευνητικής διαδικασίας τα οποία παρουσιάζονται ως ακολούθως: i) Καθορισμός Προβλήματος - Επιλέχτηκε ένα θέμα για έρευνα, ii) Ανασκόπηση της Βιβλιογραφίας – Ερευνήθηκαν και μελετήθηκαν προηγούμενες έρευνες για το συγκεκριμένο θέμα, iii) Διατύπωση Υποθέσεων –

Έγινε σαφή διατύπωση των ερευνητικών υποθέσεων, iv)Επιλογή Ερευνητικής Μεθόδου – Επιλέχτηκε η καταλληλότερη ερευνητική μέθοδος ανάμεσα στις προσφερόμενες (Χρήση υφιστάμενων πηγών, Παρατήρηση , Ποσοτική έρευνα, Ποιοτική κλπ), v)Συγκέντρωση των δεδομένων – Συλλογή των στοιχείων με τα κατάλληλα εργαλεία, vi)Ανάλυση και ερμηνεία των Δεδομένων – Εξέταση και ερμηνεία της σημασίας των στοιχείων που συλλέχτηκαν, vii)Τελική αναφορά και αξιολόγηση της έρευνας – Δόθηκε έμφαση στη σημασία των στοιχείων και πως αυτά τα στοιχεία συνδέονται με τις προηγούμενες έρευνες.

6.3.2 Περιγραφή και διαδικασία επιλογής δείγματος

Το δείγμα της συγκεκριμένης ερευνητικής προσπάθειας αποτελούν μαθητές που φοιτούν σε δύο τμήματα Ε' Δημοτικού δύο Πειραματικών Σχολείων. Το ένα τμήμα του ενός σχολείου (26 μαθητές) αποτελεί την ομάδα ελέγχου και το άλλο τμήμα του άλλου σχολείου(25 μαθητές) την πειραματική ομάδα. Ο αριθμός των συμμετεχόντων στην πρακτική εφαρμογή προσδιορίστηκε σύμφωνα με τις ανάγκες της συγκεκριμένης ερευνητικής προσπάθειας στο πλαίσιο εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών. Η επιλογή του δείγματος έγινε με «απλή» τυχαία δειγματοληψία. Σαφέστατα η διαδικασία επιλογής του δείγματος με «απλή» τυχαία δειγματοληψία αποτελεί έναν εύκολο και γρήγορο τρόπο σύστασης δείγματος. Το δείγμα των μαθητών σύμφωνα με το οποίο τα δεδομένα που αντλήθηκαν και ήταν αξιοποιήσιμα είναι 51 μαθητές. Κατά τη διάρκεια της πρακτικής εφαρμογής συλλέχθηκαν τα δεδομένα όπου μετέπειτα ακολούθησε η ανάλυσή τους.

6.4 Τα εργαλεία συλλογής δεδομένων

6.4.1 Περιγραφή των εργαλείων συλλογής δεδομένων

Στην παρούσα έρευνα τα εργαλεία συλλογής δεδομένων είναι ποικίλα ανάλογα με την αντίστοιχη ερευνητική υπόθεση. Οι τεχνικές συγκέντρωσης δεδομένων της έρευνας δράσης βασίζονται σε τρία έψιλον (Εμπειρία- Ερώτηση-Εξέταση).

Αρχικά, τα εργαλεία συλλογής δεδομένων είναι τα φύλλα εργασίας και αξιολόγησης που συμπλήρωσαν οι μαθητές πριν και κατά τη διάρκεια της πρακτικής εφαρμογής με ασκήσεις και ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου.

Μετέπειτα, σημαντικό εργαλείο συλλογής ποιοτικών δεδομένων αποτέλεσαν οι ημιδομημένες συνεντεύξεις των μαθητών με σκοπό την αποτύπωση απόψεων των μαθητών για τη χρήση των ψηφιακών εργαλείων.

Επίσης, σημαντικά εργαλεία συλλογής δεδομένων είναι τόσο η ημερολογιακή καταγραφή ενεργειών, δράσεων και στάσεων των μαθητών από τον/την εκπαιδευτικό της τάξης, όσο και η παρατήρηση όλων όσων διαδραματίζονται καθ'όλη τη διάρκεια της πρακτικής εφαρμογής (συμπλήρωση σχάρας παρατήρησης).

6.4.2 Καταλληλότητα εργαλείων συλλογής δεδομένων

Οι κυριότεροι λόγοι που οδήγησαν στην επιλογή ποικίλων εργαλείων για την συγκεκριμένη έρευνα ήταν ότι δίνει τη δυνατότητα να συλλεχθούν διαφορετικού τύπου δεδομένα και από διαφορετικές πηγές.

Σύμφωνα με τις διαδικασίες στις μεικτές μεθόδους, ο ερευνητής συλλέγει δεδομένα από διαφορετικές πηγές τα οποία κι έπειτα αναλύει. Γενικότερα στις μεικτές μεθόδους όσο περισσότερες είναι οι πηγές των δεδομένων που χρησιμοποιούνται τόσο μεγαλύτερη είναι και η τριγωνοποίηση που επιτυγχάνεται ανάμεσά τους.

Στη διαδικασία αυτή, ο ερευνητής συγκεντρώνει ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα χρησιμοποιώντας τα παραπάνω εργαλεία και τα αναλύει είτε ξεχωριστά είτε συσχετίζοντάς τα για να περιγράψει ιδέες, απόψεις, χαρακτηριστικά σχετικά με τη διαδικασία της πρακτικής εφαρμογής και να ελεγχθούν οι ερευνητικές υποθέσεις. Επίσης, η ερμηνεία της σημασίας των δεδομένων συσχετίζει τα αποτελέσματα των συγκεκριμένων αναλύσεων με τις προηγούμενες μελέτες που αναφέρθηκαν και μελετήθηκαν στη βιβλιογραφική επισκόπηση.

6.4.3 Εγκυρότητα και αξιοπιστία των μετρήσεων

Η αναζήτηση της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας των οργάνων μέτρησης είναι δύο βασικά κριτήρια για την εξασφάλιση έγκυρων αποτελεσμάτων. Ένα όργανο μέτρησης δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε ερευνητική μελέτη, αν δεν έχει παρουσιάσει ένα ικανοποιητικό επίπεδο εγκυρότητας (validity) και αξιοπιστίας (reliability). Η υψηλή αξιοπιστία ενός εργαλείου μέτρησης έχει άμεση σχέση με την ελαχιστοποίηση του τυχαίου σφάλματος (Gibbon, 1995). Επιπλέον, η αξιοπιστία αναφέρεται στη «συνοχή», στη «συνέπεια» και στη «σταθερότητα», χαρακτηριστικά τα οποία διαθέτει ένα ερευνητικό εργαλείο, ώστε να μην μεταβληθούν τα αποτελέσματα ή να μεταβληθούν σε μικρό βαθμό, αν επαναληφθεί η μέτρηση κάτω από όμοιες ή σχεδόν όμοιες συνθήκες. Τα τρία αυτά χαρακτηριστικά λήφθηκαν υπόψη στη συγκεκριμένη διαδικασία.

Επιπλέον, η εγκυρότητα έχει άμεση συνάφεια με το κατά πόσο ένα όργανο μέτρησης μετράει ό,τι υποστηρίζει ότι μετράει. Η προσεκτική δημιουργία ενός εργαλείου μέτρησης μπορεί να του προσδώσει υψηλή αξιοπιστία, αλλά είναι επίσης υποχρέωση του ερευνητή που θα το δημιουργήσει να διασφαλίσει ταυτόχρονα και την εγκυρότητά του.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση στα εργαλεία συλλογής δοδομένων και κυρίως σε εκείνα συλλογής ποσοτικών δεδομένων λήφθησαν υπόψη όλα τα παραπάνω στον βαθμό που αυτό ήταν εφικτό και ευκταίο.

Η επεξεργασία των ποσοτικών δεδομένων έγινε με τη χρήση του προγράμματος στατιστικής επεξεργασίας “SPSS 21.0 για Windows”. Οι έλεγχοι που έγιναν στις ερωτήσεις κλειστού τύπου (δυναμικές και διακριτές μεταβλητές) ήταν : - περιγραφική ανάλυση δεδομένων (κατανομή σε απόλυτες και σχετικές συχνότητες), Pearson’s χ^2 , και Fisher’s exact test (Εμβαλωτής, Κατσή & Σιδερίδης, 2010).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ – ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

7.1 Αναλυτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων

Τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης ερευνητικής προσπάθειας στηρίζονται σε τρία μεθοδολογικά εργαλεία (φύλλα εργασίας – συνεντεύξεις - σχάρα παρατήρησης και ημερολογιακή καταγραφή γεγονότων) από τα οποία αντλούνται ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα. Μέσω της επεξεργασίας των ποιοτικών και ποσοτικών δεδομένων επιτυγχάνεται η τριγωνοποίηση.

Πρώτον, η επεξεργασία και ανάλυση των ποσοτικών δεδομένων που συλλέχτηκαν από το αρχικό διερευνητικό φύλλο γνώσεων λεξιλογίου, ορθογραφίας και γραπτής έκφρασης που δόθηκε στην ομάδα ελέγχου, αλλά και στην πειραματική ομάδα έδειξε πως οι δύο ομάδες παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά και παρόμοιο βαθμό επίδοσης. Τα συγκριτικά αποτελέσματα παρουσιάζονται στον πίνακα 6.

Chi-Square Tests

Ομάδες * Τελική επίδοση στο αρνικό διερευνητικό τεστ στο μάθημα της Γλώσσας Crosstabulation

Count

		Τελική επίδοση στο αρνικό διερευνητικό τεστ στο μάθημα της Γλώσσας		Total
		Χαμηλή ως Μέτρια επίδοση	Καλή ως Πολύ Καλή επίδοση	
Ομάδες	Πειραματική ομάδα	9	16	25
	Ομάδα ελέγχου	11	15	26
Total		20	31	51

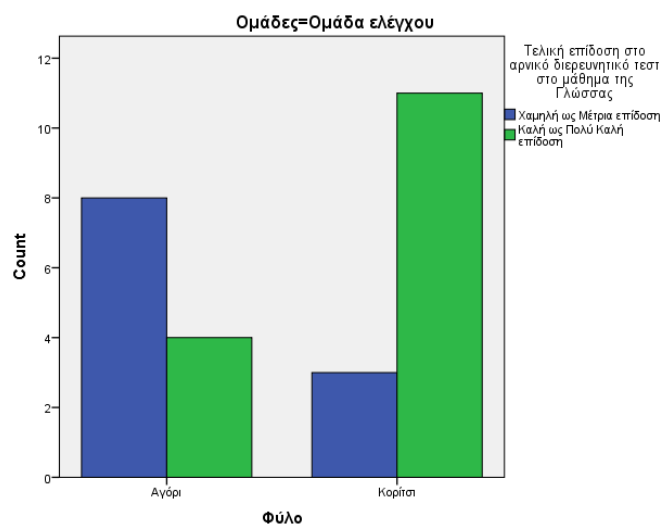
Πίνακας 6: Επίδοση των μαθητών στο αρχικό διερευνητικό τεστ στο μάθημα της Γλώσσας

Το αποτέλεσμα έδειξε επίσης στατιστικά σημαντική διαφορά στην επίδοση των αγοριών και των κοριτσιών στην ομάδα ελέγχου σύμφωνα με το έλεγχο Pearson's χ^2 , και Fisher's exact test και όπως δείχνει ο πίνακας 7.

Ομάδες		Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Πειραματική ομάδα	Pearson Chi-Square	.071 ^c	1	.790	1.000	.560
	Continuity Correction ^b	.000	1	1.000		
	Likelihood Ratio	.071	1	.789		
	Fisher's Exact Test					
	Linear-by-Linear Association	.068	1	.794		
	N of Valid Cases	25				
Ομάδα ελέγχου	Pearson Chi-Square	5.418 ^d	1	.020	.045	.026
	Continuity Correction ^b	3.723	1	.054		
	Likelihood Ratio	5.601	1	.018		
	Fisher's Exact Test					
	Linear-by-Linear Association	5.209	1	.022		
	N of Valid Cases	26				
Total	Pearson Chi-Square	3.362 ^a	1	.067	.089	.061
	Continuity Correction ^b	2.393	1	.122		
	Likelihood Ratio	3.403	1	.065		
	Fisher's Exact Test					
	Linear-by-Linear Association	3.296	1	.069		
	N of Valid Cases	51				

Πίνακας 7: Στατιστικά σημαντική η επίδοση των μαθητών στο αρχικό διερευνητικό τεστ στην ομάδα ελέγχου

Στο παρακάτω γράφημα 1 παρουσιάζεται η επίδοση στο αρχικό διερευνητικό φύλλο της ομάδας ελέγχου από την οποία αναδεικνύεται η στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ της επίδοσης των αγοριών και των κοριτσιών.

Γράφημα 1: Στατιστικά σημαντική η επίδοση των μαθητών στο αρχικό διερευνητικό τεστ στην ομάδα ελέγχου

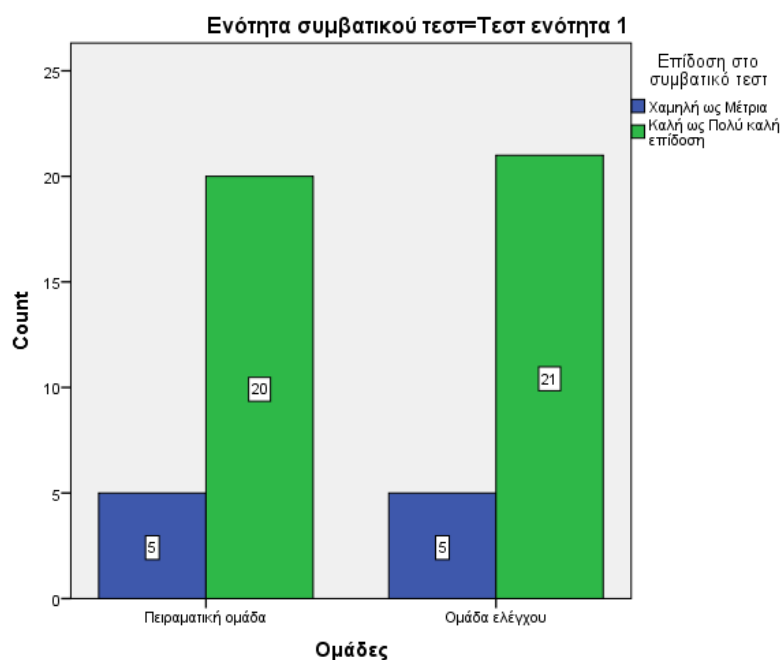
Επιπλέον, τα φύλλα εργασίας και αξιολόγησης των ενότητων που συμπλήρωσαν οι μαθητές μόλις ολοκλήρωναν την κάθε ενότητα και σύμφωνα με τη σύγκριση των επιδόσεων των δύο ομάδων παρατηρούνται σαφείς ομοιότητες ως προς το μαθησιακό επίπεδο των μαθητών, βλέπε πίνακα 8.

Ομάδες * Επίδοση στο συμβατικό τεστ * Ενότητα συμβατικού τεστ Crosstabulation

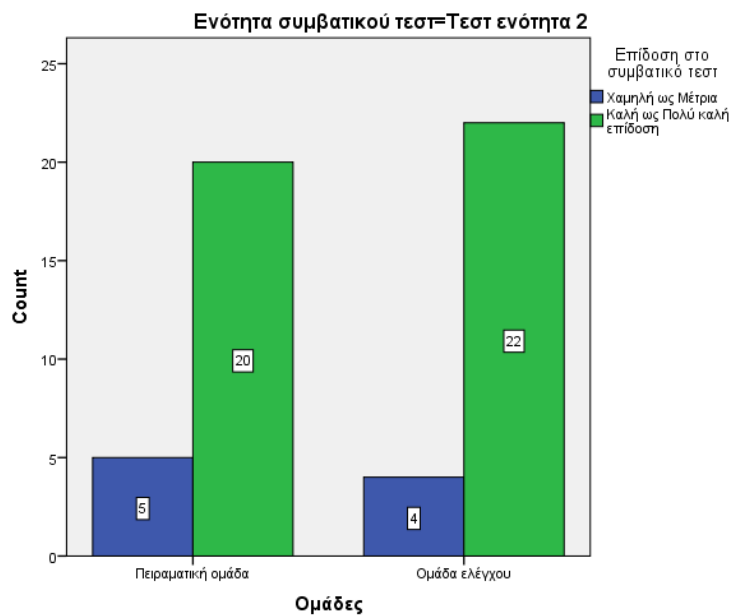
Ενότητα συμβατικού τεστ			Επίδοση στο συμβατικό τεστ		Total
			Χαμηλή ως Μέτρια	Καλή ως Πολύ καλή επίδοση	
Τεστ ενότητα 1	Ομάδες	Πειραματική ομάδα	5	20	25
		Ομάδα ελέγχου	5	21	26
	Total		10	41	51
Τεστ ενότητα 2	Ομάδες	Πειραματική ομάδα	5	20	25
		Ομάδα ελέγχου	4	22	26
	Total		9	42	51
Τεστ ενότητα 3	Ομάδες	Πειραματική ομάδα	7	18	25
		Ομάδα ελέγχου	7	19	26
	Total		14	37	51
Total	Ομάδες	Πειραματική ομάδα	17	58	75
		Ομάδα ελέγχου	16	62	78
	Total		33	120	153

Πίνακας 8: Οι επιδόσεις των ομάδων στο συμβατικό τεστ των ενότητων

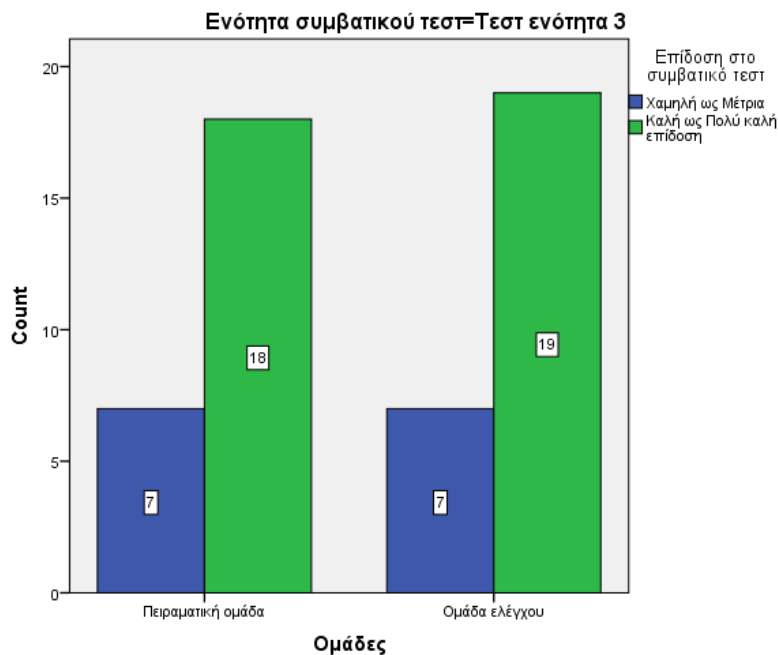
Στα γραφήματα 2, 3 και 4 αναλύονται οι επιδόσεις των ομάδων στα συμβατικά τεστ των ενότητων 1, 2 και 3 σύμφωνα με τις οποίες δεν παρατηρούνται αποκλίσεις αντίθετα οι δύο ομάδες παρουσιάζουν παρόμοιο μαθησιακό επίπεδο.

Γράφημα 2: Η επίδοση των ομάδων στο συμβατικό τεστ της ενότητας 1

Γράφημα 3: Η επίδοση των ομάδων στο συμβατικό τεστ της ενότητας 2

Γράφημα 4: Η επίδοση των ομάδων στο συμβατικό τεστ της ενότητας 3

Μετά την πρακτική εφαρμογή οι μαθητές της ομάδας ελέγχου και της πειραματικής απάντησαν σε ένα τελικό φύλλο αξιολόγησης της διαδικασίας. Τα συγκριτικά αποτελέσματα δείχνουν ότι οι 19 μαθητές της ομάδας ελέγχου θεωρούν πως οι θεματικές ενότητες του σχολικού εγχειριδίου δεν ήταν ενδιαφέρουσες, ενώ

και οι 25 μαθητές της πειραματικής ομάδας θεωρούν πως οι αντίστοιχες θεματικές ενότητες των σεναρίων ήταν ενδιαφέρουσες όπως φαίνεται στον πίνακα 9.

Ομάδες * Οι θεματικές ενότητες ήταν ενδιαφέρουσες Crosstabulation

Count

		Οι θεματικές ενότητες ήταν ενδιαφέρουσες		Total
		Ναι	Όχι	
Ομάδες	Πειραματική ομάδα	25	0	25
	Ομάδα ελέγχου	7	19	26
Total		32	19	51

Πίνακας 9: Οι ομάδες απαντούν εάν οι θεματικές ενότητες ήταν ενδιαφέρουσες

Στο ερώτημα αν οι δραστηριότητες που υλοποίησαν στο βιβλίο ή στο πλαίσιο των σεναρίων οι 17 μαθητές της ομάδας ελέγχου απάντησαν ότι οι δραστηριότητες του βιβλίου δεν ήταν ενδιαφέρουσες, ενώ και οι 25 μαθητές της πειραματικής ομάδας απάντησαν ότι οι δραστηριότητες των σεναρίων ήταν ενδιαφέρουσες, όπως φαίνεται και στον πίνακα 10.

Ομάδες * Οι δραστηριότητες ήταν ενδιαφέρουσες Crosstabulation

Count

		Οι δραστηριότητες ήταν ενδιαφέρουσες		Total
		Ναι	Όχι	
Ομάδες	Πειραματική ομάδα	25	0	25
	Ομάδα ελέγχου	9	17	26
Total		34	17	51

Πίνακας 10: Οι ομάδες απαντούν εάν οι δραστηριότητες ήταν ενδιαφέρουσες

Στο ερώτημα αν υπήρχε κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό για μελέτη και σαφείς οδηγίες για τον τρόπο εργασίας των δραστηριοτήτων οι 16 μαθητές της ομάδας ελέγχου απάντησε αρνητικά, ενώ αντίστοιχα στην πειραματική ομάδα όλοι οι μαθητές απάντησαν θετικά, απεικονίζεται και στον πίνακα 11.

Ομάδες * Το υλικό και οι οδηγίες ήταν σαφείς Crosstabulation

Count

		Το υλικό και οι οδηγίες ήταν σαφείς		Total
		Ναι	Όχι	
Ομάδες	Πειραματική ομάδα	25	0	25
	Ομάδα ελέγχου	10	16	26
Total		35	16	51

Πίνακας 11: Οι ομάδες απαντούν εάν το υλικό και οι οδηγίες ήταν σαφείς

Στο ερώτημα αν οι μαθητές συνεργάστηκαν με τους συμμαθητές τους για να μελετήσουν το υλικό και να ολοκληρώσουν τις δραστηριότητες του βιβλίου και των σεναρίων, όλοι οι μαθητές της ομάδας ελέγχου απάντησαν αρνητικά, οπότε δεν παρατηρήθηκε κάποια μορφή συνεργασίας. Αντίθετα, όλοι οι μαθητές της πειραματικής ομάδας απάντησαν θετικά στη δήλωση συνεργατικότητας με τους συμμαθητές τους όπως φαίνεται στον πίνακα 12.

Ομάδες * Συνεργάστηκα με τους συμμαθητές μου για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων Crosstabulation

Count

		Συνεργάστηκα με τους συμμαθητές μου για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων		Total
		Ναι	Όχι	
Ομάδες	Πειραματική ομάδα	25	0	25
	Ομάδα ελέγχου	0	26	26
Total		25	26	51

Πίνακας 12: Οι ομάδες απαντούν εάν συνεργάστηκαν με τους συμμαθητές τους

Στο ερώτημα αν τα κείμενα και το παραγόμενο υλικό που δημιουργήθηκε παρουσιάστηκε στην ολομέλεια της τάξης και υπήρξε διάδραση αυτού, οι μαθητές της ομάδας ελέγχου απάντησαν αρνητικά ενώ οι μαθητές της πειραματικής ομάδας απάντησαν θετικά σύμφωνα και με το πίνακα 13.

Ομάδες * Τα κείμενα και το υλικό που δημιουργήθηκε το είδαν και οι υπόλοιποι συμμαθητές μου Crosstabulation

Count

		Τα κείμενα και το υλικό που δημιουργήθηκε το είδαν και οι υπόλοιποι συμμαθητές μου		Total
		Ναι	Όχι	
Ομάδες	Πειραματική ομάδα	25	0	25
	Ομάδα ελέγχου	0	26	26
Total		25	26	51

Πίνακας 13: Οι ομάδες απαντούν εάν παρουσίασαν την εργασία τους στην ολομέλεια της τάξης

Επιπρόσθετα, οι συνεντεύξεις των μαθητών της πειραματικής ομάδας παρουσιάζουν την χρησιμότητα του υπολογιστή στο μάθημα της γλώσσας *«...το μάθημα έγινε πιο ενδιαφέρον και δεν κουραστήκαμε γράφοντας με το χέρι....έγινε πιο διασκεδαστικό, σύγχρονο και πολύ βοηθητικό....έγινε πιο εύκολο και ο υπολογιστής περιείχε πολλά στοιχεία για να μάθει κάποιος και μπορέσαμε να κάνουμε και να μάθουμε πολλά καινούργια πράγματα, να κάνουμε τις εργασίες μας ομορφότερες και πιο ενδιαφέρουσες με τις πληροφορίες που είχαμε.....τη δουλειά μας μπόρεσε να τη δει περισσότερος κόσμος....ήταν συναρπαστικό γιατί η κυρία αλλά κι εμείς μπορέσαμε να κάνουμε περισσότερα πράγματα....μπορέσαμε να εργαστούμε διαφορετικά...έγινε δημιουργικό γιατί φύγαμε λίγο από τα βιβλία και κάναμε κάτι πρωτότυπο και μας άρεσε πολύ....».*

Μέσα από την εμπειρία που βίωσαν οι μαθητές αποτυπώνουν τις απόψεις τους πως με τη χρήση του υπολογιστή στο μάθημα της γλώσσας τους δόθηκε η δυνατότητα να ψάξουν, να μάθουν, να ανακαλύψουν και να δημιουργήσουν πολλά, χρήσιμα, καινούργια πράγματα τα οποία είναι ορατά σε ένα ευρύ κοινό *«...να επεκτείνω τις γνώσεις μου....να βλέπουν τις εργασίες μας πολλοί άλλοι.....να δημιουργήσουμε και να φτιάξουμε καλύτερα τις αφίσες μας και να προσθέσουμε περισσότερα πράγματα από ότι στο τετράδιο...να δημιουργήσω περισσότερα από ότι θα έφτιαχνα στο τετράδιο....».*

Στο ερώτημα για το ποια είναι η αγαπημένη και πιο ενδιαφέρουσα γλωσσική δραστηριότητα που υλοποίησαν οι μαθητές στον υπολογιστή οι απαντήσεις ποικίλλουν *«...η αφίσα για την πόλη μας και όταν την ανεβάσαμε στην κοινότητά μας....όταν γράψαμε κείμενα στον υπολογιστή.....όταν φτιάξαμε το*

ψηφιακό βιβλίο με τη Β' ομάδα για τα αξιοθέατα της πόλης μου....το ερωτηματολόγιο που φτιάξαμε με την ομάδα μου (στις φόρμες της google).....η δραστηριότητα για το περιβάλλον γιατί συνεργαστήκαμε και μάθαμε πολλά πράγματα γι αυτό.....όταν γράψαμε ομαδικά κείμενα και φτιάξαμε ψηφιακά βιβλία.....όταν κατεβάζαμε στον υπολογιστή τα κολλάζ μας....όταν δημοσιεύσαμε πριν λίγο καιρό πληροφορίες για την πόλη μας.....ο χάρτης που συμπλήρωσε η ομάδα μου για τη βιοποικιλότητα.....όταν γράφαμε σχόλια και απόψεις για τα βιβλία που διαβάζαμε (στο wiki).....όλες μου αρεσαν.....».

Οι μαθητές χαρακτηρίζουν και διατυπώνουν τις απόψεις τους για τις δραστηριότητες που υλοποίησαν καθώς και για το υλικό που παράχτηκε μέσα από αυτές τις δραστηριότητες. Οι μαθητές με ενθουσιασμό και υπερηφάνεια αναφέρουν χαρακτηριστικές φράσεις για το έργο τους «.....το υλικό που δημιουργήσαμε ήταν πολύ καλό, συνεργατικό γιατί συνεργαστήκαμε σκληρά....το αποτέλεσμα ήταν θαυμάσιο και εξαιρετικό κατά τη γνώμη μου.....μας έκανε χαρούμενους, γιατί δουλέψαμε ομαδικά και τα καταφέραμε, το ανεβάσαμε στην ιστοσελίδα μας για να το δει όποιος θέλει.....το ανεβάσαμε στο blog μας για να μπορούμε να το βλέπουμε όποτε θέλουμε.....οι ασκήσεις μου έμαθαν πολλές γνώσεις κι έχω μια πολύ καλή εικόνα γι αυτό που έμαθα.....ήταν πολύ σημαντικό για εμάς και τη δασκάλα μας αλλά και για όλους τους ανθρώπους που θα το διαβάσουν...το υλικό ήταν τέλειο, θεαματικό, εξαιρετικό και πολύ ενδιαφέρον.....το ανεβάσαμε στην ομάδα μας (εκπαιδευτική κοινότητα ΠΣΔ) και μπόρεσαν όλοι και το είδαν...το υλικό μας ήταν τόσο ενδιαφέρον, έχει αποθηκευτεί και το έχουμε ανεβάσει στην ιστοσελίδα μας....».

Οι μαθητές διατυπώνουν πολύ σημαντικές απόψεις για τον υποστηρικτικό, καθοδηγητικό και βοηθητικό ρόλο της εκπαιδευτικού καθ' όλη τη διάρκεια υλοποίησης των σεναρίων. Συγκεκριμένα αναφέρουν «.....η δασκάλα μου ήταν πολύ καλή, ενθουσιασμένη, με πρωτότυπες ιδέες και δούλεψε σκληρά για να βγει αυτό το εντυπωσιακό αποτέλεσμα.....ήταν εξαιρετική και μας δίδαξε πολύ καλά....ήταν πολύ πρόθυμη, βοηθητική, μας βοηθούσε όποτε χρειαζόμασταν τη βοήθειά της...ήταν πρόθυμη να τους βοηθήσει όλους...μας έδωσε ιδέες και μας βοήθησε περισσότερο να συνεργαζόμαστε...ήταν πολύ

βοηθητική γιατί σε όποιο πράγμα δεν γνώριζα με βοηθούσε πολύ....μας έμαθε να συνεργαζόμαστε όλοι μαζί...μας βοήθησε να δημιουργούμε ένα καλύτερο αποτέλεσμα....μας έμαθε σημαντικά πράγματα...ήταν πάντα εκεί και με βοηθούσε σε ό,τι χρειαζόμουν και όπου είχα πρόβλημα...όταν την ζητούσα ήταν πάντα διαθέσιμη.....ήταν πολύ συνεργάσιμη.....».

Επιπλέον, οι απόψεις των μαθητών για την συνεργασία τους με τους συμμαθητές τους παρουσιάζουν μεγάλο βαθμό συνεργατικότητας και ομαδικότητας κατά τη διάρκεια μελέτης και υλοποίησης των δραστηριοτήτων. Οι συγκεκριμένοι μαθητές για πρώτη φορά βιώνουν αλλά και συνειδητοποιούν την έννοια της συνεργασίας στην εκπαιδευτική διαδικασία καθώς και την προβολή ενός ολοκληρωμένου ομαδικού αποτελέσματος. Οι απόψεις τους όπως καταγράφονται συνοπτικά «.....*συνεργαστήκαμε καλά και ήμασταν αγγελούδια και νομίζω πως θα το ευχαριστήθηκε η κυρία...συνεργαστήκαμε και περάσαμε πολύ ωραία μαθαίνοντας πράγματα....μάθαμε να συνεργαζόμαστε, να επιλέγουμε, να σημειώνουμε τα κατάλληλα και φτιάξαμε πολλά πράγματα...μάθαμε να συνεργαζόμαστε και να αναπτύσσουμε ένα ωραίο κείμενο όλοι μαζί...εργαστήκαμε μαζί και βοηθήσαμε ο ένας τον άλλον...χαρήκαμε που κάναμε τέτοια συνεργασία και διασκεδάσαμε...συνεργαστήκαμε και αυτό μας βοήθησε να ακούμε και να κατανοούμε τη γνώμη του άλλου....ανταλλάξαμε τις απόψεις μας....μέσα από αυτή τη διαδικασία συνεργαστήκαμε τόσο πολύ που ποτέ δεν είχαμε συνεργαστεί τόσο....όλοι εμείς μέσα από αυτή τη διαδικασία καταφέραμε να δουλέψουμε για πρώτη φορά, σε αυτά τα 5 χρόνια που πηγαίνουμε σχολείο, ομαδικά.....».*

Η εφαρμογή και η υλοποίηση των συγκεκριμένων σεναρίων είχε ως αποτελέσματα οι μαθητές να βιώσουν έντονα και ποικίλα συναισθήματα χαράς, ικανοποίησης, δημιουργίας, συνεργασίας. Οι μαθητές μέσα από τις απόψεις τους τονίζουν τους λόγους που τους οδήγησαν να νιώσουν τόσο όμορφα και χαρούμενα «.....*έμαθα να δουλεύω στον υπολογιστή και να συνεργάζομαι...μπόρεσα ταυτόχρονα να μάθω και να συνεργαστώ.....είμαι χαρούμενος επειδή συνεργαστήκαμε πολύ καλά με τους συμμαθητές μου και βγήκε ένα πολύ ωραίο αποτέλεσμα....μέσα από αυτή τη διαδικασία απέκτησα γνώμη και άποψη για την πόλη μου και τους κατοίκους της....έμαθα πολλά πράγματα που δεν ήξερα....γιατι δημιουργήσαμε πολύ ωραία πράγματα με δημιουργικό*

τρόπο...μπόρεσα να μάθω καινούριες πληροφορίες μέσω υπολογιστή και να επεξεργάζομαι καλύτερα τον υπολογιστή...καταφέραμε πολλά πράγματα όπως να βοηθιόμαστε, να συνεργαζόμαστε, να διασκεδάζουμε...γιατί έμαθα να συνεργάζομαι και να βρίσκω ιδέες που αρέσουν στους συμμαθητές μου...γιατί περάσαμε τέλεια και γελάσαμε....γιατί ενώθηκα με τους συμμαθητές μου...έμαθα πολλά πράγματα καλά.....».

Τέλος, όλοι οι μαθητές της πειραματικής ομάδας όταν ρωτήθηκαν τι δεν τους άρεσε στην όλη διαδικασία απάντησαν πως όλα τους άρεσαν και δεν υπήρχε κάτι που δεν τους άρεσε. Επιπλέον, εξέφρασαν την επιθυμία να επαναληφθεί μια τέτοια ή παρόμοια διαδικασία και πως θα συμμετείχαν με μεγαλύτερη χαρά και όρεξη. Θεωρούν τον εαυτό τους πολύ τυχερό που συμμετείχαν σε όλη αυτή την προσπάθεια και πως ωφελήθηκαν σε πολύ μεγάλο βαθμό.

Μια ακόμη ερευνητική πηγή άντλησης σημαντικών δεδομένων αποτέλεσαν η ημερολογιακή καταγραφή των γεγονότων και η σχάρα παρατήρησης. Τα δύο αυτά ερευνητικά εργαλεία συμπληρώθηκαν από την εκπαιδευτικό της τάξης και παρουσιάζονται λεπτομερειακά αμέσως παρακάτω στους πίνακες 14, 15 και 16.

Ημερολογιακή καταγραφή των γεγονότων του 1^{ου} σεναρίου (από την εκπαιδευτικό) Πέμπτη 22 Οκτωβρίου	
	Σχόλια της εκπαιδευτικού
Η αφόρμηση κεντρίζει το ενδιαφέρον των μαθητών και τους προβληματίζει.	«Όλοι οι μαθητές δείχνουν ενδιαφέρον, χωρίς κάποια εξαίρεση».
Οι μαθητές εκφράζουν τις απόψεις τους (προφορική συμμετοχικότητα) στην αρχική παρουσίαση του θέματος.	«Με ενθουσιασμό οι μαθητές διατυπώνουν απόψεις και προβαίνουν σε διαλογική συζήτηση».
Οι μαθητές μελετούν το ψηφιακό υλικό ομαδικά και προσεκτικά.	«Η μελέτη γίνεται με συστηματικό και οργανωμένο τρόπο. Η αυτοκαθοδηγούμενη ιστοεξερεύνηση κατευθύνει και καθοδηγεί τους μαθητές στον τρόπο μελέτης. Οι απορίες επεξηγούνται από την εκπαιδευτικό».
Οι μαθητές αναδομούν το υλικό και συμπληρώνουν τους ημιδομημένους εννοιολογικούς χάρτες (ενεργητική συμμετοχικότητα).	«Η ομαδική εργασία και η μελέτη του υλικού αποτελούν πηγή πληροφοριών για τη συμπλήρωση».
Οι μαθητές ανά ομάδες δημιουργούν κείμενα και αποτυπώνουν απόψεις,	«Με μεγάλο ενθουσιασμό οι μαθητές εργάζονται ομαδικά για να δημιουργήσουν

ιδέες και προτάσεις τους για το περιβαλλοντικό θέμα που μελέτησαν (συνεργατικότητα).	το δικό τους παραγόμενο ψηφιακό υλικό».
--	---

Πίνακας 14: Ημερολογιακή καταγραφή των γεγονότων του 1^{ου} σεναρίου από την εκπαιδευτικό

Ημερολογιακή καταγραφή των γεγονότων του 2^{ου} σεναρίου (από την εκπαιδευτικό)	
Πέμπτη 12 Νοεμβρίου	
	Σχόλια της εκπαιδευτικού
Το θέμα δημιουργεί ενδιαφέρον στους μαθητές.	«Όλοι οι μαθητές δείχνουν ενδιαφέρον, χωρίς κάποια εξαίρεση».
Οι μαθητές εκφράζουν τις απόψεις τους (προφορική συμμετοχικότητα) στην αρχική παρουσίαση του θέματος.	«Όλοι οι μαθητές διατυπώνουν και εκφράζουν απόψεις για την πόλη τους. Παρουσιάζουν στοιχεία που γνωρίζουν για αυτήν και συζητούν μεταξύ τους (διάλογος-επικοινωνιακή διαλογική κατάσταση)».
Οι μαθητές μελετούν το ψηφιακό υλικό.	«Η μελέτη του υλικού γίνεται με συστηματικό και οργανωμένο τρόπο. Οι απορίες επεξηγούνται από την εκπαιδευτικό».
Οι μαθητές υλοποιούν ενδιαφέρουσες ψηφιακές δραστηριότητες.	«Οι δραστηριότητες καλλιεργούν ένα ιδιαίτερα συνεργατικό και επικοινωνιακό κλίμα στους μαθητές».
Οι μαθητές ανά ομάδες δημιουργούν πολυτροπικά (ψηφιακά) κείμενα.	«Με μεγάλο ενθουσιασμό οι μαθητές εργάζονται ομαδικά για να δημιουργήσουν το δικό τους παραγόμενο ψηφιακό υλικό για να προβάλλουν και να παρουσιάσουν την πόλη τους».

Πίνακας 15: Ημερολογιακή καταγραφή των γεγονότων του 2^{ου} σεναρίου από την εκπαιδευτικό

Ημερολογιακή καταγραφή των γεγονότων του 3^{ου} σεναρίου (από την εκπαιδευτικό)	
Πέμπτη 17 Δεκεμβρίου	
	Σχόλια της εκπαιδευτικού
Το video (από την εκπαιδευτική τηλεόραση) δημιουργεί συναισθηματικό ενδιαφέρον στους μαθητές για την έννοια της φιλίας.	«Όλοι οι μαθητές παρακολουθούν με έντονη παρατηρητικότητα και προσοχή το προβαλλόμενο video και δείχνουν ενδιαφέρον για το θέμα που προβάλλει (τη φιλία), χωρίς κάποια εξαίρεση».
Οι μαθητές με την καθοδήγηση	«Όλοι οι μαθητές διατυπώνουν τις

της εκπαιδευτικού εκφράζουν τις απόψεις τους (προφορική συμμετοχικότητα) για την φιλία στα παιδικά λογοτεχνικά βιβλία.	<i>απόψεις, τη γνώμη τους αλλά και τις βιωμένες εμπειρίες τους για το θέμα της φιλίας».</i>
Οι μαθητές ανά ομάδες μελετούν τα λογοτεχνικά βιβλία.	<i>«Οι περισσότεροι μαθητές σε ομάδες με ιδιαίτερη προθυμία και ενδιαφέρον μελετούν τα λογοτεχνικά βιβλία, τα οποία γίνονται τα αγαπημένα τους».</i>
Οι μαθητές αποτυπώνουν τις ιδέες, απόψεις και τα νοήματα των βιβλίων μέσω της ψηφιακής εκπαιδευτικής πλατφόρμας και οδηγούνται σε διάδραση.	<i>«Όλοι οι μαθητές γράφουν στα συμμετοχικά κείμενα, wikies τις απόψεις τους για τα λογοτεχνικά βιβλία και καταθέτουν τα βαθύτερα νοήματα αλλά και τις ιδέες που αναδείχτηκαν μέσα από αυτά κατά τη διάρκεια της αναγνωστικής διαδικασίας».</i>
Οι μαθητές ανά ομάδες παρουσιάζουν όσα μελέτησαν αλλά και αποτυπώνουν ψηφιακά όσα βίωσαν στο ταξίδι της μελέτης τους.	<i>«Οι μαθητές με μεγάλο ενθουσιασμό εργάζονται ομαδικά και παρουσιάζουν το παραγόμενο ψηφιακό υλικό τους».</i>

Πίνακας 16: Ημερολογιακή καταγραφή των γεγονότων του 3^{ου} σεναρίου από την εκπαιδευτικό

Η σχάρα παρατήρησης αποτέλεσε επιπλέον ένα σημαντικό εργαλείο άντλησης δεδομένων σύμφωνα με το οποίο έγινε προσπάθεια να ελεγχθούν τα ερευνητικά ερωτήματα που σχετίζονται με τις δυνατότητες των ψηφιακών εργαλείων, λογισμικών και εφαρμογών που χρησιμοποιήθηκαν στην παιδαγωγική διαδικασία από τους μαθητές και την εκπαιδευτικό καθώς και τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα αυτών των εργαλείων. Η εκπαιδευτικός σύμφωνα με τον τρόπο εργασίας των μαθητών αλλά και από τα αποτελέσματα αυτής της εργασίας παρατήρησε τις δυνατότητες αυτών των εργαλείων στην εκπαιδευτική πράξη σύμφωνα με τον πίνακα 17.

Προσφέρουν δυνατότητες:	Δημιουργικότητα και καινοτομίας	Συνεργατικότητα	Διαδραστικότητα/αλληλεπίδρασης	Πρωτοβουλίας και αυτοκαθοδήγησης	Ελκυστικό/αυθεντικό περιβάλλον μάθησης	Οργανωτικότητα	Επικοινωνίας	Ανάπτυξης ψηφιακού γραμματισμού	Κριτικής σκέψης, δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων, λήψης αποφάσεων
Ιστοεξερεύνηση (Webquest)						x		X	X
Επεξεργαστής κειμένου (Microsoft word & Libre Writer)	X	x						X	X
Δημιουργία flipbook (ψηφιακό βιβλίο)	X	x	x		x			X	
Λογισμικά παρουσίασης (powerpoint)	X	x	x		x	x		X	X
Συγγραφή άρθρων σε ιστοσελίδα (blog)	X	x	x		x			X	X
Δημιουργία ερωτηματολογίου με τις φόρμες google	X	x	x	x					
Εικονική περιήγηση με το google maps			x	x	x				
Συγγραφή ομαδικού κειμένου με συνεργατικό εργαλείο (wiki)	X	x	x			x	x	X	X
Ένταξη σε εκπαιδευτική κοινότητα	X	x	x	x	x	x	x	X	X
Αποστολή και λήψη email		x	x	x		x	x		

Πίνακας 17: Σχάρα παρατήρησης των δυνατοτήτων των ψηφιακών εργαλείων

7.2 Συζήτηση των αποτελεσμάτων

Στο πλαίσιο της παρούσας ερευνητικής προσπάθειας διερευνήσαμε τα μαθησιακά αποτελέσματα σχετικά με την ενσωμάτωση ψηφιακών εργαλείων στην γλωσσική διδασκαλία.

Διαπιστώθηκε ότι οι μαθητές θεωρούν πιο ενδιαφέρουσα και εποικοδομητική τη διαδικασία, κάτι που δικαιολογεί την ενεργή συμμετοχή τους καθ' όλη τη διάρκεια, όπου δίνεται η δυνατότητα δημιουργικής αλληλεπίδρασης των μαθητών μεταξύ τους, με την εκπαιδευτικό και με το εκπαιδευτικό υλικό. Η αλληλεπίδραση οδηγεί στην εκπόνηση των δραστηριοτήτων, ώστε να επιτευχθεί η μάθηση. Αυτό δικαιολογεί την απόκτηση γνωστικών δεξιοτήτων των μαθητών αλλά και τη σπουδαιότητα απόκτησης κοινωνικών δεξιοτήτων.

Η εκτίμηση των μαθητών για τη σημαντικότητα και την αποτελεσματικότητα της αξιοποίησης των ψηφιακών εργαλείων στο μάθημα της γλώσσας τους, επιπρόσθετα επιβεβαιώνει και τον πολυδιάστατο ρόλο του εκπαιδευτικού σε ένα τέτοιο εγχείρημα. Όπως δήλωσαν οι μαθητές, η εκπαιδευτικός βοήθησε στην επίλυση αποριών, στην εμπάθυση και οργάνωση της μελέτης τους, στην ενίσχυση και παρότρυνση με επιπλέον προτάσεις. Επίσης, ένας σημαντικός παράγοντας που αναδεικνύεται μέσα από την συγκεκριμένη διαδικασία είναι η επικοινωνία των μαθητών μεταξύ τους αλλά και με την εκπαιδευτικό.

Με τα δεδομένα που προέκυψαν από την έρευνα, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι οι μαθητές ανταποκρίθηκαν επιτυχώς στις απαιτήσεις της συγκεκριμένης διαδικασίας και ωφελήθηκαν πολλαπλά μέσα από αυτήν.

Σύμφωνα με το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο αναφοράς⁵ για τη διδασκαλία των γλωσσών ενθαρρύνονται όσοι ασχολούνται με την οργάνωση της γλωσσικής εκμάθησης να βασίσουν τη δουλειά τους πάνω στις ανάγκες, τα κίνητρα, τα χαρακτηριστικά και τα διαθέσιμα μέσα των μαθητών. Επιπρόσθετα, με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (ΑΠΣ)⁶ κατά τη διδασκαλία του γλωσσικού

---

⁵ Η αναδιαρθρωμένη έκδοση του Κοινού Ευρωπαϊκού Πλαισίου αναφοράς για τη γλωσσική εκμάθηση, διδασκαλία και αξιολόγηση αντιπροσωπεύει το τελευταίο στάδιο μιας διαδικασίας που ακολουθείται ενεργά από το 1971 και οφείλει πολλά στη συνεργασία πολλών μελών του διδακτικού κλάδου σε ολόκληρη την Ευρώπη και βρίσκεται στον ακόλουθο δικτυακό τόπο: http://www.pi-schools.gr/lessons/english/pdf/cef_gr.pdf

⁶ Η πολυεπιστημονική θεώρηση της γλώσσας αναφέρεται στο επιστημολογικό και θεσμικό πεδίο του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών για τη διδασκαλία της Γλώσσας στο Δημοτικό και συγκεκριμένα στην

μαθήματος επιχειρείται η πολυεπιστημονική θεώρηση της γλώσσας, υπό το πρίσμα της σύγχρονης Διδακτικής.

Οι κυριότερες θεωρητικές τάσεις που έχουν επηρεάσει την εκμάθηση και διδασκαλία της γλώσσας στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση χωρίζονται σε τρεις βασικές κατευθύνσεις. Η πρώτη θεωρητική τάση εμπεριέχει όλες τις Γνωστικές θεωρίες όπου η γνώση αποτελεί το βασικό στοιχείο επιστημονικής μελέτης. Η επόμενη θεωρητική τάση είναι οι Κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες, οι οποίες ενδιαφέρονται περισσότερο για το κοινωνικό πλαίσιο και το συνδέουν άμεσα με την εκμάθηση και διδασκαλία της γλώσσας και η τελευταία τάση είναι οι Ψυχολογολογικές θεωρίες, οι οποίες εστιάζουν στις ψυχολογικές διεργασίες που συμβαίνουν κατά την εκμάθηση της γλώσσας.

Όλα τα παραπάνω διαμόρφωσαν τρεις βασικές προσεγγίσεις της γλωσσικής διδασκαλίας, η πρώτη είναι η δομιστική προσέγγιση της γλώσσας (Μήτσης, 1996), μετέπειτα η επικοινωνιακή προσέγγιση (Μπαμπινιώτης, 1998) και η ολική προσέγγιση (Παπαδοπούλου, 2000).

Επιπρόσθετα, ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός είναι η οργανωμένη διαδικασία μεθόδων και πρακτικών (Gangé, et al., 1992) με απώτερο σκοπό τη βελτιστοποίηση της μαθησιακής διαδικασίας. Στην εκπαιδευτική διαδικασία το σενάριο διδασκαλίας αποτελεί ένα οργανωμένο και ολοκληρωμένο μαθησιακό πλαίσιο, ένας δομημένος τρόπος οργάνωσης της διδασκαλίας στο οποίο υπάρχουν διαδοχικά και εξελικτικά στάδια με απώτερο στόχο την οικοδόμηση της γνώσης. Τα σενάρια διδασκαλίας με την αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων αποκτούν επιπρόσθετη παιδαγωγική αξία.

Έρευνες των τελευταίων δεκαετιών αλλά και η συγκεκριμένη ερευνητική προσπάθεια ανέδειξαν ότι η προσεκτική και μελετημένη χρήση της τεχνολογίας στη διδασκαλία μπορεί να ενισχύσει θετικά τη μάθηση και να αυξήσει την ικανότητα κατανόησης του μαθητή. Το γεγονός αυτό έχει ως απόρροια την επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων που έχουν αρχικά τεθεί με ξεκάθαρο και οριοθετημένο πλαίσιο (Pitler, et. al. 2007).

Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος παρέχει νέες δυνατότητες για να παραχθούν δραστηριότητες μάθησης, νέες υπηρεσίες μάθησης

και δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν νέα δεδομένα περιεχομένου και δραστηριοτήτων (Μικρόπουλος & Μπέλλου, 2010). Η νέα αυτή πραγματικότητα δε θα μπορούσε παρά να αποτυπωθεί σε νέες θεωρίες για τη διδασκαλία των γλωσσών. Στη νέα αυτή θεωρητική προσέγγιση χρησιμοποιούνται όροι όπως πολυγραμματισμός (multiliteracy), πολυτροπικότητα (multimodality) και σχέδιο/σχεδιασμός (design) οι οποίοι αντικατοπτρίζουν και αποτυπώνουν τους νέους προσανατολισμούς που αποκτά η διδασκαλία των γλωσσών υπό το ευρύ φάσμα και τη γενικότερη χρήση των ΤΠΕ ως μέσο πρακτικού γραμματισμού (Κόμης & Ντίνας, 2011).

Μέσα από τη συγκεκριμένη προσπάθεια οι μαθητές βίωσαν νέες συνθήκες πρακτικού γραμματισμού στο μάθημα της γλώσσας με αβίαστο τρόπο. Η μάθηση προέκυψε μέσα από πολλαπλές δυνατότητες οι οποίες προσφέρθηκαν στους μαθητές από την χρήση, επεξεργασία, ανάλυση ψηφιακών εργαλείων κατάλληλων και προσαρμοσμένων στην εκπαιδευτική διαδικασία.

7.3 Γενικά συμπεράσματα - προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Στην παρούσα διπλωματική εργασία τα συμπεράσματα που προέκυψαν μέσα από αυτήν παρουσιάστηκαν αμέσως παραπάνω.

Καθίσταται σαφές ότι οι νέες συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί, έχουν επηρεάσει και την εκπαιδευτική διαδικασία. Η νέα πραγματικότητα θέτει τους εκπαιδευτικούς στον επαναπροσδιορισμό της διδακτικής πράξης. Μέσα από τη συγκεκριμένη προσπάθεια προκύπτει πως η διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας έχει αλλάξει, χωρίς να ακυρώνεται η παιδαγωγική αξία της και η λειτουργική χρήση της. Το γλωσσικό μάθημα αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εκπαιδευτικής πράξης και οι Νέες Τεχνολογίες αποτελούν και αυτές σύγχρονο μαθησιακό εργαλείο. Η κατάλληλη χρήση τους μπορεί να καταστήσει τη μάθηση πιο ελκυστική και τους μαθητές πιο ενεργούς και παραγωγικούς ειδικότερα σε συνεργατικές και επικοινωνιακές δραστηριότητες όπως η εμπειρική εφαρμογή που παρουσιάστηκε. Οι ΤΠΕ μπορούν να αξιοποιηθούν κατάλληλα στην εκπαιδευτική πράξη και ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι πολύ σημαντικός στην συγκεκριμένη διαδικασία.

Ένα άλλο βασικό στοιχείο το οποίο είναι αναγκαίο να τονιστεί στη συγκεκριμένη προσπάθεια είναι η αξιοποίηση των ΤΠΕ στο γλωσσικό μάθημα πραγματοποιήθηκε μέσα από τη σχεδίαση εκπαιδευτικών σεναρίων. Τα σεναρία ήταν σχεδιασμένα σύμφωνα με τρεις βασικές διδακτικές προσεγγίσεις της διδασκαλίας του γλωσσικού μαθήματος, της δομιστικής, της επικοινωνιακής και της ολικής προσέγγισης. Το γεγονός αυτό αποτέλεσε το έναυσμα για την ομαλή και παιδαγωγικά ωφέλιμη ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, χωρίς να ακυρώνονται θεμελιακές συνιστώσες της διδακτικής της γλωσσικής διδασκαλίας.

Τέλος, διαπιστώνουμε τα πολύ θετικά αποτελέσματα της εμπειρικής εφαρμογής που καταγράφηκαν τόσο από τους μαθητές, όσο και από την εκπαιδευτικό. Μελλοντικά ευελπιστούμε σε όλο και περισσότερες προτάσεις παρόμοιων διδακτικών προσεγγίσεων. Θα ήταν ενδιαφέρον να διερευνηθούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών σε ένα τέτοιο ή παρόμοιο εγχείρημα, καθώς επίσης αν υπάρχουν κάποια χαρακτηριστικά ή στοιχεία που θα τους έδιναν το έναυσμα να υλοποιήσουν μια παρεμφερή πρόταση αν υπήρχε ένα κατάλληλα δομημένο εκπαιδευτικό υλικό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

Βουδούρης, Κ. (1972). *Η θεωρία του νοήματος εν τη φιλοσοφία του Ludwig Wittgenstein*. Αθήνα: Βιβλιοθήκη Ν. Σαριπόλου.

Δενδρινού, Β. (2001). «Διδασκαλία της μητρικής γλώσσας». Χριστίδης, Α.-Φ. & Μ. Θεοδωροπούλου (επιμ.). *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, σελ. 217-222.

Εμβαλωτής, Α. Κατοής, Α. & Σιδερίδης, Γ. (2010). *Στατιστικές μέθοδοι στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: ΤΟΠΟΣ.

Frey, K. (1998). *Η μέθοδος Project*, μτφ. Κλ. Μάλλιου. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη, σελ.9.

Θεοφανοπούλου – Κοντού, Δ. (1974). *Εισαγωγή εις την Ψυχολογολογία*. Αθήνα.

Θεοφανοπούλου – Κοντού, Δ. (1978). *Ζητήματα ψυχολογολογίας*. Μέρος Α'. Αθήνα.

Καμπουράκης, Γ., & Λουκής, Ε. (2006). *Η e-λεκτρονική μάθηση*. Αθήνα: Κλειδάριθμος.

Κανάκης, Ι. (1989). *Διδασκαλία και Μάθηση με Σύγχρονα Μέσα Επικοινωνίας* (από την έκφραση του προσώπου ως τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές). Αθήνα: Γρηγόρης.

Κατή, Δ. (1992). *Γλώσσα και Επικοινωνία στο παιδί*. Αθήνα: Οδυσσέας, σελ.12.

Κόμης Β. (2004). *Εισαγωγή στις εκπαιδευτικές εφαρμογές των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των επικοινωνιών*. Αθήνα: Νέων Τεχνολογιών.

Κόμης, Β. & Ντίνας, Κ (2011). *Μελέτη για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της γλώσσας και της λογοτεχνίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: γενικό πλαίσιο και ιδιαιτερότητες*. Θεσσαλονίκη. ΥΠΕΠΘ.

Κουτσογιάννης, Δ. (2008). «*Θεωρητικό πλαίσιο της γλωσσικής διδασκαλίας και αξιοποίηση των ΤΠΕ*». Κουτσογιάννης, Δ. (επιμ.). *Επιμόρφωση εκπαιδευτικών στη χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διδακτική διαδικασία: Τεύχος επιμορφωτικού υλικού για την εκπαίδευση εκπαιδευτικών - Ειδικό μέρος ΠΕ02 Φιλολόγοι*, σελ. 53-80.

Κραγιέβοκι, Β. (1986). *Η Διδακτική ως Θεωρία της Διδασκαλίας*. Στο Χρ. Φράγκος (επιμ.), *Η Σύγχρονη Διδασκαλία*. Αθήνα: Gutenberg.

Ματσαγγούρας, Η. Γ. (1998). *Θεωρία και Πράξη της Διδασκαλίας - Θεωρία της Διδασκαλίας: Η Προσωπική Θεωρία ως Πλαίσιο Στοχαστικο-κριτικής Ανάλυσης*. (τ. Α'). Αθήνα: Gutenberg.

Ματσαγγούρας, Η. Γ. (1998). *Θεωρία και Πράξη της Διδασκαλίας - Στρατηγικές Διδασκαλίας: Η Κριτική Σκέψη στη Διδακτική Πράξη*. (τ. Β'). Αθήνα: Gutenberg.

Ματσαγγούρας, Η. (2002). *Ευέλικτη Ζώνη διαθεματικών προσεγγίσεων: Μια εκπαιδευτική καινοτομία που αλλάζει το σχολείο*, Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, τχ.6/2002,11-26.

Μήτσης, Ν. (1996). *Διδακτική του Γλωσσικού μαθήματος. Από τη γλωσσική θεωρία στη διδακτική πράξη*. Αθήνα: Gutenberg.

Μήτσης, Ν. (2015). *Γραμματική και Επικοινωνία. Η γραμματική ως θεωρία και πρακτική στο πλαίσιο της επικοινωνιακής προσέγγισης της γλώσσας*. Αθήνα: Gutenberg.

Μικρόπουλος, Α. (2006). *Ο υπολογιστής ως γνωστικό εργαλείο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μικρόπουλος, Α. & Μπέλλου, Ι. (2006). *Σενάρια διδασκαλίας με υπολογιστή*. Αθήνα: Κλειδάριθμος.

Μουζάκη, Α. (2006). Αναδυόμενος γραμματισμός και γλωσσική ανάπτυξη στην προσχολική ηλικία. Στο Π. Παπούλια- Τζελέπη, Α. Φτερνιάτη & Κ. Θηβαίος (επιμ.) *Έρευνα και πρακτική του γραμματισμού στην ελληνική κοινωνία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μπαμπινιώτης, Γ. (1998). *Θεωρητική Γλωσσολογία*. Ιδιωτική Έκδοση, Αθήνα.

Μπαολής, Ι.Ν. (1983). *Τι είναι η Κοινωνιογλωσσολογία*. π. Γλώσσα, τχ. 1, Αθήνα: Άνοιξη, σελ 26.

Παναγιωτακόπουλος, Χ. κ.ά. (2003). *Το εκπαιδευτικό λογισμικό και η αξιο-λόγησή του*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Παπαδοπούλου, Σ. (2000). *Η ολική γλώσσα στη διδακτική της γλωσσικής έκφρασης για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση*. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.

Παπαδοπούλου - Μανταδάκη, Σ. (2008). *Η συμβολή του Dante Alighieri στη διδακτική των ζωντανών γλωσσών. Μελέτη στο Έργο του: Η Ευγλωττία της Μητρικής Γλώσσας*. Αθήνα: Gutenberg.

Πυργιωτάκης, Ι., Κρίβας, Σ., Μπρούζος, Α., & Εμβαλωτής, Α. (2007). *Συσχετισμός οικογενειακού – κοινωνικού – πολιτισμικού περιβάλλοντος στη σχολική επίδοση του παιδιού: Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση*. Αθήνα: Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών.

Ραβάνης Κ. (2003). *Εισαγωγή στη Διδακτική των Φυσικών Επιστημών*. Αθήνα: Νέων Τεχνολογιών.

Σουλιώτη, Ε. & Παγγέ, Τ. (2004). *Διαθεματική Προσέγγιση και Διδασκαλία. Η Μέθοδος Project*. Νέα Παιδεία, 112, σελ. 40-50.

Τριλιανός, Α. (1991). *Μεθοδολογία της Διδασκαλίας*. Αθήνα: Τολίδης.

ΥΠΕΠΘ/Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2002). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών. Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, τ. Α' & τ. Β', Αθήνα, ΥΠΕΠΘ/Π.Ι.*

Χαραλαμπόπουλος, Α. & Χατζησαββίδης, Σ. (1997). *Η διδασκαλία της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας. Θεωρία και πρακτική εφαρμογή*. Θεσσαλονίκη: Κώδικας.

Χριστιάς, Ι. (1992). *Θεωρία και Μεθοδολογία της Διδασκαλίας*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Χρυσοφίδης, Κ. (1994). *Βιωματική-Επικοινωνιακή Διδασκαλία. Η εισαγωγή της μεθόδου Project στο σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg.

Ξενόγλωσση

Allen, L., & Calhoun, E. F. (1998). Schoolwide action research: Findings from six years of study. *Phi Delta Kappan*, 79(9), 706-710.

Arrivé, M. & Chevalier J. C. (1969). *La stylistique*. Paris: Larousse.

Beaugrande, De R. & Dressler, W. (1981). *Introduction to Text Linguistics*. London: Longman.

Barton, D. & Hamilton, M. (1998). *Local literacies: Reading and Writing in one community*. London: Routledge.

Baxter, G.J., Connolly, T.M., Stansfield, M.H., Gould, C., Tsvetkova, N., Kusheva, R., Stoimenova, B., Penkova, R., Legurska, M. and Dimitrova, N. (2011). "Understanding the pedagogy Web 2.0 Supports: The presentation of a Web 2.0 pedagogical model", Proceedings of International Conference on

European Transnational Education (ICEUTE), 20-21 October 2011, Spain: Salamanca.

Bernstein, B. (1970). A sociolinguistic approach to socialization; With some reference to educability. Στους Gumperz – Hymes, 1970, 465 – 97.

Bower M., Hedberg G. John & Kuswara A., (2010): A framework for Web 2.0 learning design, Educational Media International, 47:3, 177-198

Brown, R. (1970). *Psycholinguistics. Selected papers*. New York.

Chomsky, N. (1957/1991), *Συντακτικές Δομές*, Αθήνα: Νεφέλη

Clay, M. M. (1966). Emergent reading behavior. Unpublished doctoral dissertation, University of Auckland, New Zealand

Clark, H.H. & Clark, E. V. (1977). *Psychology and language: An Introduction to psycholinguistics*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.

Collins, J. et al (1997). *Teaching and learning with multimedia*. London & New York: Routledge.

Cope, B. & Kalantzis, M.(Eds.) (2000b). “Multiliteracies: The beginnings of an idea”. Cope, B. & M. Kalantzis (Eds.). *Multiliteracies: Literacy Learning and the design of Social Futures*. London: Routledge, 3-8.

Davis, N. et al (1998). “Can quality in learning be enhanced through the use of IT?”. Somekh, B. & N. Davis (1998). *Using Information Technology Effectively in Teaching and Learning*. London and New York: Routledge, 14-27.

Delahoussaye, M., and Zemke, R. (2001). About Learning Online.” Training, 38(9), 48–59.

Dillon, P. (2004). “Trajectories and Tensions in the Theory of Information and Communication Technology in Education”. British Journal of Educational Studies, 52 (2), 138-150.

Dowling, C. (2003). “New educational technologies: Do they improve learning?”. Horizon, 11 (1), 14-16.

Ferreiro, E. & Teberosky, A. (1982). *Literacy before schooling*. Exeter, NH: Heinemann.

Fishman, J. A. (1972). *The sociology of language*. Rowley: Mass.

Freeman, D. C. (1970). *Linguistics and literac style*. New York.

Frey, K. (1980). “Curriculum” in “Handlexikon zur Erziehungswissenschaft” Rowohlt – Hamburg.

Gagné, R., Briggs, L. J. & Wager, W. (1992). Principles of Instructional design. 4th ed. Fort Worth: Harcourt Brace Jovanovich.

Garnham, C., & Kaleta, R. (2002). Introduction to hybrid courses. *Teaching with Technology Today*, 8(6).

Gollashch, F.V. (1982) Psycholinguistics and reading: The work of Kenneth Goodman. Στο F. V. Gollasch (eds.) *Language and literacy*. The selected writings of Kenneth S. Goodman, Boston: Routledge & Kegan Paul.

Goodman, K. (1969) Analysis of oral reading miscues: Applied psycholinguistics, *Reading Research Quarterly*, 5(1), pp. 9-30.

Goodman, K. (1996) Ken Goodman on reading, Portsmouth NH: Heinemann

Gray, K., Thompson, C., Sheard, J., Clerehan, R. & Hamilton, M. (2010). "Students as Web 2.0 authors: Implications for assessment design and conduct", *Australasian J. of Educat. Technology*, 26(1): 105-122

Gumperz, J.J. & Hymes, D. (1972). *Directions in sociolinguistics. The ethnography of communication*. New York: Holt, Rinehart & Winston.

Halliday M.A.K. (1975). *Learning How to Mean: Exploration in the Development of Language*, London, Edward Arnold

Halliday, M.A.K., McIntosh, A. & Stevens, P. (1964). *The Linguistic Sciences and Language Teaching*. Λονδίνο: Longman.

Halliday, M.A.K. (1978). «*Language as Social Semiotic*». London: Edward Arnold.

Harrison, R.& Thomas, M., (2009). "Identity in Online Communities: Social Networking Sites and Language Learning", *International Journal of Emerging Technologies & Society*, Vol. 7, no 2, pp: 109-124

Hays, D. G. (1967). *Introduction to computational linguistics*. New York: American Elsevier Publishing Company.

Holdaway, D. (1979). *The foundations of literacy*. Sydney: Ashton Scholastic.

Hymes, D. (1972). On communicative competence. Στο *Sociolinguistics*, επιμ. J. B. Prides & J. Holmes. Λονδίνο: Penguin.

Hymes, D. (1964). *Language in culture and society. A reader in linguistics and anthropology*. New York: Harper & Row.

Hymes, D. (1974.) *Foundation in Sociolinguistics: An Ethnographic Approach*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Johnson, K. and Johnson, H. (1988). Communicative methodology. In K. Johnson and H. Johnson (eds), *Encyclopedic Dictionary of Applied Linguistics*. Oxford: Blackwell, 68-73.

Karmilott – Smith, A. (1979). *A Functional Approach to Child Language*, Cambridge: Cambridge, University Press.

Kilpatrick, W. H. (1935). Die projekt-methode. In P. Petersen (Ed.), *Der Projekt-Plan: Grundlegung und Praxis von John Dewey und William Heard Kilpatrick* (pp. 161-179). Weimar: Böhlau.

Kraidy, U. (2002). “Digital Media and Education: Cognitive impact of information visualization”. *Journal of Educational Media*, 27 (3), 95-106.

Labov, W. (1970). The study of language in its social context. *Studium Generale* 23, 80-87.

Lenders, W. (1972). *Einführung in die linguistische Datenverarbeitung I* (Tübingen).

Lenzen, D. (1973). *Didaktik und Kommunikation: Zur strukturalen Begründung der Didaktik und zur didaktischen Struktur sprachlicher Interaktion*. Frankfurt am Main: Athenäum-Fischer-Taschenbuch Verlag.

Littlewood, W. T. (1984). *Foreign and second Language Learning*. Cambridge University Press, Cambridge.

Liu, M., Bera, S., Corliss, S. B., Svinicki, M. D. and Beth, A. D. (2004). Understanding the connection between cognitive tool use and cognitive processes as used by sixth graders in a problem-based hypermedia learning environment. *Journal of Education Computing Research*, 31 (3), 309-334.

Locke, W. N. & Booth, A. D. (1955). *Machine Translation of language*. (New York).

Lyons, J. & Wales, R. J. (1966). *Psycholinguistic papers*. The proceedings of the 1966 Edinburgh Conference.

Mayer, R. & R. Moreno (1998). “A split-attention effect in multimedia learning: Evidence for dual processing systems in working memory”. *Journal of Educational Psychology*, 90 (2), 312-320.

Paivio, A. (2006). *Mind and its Evolution: A dual coding theoretical interpretation*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Pitler, H., Hubbell, E. R., Kuhn, M. & Malenoski, K. (2007). *Using Technology with Classrooms Instruction that Works*. Denver: Mid-continent Research for Education and Learning.

Pottier, B. (1970). *L'ethnolinguistique*. *Langages* 18.

Richards, J. and Theodore, S. Rodgers (2001). *Approaches and Methods to Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.

Rosenberg, J. F & Travis, C. (1971). *Readings in the philosophy of language*. Englewood Cliffs, N. J. : Prentice Hall.

Robinson, S.- B. (1967). *Bildungsreform als Revision des Curriculum*, Berlin.

Saporta, S. (1961). *Psycholinguistics. A book of readings*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Saussure, F. (1979). *Μαθήματα Γενικής Γλωσσολογίας*. Μτφρ. Φ. Δ. Αποστολόπουλος. Αθήνα. Εκδόσεις: Παπαζήσης.

Tannenhaus, M. (1989). *Psycholinguistics: An Overview*. In F. Newmeyer (ed.). *Linguistics: The Cambridge Survey, Volume III*. Cambridge University Press.

Teale, W. & Sulzby, E. (1986) *Emergent literacy as a perspective for examining how young children become readers and writers*, στο W. Teale and E. Sulzby, *Emergent literacy: Writing and Reading*, Westprt, Connecticut: Ablex Publishing.

Trudgill, P. (1975). *Accent Dialect and the School*. Λονδίνο: Edward Arnold.

Turban, E., King, D., Lee, J., Viehland, D. (2004). *Electronic Commerce: A Managerial Perspective*. Upper Saddle River, NJ: PrenticeHall, 2004.

Vygotsky, L.S. (1934/1988). *Σκέψη και Γλώσσα*, Αθήνα: Γνώση

Watzlawick, P., Beavin, J. & Jackson, D.D. (1990). *Menschliche Kommunikation. Formen, Störungen, Paradoxien*. Bern: Verlag Hans Huber.

Weidenmann, B. (1997). "Multimedia: Mehrere Medien, mehrere Codes, mehrere Sinneskanäle?". *Unterrichtswissenschaft*, 25, 197-206.

Wittgenstein L. (1978). *Tractatus Logico Philosophicus*, Αθήνα: Παπαζήσης.

Young, G. (2002). *Hybrid teaching seeks to end the divide between traditional and online instruction*, *Chronicle of Higher Education*, A33-A34.

